

**Peto in šesto periodično poročilo Republike Slovenije o
uresničevanju določil
Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk**

KAZALO

UVOD	3
SPLOŠNI PODATKI	
a) Pogoji, v katerih Slovenija odpravlja diskriminacijo žensk v vseh njenih pojavnih oblikah	3
b) Ukrepi, sprejeti za izvajanje konvencije, in vpliv ratifikacije konvencije na slovenske splošne, družbene, gospodarske, politične in pravne razmere	5
c) Institucije za zagotavljanje pravice do enakosti žensk in moških ter za odpravo kršitev prepovedi diskriminacije žensk	6
d) Sredstva in načini za zagotavljanje in spodbujanje razvoja in krepitev vloge in položaja žensk	8
UVELJAVLJANJE DOLOČIL POSAMIČNIH ČLENOV KONVENCIJE	
1. člen: Diskriminacija žensk	10
2. in 3. člen: Ukrepi za zagotovitev načela enakosti žensk in moških	10
4. člen: Spodbujanje dejanske enakosti spolov z začasnimi posebnimi ukrepi	10
5. člen: Odprava predsodkov in stereotipov	11
6. člen: Trgovina z ženskami in prostitucija	18
7. člen: Ženske v političnem in javnem življenju.....	19
8. člen: Ženske kot predstavnice vlade v mednarodnih organizacijah in v diplomaciji ..	22
9. člen: Državljanstvo	23
10. člen: Izobraževanje	23
11. člen: Zaposlovanje	26
12. člen: Zdravje žensk	31
13. člen: Druga področja ekonomskega in družbenega življenja	35
14. člen: Kmečke ženske	37
15. člen: Enakost pred zakonom	38
16. člen: Zakonska zveza in družinska razmerja	38
UPORABLJENI PRAVNI VIRI	39
DODATEK - TABELE	

UVOD

Republika Slovenija si pri poročanju o uresničevanju določil Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk prizadeva dosledno spoštovati obveznosti, opredeljene v 18. členu konvencije, saj poročanje nadzornemu mehanizmu dojema kot priložnost, da s pregledom notranje zakonodaje, politike in prakse oceni napredek, dosežen pri udejanjanju idealov in standardov konvencije, ter prepozna težave in ovire, ki preprečujejo polno uživanje vseh državljskih, političnih, ekonomskih, socialnih, kulturnih in drugih pravic žensk v Republiki Sloveniji.

Pri pripravi petega in šestega poročila so bili upoštevani:

- smernice o obliki in vsebini poročil, ki jih je sprejel Odbor za odpravo diskriminacije žensk in veljajo za vsa poročila, ki se odboru predložijo po 31. decembru 2002;
- splošna priporočila Odbora za odpravo diskriminacije žensk k posamičnim določilom konvencije;
- usklajene smernice za poročanje po instrumentih o človekovih pravicah;
- smernice za pripravo poročil Republike Slovenije po mednarodnih paktih, konvencijah in protokolih Organizacije Združenih narodov s področja človekovih pravic in zagovorov poročil ter za uresničevanje priporočil odborov, ki nadzorujejo izvajanje konvencij s strani držav pogodbenic, ki jih je sprejela Vlada Republike Slovenije 3. marca 2005;
- priporočila, ki so sestavni del sklepnih ugotovitev, ki jih je Odbor za odpravo diskriminacije žensk sprejel po obravnavi četrtega periodičnega poročila Republike Slovenije na 42. zasedanju odbora (24. oktobra 2008).

Tokratno poročilo podaja predvsem spremembe, ki so nastale od obravnave prejšnjega poročila do oktobra 2013, pri uresničevanju določil konvencije ter informacije in podatke, za katere je zaprosil Odbor za odpravo diskriminacije žensk v svojih sklepnih ugotovitvah ob obravnavi četrtega poročila Republike Slovenije. Pri pripravi poročila so sodelovala vsa pristojna ministrstva, k presoji predloga poročila ter predložitvi mnenja in morebitnih predlogov za dopolnitve in spremembe pa so bile povabljeni tudi nevladne organizacije, dejavne na področjih, ki jih ureja konvencija.

Sklepne ugotovitve Odbora za odpravo diskriminacije žensk, sprejete po obravnavi četrtega poročila Republike Slovenije o uresničevanju določil Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk na 858 in 859. sestanku leta 2008, je delegacija Republike Slovenije predstavila javnosti na novinarski konferenci. K predstavitvi je delegacija povabila tudi predstavnico nevladne organizacije, ki je spremljala obravnavo poročila pred odborom. Poročilo delegacije in poročilo Odbora za odpravo diskriminacije žensk je obravnavala Vlada Republike Slovenije na svoji 6. redni seji dne 24. decembra 2008 in sprejela sklep, s katerim je pristojna ministrstva in vladne službe zadolžila, da preučijo poročilo odbora in sprejmejo ukrepe, ki bodo omogočili izvedbo priporočil odbora in zagotovili, da bo Republika Slovenija v tokratnem poročilu podala čim več podatkov in informacij, ki jih pričakuje odbor. Seznanjanje najširše javnosti z napredkom in pomanjkljivostmi pri izvajanju določil Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk v Republiki Sloveniji se je zagotovilo tudi z objavo poročila Republike Slovenije in v slovenščino prevedenega poročila Odbora za odpravo diskriminacije žensk na spletni strani Urada za enake možnosti. Z informacijo o uresničevanju prednostnih priporočil iz Sklepnih ugotovitev Odbora za odpravo diskriminacije žensk ob obravnavi četrtega poročila se je marca 2011 seznanila tudi Komisija za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti pri Državnem zboru Republike Slovenije.

SPLOŠNI PODATKI

a) Pogoji, v katerih Slovenija odpravlja diskriminacijo žensk v vseh njenih oblikah Prebivalstvo

Osnovni podatki

V Republiki Sloveniji je bilo konec leta 2012 2.055.496 prebivalk in prebivalcev, od tega 1.038.765 žensk (50,54 odstotkov). V primerjavi s podatki četrtega poročila je število prebivalk in prebivalcev

nekoliko naraslo (57.906), delež prebivalk pa se je znižal za 0,5 odstotne točke.¹ Med prebivalstvom je 96 odstotkov državljanek in državljanov Republike Slovenije, delež žensk med njimi znaša 51,4 odstotke.²

Rodnost in splavnost

Podatki za obdobje med letoma 2004 - 2012 kažejo, da se je stopnja rodnosti v Republiki Sloveniji povišala in znaša 1,58. Povprečna starost matere ob otrokovem rojstvu se povečuje in je bila leta 2012 30,5 leta, medtem ko je bila v letu 2004 29,2 leta (podatki za starost matere pri živorojenih otrocih).³ Število dovoljenih splavov iz leta v leto upada. V letu 2011 je bila dovoljena splavnost na 1.000 žensk v rodnem obdobju 9,0, leta 2004 pa je bila 12,7 na 1.000 žensk v rodnem obdobju.⁴

Zakonska zveza in razveza

Število sklenjenih zakonskih zvez in razvez je v zadnjih letih približno enako. Glede na posamezno leto je zaznati rahlo povišanje ali pa znižanje. Leta 2012 je bilo v primerjavi z letom 2004 sklenjenih več zakonskih zvez, in sicer 499 več ter 98 več razvez. Povprečna starost ženina in neveste ob sklenitvi zakonske zveze je iz leta v leto višja, leta 2012 so bili ženini povprečno stari 34,3 leta, neveste pa 31,5 let.⁵

Staranje prebivalstva in umrljivost

Podatki o starostni strukturi prebivalstva kažejo, da se staranje prebivalstva, ki je značilno za razvite družbe, nadaljuje. Pričakovano trajanje življenja ob rojstvu za leto 2012 je bilo za dečke 76,96 let in za deklice 82,89 let. Primerjava s podatki za obdobje 2003/2012 pokaže, da je bilo pričakovano trajanje življenja za dečke 3,46 let višje in za deklice 1,79 let višje.⁶

Podatki o umrljivosti kažejo, da se umrljivost v zadnjih letih ni bistveno spremenila (18.523 umrlih v letu 2004 in 19.257 v letu 2012). Delež žensk med umrlimi je v letu 2012 znašal 51,12 odstotkov. Umrljivost dojenčkov je nizka in se zadnja leta še znižuje; v letu 2012 je znašala 1,6 umrlih dojenčkov na 1.000 živorojenih, leta 2004 pa 3,7 umrlih dojenčkov na 1.000 živorojenih.⁷

Izobraževanje

Osnovno in srednje izobraževanje

V Republiki Sloveniji je osnovnošolsko izobraževanje obvezno. V šolskem letu 2012/2013 je bilo v osnovne šole vpisanih 161.051 učenk in učencev, od tega 78.409 ali 48,7 odstotka deklic. Srednje šole je v tem šolskem letu obiskovalo 78.208 dijakinj in dijakov, od tega 37.887 oziroma 48,4 odstotka deklet.⁸

Višješolsko strokovno in visokošolsko izobraževanje

Ženske se pogosteje kot moški odločajo za terciarno izobraževanje. Delež žensk med vpisanimi študentkami in študenti na visokošolskih zavodih in univerzah je višji od deleža moških, prav tako je višji tudi delež žensk, ki končajo to stopnjo izobraževanja. V študijskem letu 2011/2012 je bilo na visokošolski dodiplomski študij vpisanih 104.003 študentk in študentov, od tega 57,7 odstotka žensk. Istega leta je diplomiralo 20.461 študentk in študentov, od tega 60,3 odstotka žensk.⁹

Podiplomsko izobraževanje

¹ Glej Dodatek, Tabela 1 in 2.

² Glej Dodatek, Tabela 2.

³ Glej Dodatek, Tabela 3 in 4.

⁴ Glej Dodatek, Tabela 37.

⁵ Glej Dodatek, Tabela 5 in 6.

⁶ Glej Dodatek, Tabela 7.

⁷ Glej Dodatek, Tabela 8 in 9.

⁸ Glej Dodatek, Tabela 18.

⁹ Glej Dodatek, Tabela 22.

Med magistricami in magistri ter specialistkami in specialisti, ki so končali študij leta 2011, je bilo 60,5 odstotka žensk, leta 2008 pa je bilo med njimi 57,7 odstotka žensk. Leta 2011 je doktoriralo 523 doktoric in doktorjev znanosti, med njimi 42,7 odstotka žensk, kar je v primerjavi s prejšnjimi leti malo nižji delež.¹⁰

Gospodarski položaj

Gospodarski razvoj

Bruto domači proizvod na prebivalko oziroma prebivalca je leta 2012 znašal 17.171,9 EUR. V primerjavi z letom 2008, ko je znašal 18.419,9 EUR, se je znižal. Bruto domači proizvod se je v letu 2012 realno zmanjšal za 2,3 odstotke. Leta 2012 je Republika Slovenija dosegla 2,7-odstotno povprečno letno stopnjo inflacije.

Zaposlenost in brezposelnost

Leta 2012 je bila stopnja aktivnosti prebivalstva 56,9 odstotkov (ženske 51,6 odstotkov; moški 62,4 odstotkov), stopnja delovne aktivnosti pa 52,3 odstotkov (ženske 47,1 odstotek; moški 57,6 odstotkov). V primerjavi z letom 2008 sta se znižali tako stopnja aktivnosti kot stopnja delovne aktivnosti. Stopnja anketne brezposelnosti se je v zadnjih letih zvišala s 4,2 odstotka leta 2008 na 8,2 odstotka leta 2012. Pri ženskah se je zvišala iz 4,9 odstotkov na 8,8 odstotkov in pri moških iz 3,5 odstotkov na 7,7 odstotkov.¹¹

Struktura trga dela

Trg dela v Republiki Sloveniji je horizontalno in vertikalno segregiran po spolu. Ženske prevladujejo med zaposlenimi v storitvenih dejavnostih, predvsem na področjih zdravstva in socialnega varstva, ter izobraževanja. Najmanj žensk pa je zaposlenih na področju gradbeništva in rudarstva. Delež žensk je nižji od deleža moških na najvišjih in najbolje plačanih delovnih mestih (visokih uradniških mestih, na menedžerskih položajih in med zakonodajalkami oziroma zakonodajalci), kljub temu, da v povprečju dosegajo višjo izobrazbeno stopnjo in usposobljenost kot moški.

Dohodkovna politika

Podatki za leto 2011 kažejo, da ženske v povprečju zaslužijo 4 odstotne točke manj kot moški. Razlika med povprečno plačo žensk in moških je najvišja med višješolsko in visokošolsko izobraženimi, kjer znaša skoraj 19 odstotnih točk.

Javno in politično življenje

Zakon o volitvah poslank in poslancev iz Republike Slovenije v Evropski parlament, Zakon o lokalnih volitvah in Zakon o volitvah v Državni zbor določajo najnižji delež zastopanosti spolov na kandidatnih listah.

Na zadnjih volitvah v Državni zbor Republike Slovenije leta 2011 je bilo izvoljenih 29 žensk (32,2 odstotka), kar predstavlja bistveno povečanje (za 17 poslank oziroma 18,9 odstotnih točk) v primerjavi s številom poslank v prejšnjem mandatu.

Delež žensk v političnem odločanju na lokalni ravni je še vedno nizek. Na lokalnih volitvah leta 2010 je bil delež izvoljenih mestnih in občinskih svetnic 22 odstotkov. Na teh volitvah je bilo izvoljenih 10 oziroma 5 odstotkov županj.

Vlado Republike Slovenije vodi od 20. marca 2013 predsednica vlade. Od skupno 12 ministrskih položajev enega zaseda ministrica (8,3 odstotka), in sicer ministrica, ki vodi Ministrstvo za delo,

¹⁰ Glej Dodatek, Tabela 25.

¹¹ Glej Dodatek, Tabela 28.

družino, socialne zadeve in enake možnosti. Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu vodi ministrica brez resorja, prav tako Generalni sekretariat vlade vodi generalna sekretarka. Na položajih državnih sekretarjev oziroma sekretark je 8 žensk (33,3 odstotke).

Med izvoljenimi poslankami in poslanci v Evropski parlament (obdobje 2009 – 2014) so širi ženske oziroma 50 odstotkov.

b) Ukrepi, sprejeti za izvajanje konvencije, in vpliv ratifikacije konvencije na slovenske splošne, družbene, gospodarske, politične in pravne razmere

Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, splošna poročila, ki jih Odbor za odpravo diskriminacije žensk sprejema za pojasnitev obveznosti pogodbenic po konvenciji, ugotovitve odbora, ki izhajajo iz obravnave individualnih sporočil in preiskav, za katere je odbor pristojen na podlagi Opcijskega protokola in priporočila odbora, ki so sestavni del sklepnih ugotovitev z obravnav poročil Republike Slovenije po tej konvenciji, so izhodišče za oblikovanje politike, programov in drugih ukrepov za vzpostavljanje dejanske enakosti žensk in moških v slovenski družbi in se uporabljajo v zakonodajni in izvršilni veji oblasti. Določila konvencije in priporočila odbora so pomembne podlage za utemeljitev pobud in predlogov ukrepov, ki jih vladnim resorjem predloži pristojni organ za enakost žensk in moških. Za izhodišče pa določila konvencije in priporočila odbora med drugimi uporabljajo tudi nevladne organizacije.

c) Institucije za zagotavljanje pravice do enakosti žensk in moških ter za odpravo kršitev prepovedi diskriminacije žensk

Komisija Državnega zbora Republike Slovenije za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti

Komisija za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti, ki je med drugim pristojna tudi za enakost spolov, in je bila ustanovljena po državnozbornskih volitvah leta 2004 je nadaljevala s svojim delom tudi po volitvah leta 2008 in predčasnih volitvah leta 2011.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti

Z reorganizacijo državne uprave po nastopu nove vlade leta 2011 je bil ukinjen Urad za enake možnosti, njegove naloge in zaposlene osebe pa je prevzelo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. V okviru ministrstva so bile naloge in zaposleni priključeni Službi za mednarodne zadeve in evropsko koordinacijo, ki se je preimenovala v Službo za enake možnosti in evropsko koordinacijo. Služba je organizacijsko umeščena pod ministrico in državnega sekretarja, kar ji omogoča horizontalni način delovanja. Z zamenjavo vlade leta 2013 se je ministrstvo preimenovalo in v naslov dodalo še področje enakih možnosti tako, da se sedaj imenuje Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Z ukinitvijo Urada za enake možnosti ter prenosom nalog in zaposlenih na ministrstvo ni prišlo do bistvenih sprememb pri izvajanju nalog s področja enakosti spolov. Temeljno načelo pri delu ostaja skrb za uresničevanje pravne enakosti žensk in moških ter dejansko zagotavljanje enakosti spolov na vseh področjih življenja. Pristojnosti in naloge Službe za enake možnosti so opredeljene v Aktu o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest ministrstva, Zakonu o enakih možnostih žensk in moških ter Zakonu o uresničevanju načela enakega obravnavanja. Služba za enake možnosti izvaja tudi dejavnosti za vključitev načela enakosti žensk in moških v vladne politike ter oblikuje in spremlja izvajanje ukrepov za odpravo neenakosti, ki temeljijo na spolu in družbeno konstruiranih razmerij med spoloma, na vseh področjih življenja. Pri tem sodeluje z ministrstvi in drugimi javnimi službami, z mednarodnimi, domačimi in tujimi vladnimi in nevladnimi organizacijami in drugimi institucijami ter s tujimi in domačimi strokovnjakinjami oziroma strokovnjaki.

V Službi za enake možnosti in evropsko koordinacijo je poleg vodje službe zaposlenih še pet oseb, ki delajo na področju enakosti spolov (od tega eni osebi za eno leto miruje pravica iz dela, ena pa je na starševskem dopustu), dve osebi, ki opravljata naloge na področju evropske koordinacije in zagovornik načela enakosti. V primerjavi z letom 2005, ko je Slovenija Odboru za odpravo diskriminacije žensk predložila četrto poročilo po konvenciji, se je število oseb, ki delajo na področju enakosti spolov znižalo.

Zagovornik načela enakosti

V skladu z Zakonom o uresničevanju načela enakega obravnavanja je v okviru Urada za enake možnosti deloval zagovornik načela enakosti, ki je pristojen tudi za enako obravnavanje žensk in moških. Z ukinitvijo Urada za enake možnosti in prenosom njegovih nalog in zaposlenih na Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, je bil v strukturo ministrstva prenesen tudi institut zagovornika načela enakosti. Pri tem ni prišlo do kakršnih koli sprememb njegovih nalog in pristojnosti. Kot je bilo omenjeno že v Informaciji Republike Slovenije o uresničevanju prednostnih priporočil Odbora za odpravo diskriminacije žensk iz Sklepnih ugotovitev po obravnavi Četrtega periodičnega poročila, potekajo prizadevanja za ustrežnejšo ureditev statusa zagovornika načela enakosti.

Vlada je junija 2010 ustanovila Medresorsko delovno skupino za pripravo celovite institucionalne ureditve področja zagotavljanja enakosti in varstva pred diskriminacijo. Analiza, ki jo je pripravila medresorska delovna skupina naj bi predstavljala podlago za celovito institucionalno ureditev področja spodbujanja enakosti in varstva pred diskriminacijo. Analiza poleg analize obstoječega stanja vsebuje tudi predlog ureditve položaja zagovornika oziroma zagovornice načela enakosti. Predlagani sta dve možnosti. Prva je ustanovitev neodvisne nacionalne institucije za varstvo pred diskriminacijo, druga je prenos nalog nacionalne institucije za varstvo pred diskriminacijo na varuha človekovih pravic.

Naslednji korak vlade je bil ustanovitev Medresorske delovne skupine za pripravo sprememb in dopolnitev zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja leta 2011, ki naj bi pripravila spremembe in dopolnitve zakona, zlasti glede ureditve instituta zagovornice oziroma zagovornika načela enakosti. Zaradi nastopa nove vlade in reorganizacije državne uprave leta 2012, delovna skupina ni dokončala svojega dela. S prizadevanji za ustrežnejšo ureditev položaja zagovornika oziroma zagovornice načela enakosti je nadaljevalo Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, pod okrilje katerega je po reorganizaciji leta 2012 prišel zagovornik načela enakosti. Ob upoštevanju trenutnega položaja zagovornika načela enakosti, potrebe po jasnejši razmejitvi pristojnosti varuha človekovih pravic in zagovornika načela enakosti glede javnega in zasebnega sektorja, relativne majhnosti slovenske populacije in trenutne ekonomske situacije ter v želji po olajšanju dostopa do pomoči žrtvam diskriminacije z zagotovitvijo varstva na enem mestu, je bil prvotni predlog ureditve, da se administrativno združita institut zagovornika oziroma zagovornice načela enakosti in varuh človekovih pravic. Zaradi neuspešnih pogajanj z varuhom človekovih pravic o tovrstni administrativni združitvi obeh institutov sedaj potekajo prizadevanja za ustrežnejšo ureditev instituta zagovornika oziroma zagovornice načela enakosti v smeri jasne razmejitve pristojnosti zagovornika oziroma zagovornice načela enakosti za zasebni sektor, na katerem varuh človekovih pravic nima pristojnosti in omogočanje samostojnega upravljanja s finančnimi in kadrovskega viri.

V okviru projekta *“Enaki v raznolikosti”*, ki ga je leta 2010 izvajal Urad za enake možnosti ob sofinanciranju Evropske komisije iz programa Progress, je bila izdelana nova spletna stran zagovornika oziroma zagovornice načela enakosti. Vsebine spletne strani zajemajo informacije, nasvete in priporočila za ravnanje v primeru diskriminatornih ravnanj ter informacije o dobrih praksah na področju nediskriminacije, poleg tega pa omogočajo izmenjavo mnenj (spletne ankete) in možnost vložitve pobude za obravnavo primera domnevne diskriminacije pri zagovorniku načela enakosti. Spletna stran zagovornika deluje v več jezikih (slovenskem, bosanskem, srbskem, albanskem, francoskem, nemškem, angleškem, romskem, italijanskem in madžarskem). Spletno stran so dopolnile še zloženke (prav tako v več jezikih) in pahljača v slovenskem jeziku, ki služi tudi kot didaktični pripomoček na usposabljanjih za protidiskriminacijsko ozaveščanje.

Zagovornik načela enakosti je v letu 2012 prejel osem pritožb zaradi domnevne diskriminacije žensk. Šest primerov se je nanašalo na neenako obravnavanje na trgu dela, dva pa na medijske vsebine. Za noben primer ni bilo izdano mnenje. V treh primerih je zagovornik načela enakosti dal pobudnicam pojasnila o možnih poteh in ukrepanju, v dveh primerih ni šlo za diskriminacijo, trije primeri pa še niso rešeni.

Koordinatorice oziroma koordinatorji za enake možnosti v ministrstvih

V skladu z *Zakonom o enakih možnostih žensk in moških* ima vsako ministrstvo koordinatorico oziroma koordinatorja za enake možnosti žensk in moških, ki skrbijo za izvajanje nalog opredeljenih z zakonom in sodelujejo s pristojnim organom za politiko enakosti spolov. Urad za enake možnosti oziroma Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti s koordinatoricami in koordinatorji sodeluje na rednih sestankih, kjer so predstavljeni delo, izkušnje in problematika enakosti spolov. Z namenom formalizirati tovrstne sestanke in pospešiti izvajanje integracije načela enakosti spolov, *Predlog zakona o enakosti žensk in moških* (več o tem v 1. odstavku) predvideva ustanovitev stalne koordinacijske skupine, ki jo bodo sestavljale koordinatorice in koordinatorji za enakost spolov. Njene naloge bodo izmenjava izkušenj, širjenje rezultatov in dobrih praks ter spremljanje in nadziranje integracije načela enakosti spolov v politike.

Koordinatorice in koordinatorji so se udeleževali različnih dogodkov (posveti, konference, delavnice) o enakosti spolov ter dejavno sodelovali pri pripravi in organizaciji usposabljanj za integracijo načela enakosti spolov na ministrstvih (več o tem v 4. odstavku).

Koordinatorice oziroma koordinatorji za enake možnosti v samoupravnih lokalnih skupnostih

Zakon o enakih možnostih žensk in moških omogoča, da samoupravne lokalne skupnosti imenujejo koordinatorico oziroma koordinatorja za enake možnosti žensk in moških. V skladu s priporočilom odbora, si je Urad za enake možnosti prizadeval za spodujanje in pospešitev imenovanja koordinatoric in koordinatorjev. Med drugim so bili ob nastopu mandata županjam in županom poslani dopisi v katerih se jih je opozorilo na določilo *Zakona o enakih možnostih žensk in moških* o imenovanju koordinatoric in koordinatorjev ter jih povabili k njihovem imenovanju. Trenutno ima koordinatorico ali koordinatorja za enake možnosti žensk in moških 45 občin od skupno 211 občin.

Komisija za uveljavitev vloge žensk v znanosti

Komisija za uveljavitev vloge žensk v znanosti je strokovno telo, ki deluje pri Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport in ima 14 članic in članov. Komisija je v letih svojega delovanja opravila veliko pomembnih nalog. Dejavna je na področju informiranja in ozaveščanja javnosti o vprašanih žensk v znanosti, zbiranja podatkov, odprave diskriminatornih določil pri pridobivanju sredstev za raziskovalno delo, upoštevanju uravnotežene zastopanosti spolov v različnih odločevalskih telesih v znanosti, spolno občutljive rabe jezika itd. Komisija vsako leto pripravi načrt dela in ob zaključku leta poročilo o svojem delu.

d) Sredstva in načini za zagotavljanje in spodbujanje razvoja in krepitev vloge in položaja žensk

Proračunska sredstva

Zaradi organizacijskih sprememb, ko je področje enakosti spolov postalo del Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve je prišlo do sprememb tudi na področju financiranja. Služba za enake možnosti in evropsko koordinacijo samostojno razpolaga s proračunskimi sredstvi, ki so namenjeni sofinanciranju projektov nevladnih organizacij in sredstvi, ki so namenjena sofinanciranju projektov za

spodbujanje enakosti spolov, ki jih je služba pridobila z uspešnimi prijavi na razpise programa Progress Evropske komisije in v okviru Norveškega finančnega mehanizma. Finančna sredstva za plače, materialne stroške in stroške za izvajanje dejavnosti se zagotavljajo v okviru proračunskih sredstev ministrstva. V letu 2013 razpolaga Služba za enake možnosti in evropsko koordinacijo na področju enakosti spolov z 20.000 EUR na postavki, ki je namenjena sofinanciranju projektov nevladnih organizacij na področju enakosti spolov, 130.000 EUR, ki jih je pridobila z uspešno kandidaturo na razpisu Projekta Progress Evropske komisije in 78.027 EUR za izvedbo projekta v okviru Norveškega finančnega mehanizma.

Proračunska sredstva za sofinanciranje projektov nevladnih organizacij ostajajo vsa leta približno enaka. Leta 2008 je bilo za sofinanciranje projektov namenjenih 21.000 EUR, leta 2009 19.200 EUR, leta 2010 22.600 EUR, leta 2011 22.900 EUR, leta 2012 20.000 in leta 2013 20.000 EUR. Na ta način se je vsako leto financiralo do okoli deset projektov nevladnih organizacij z različnih področij. V letu 2012 je bilo sofinanciranih pet projektov (ženske v politiki, duševne stiske žensk, matere samohranilke, odprava stereotipov, aktivnejša vloga žensk v družbenih podsistemih), v letu 2013 pa je sofinanciranih šest projektov (ekonomsko nasilje nad ženskami, žensko podjetništvo, spodbujanje deklet za delo in raziskovanje v naravoslovju in gospodarstvu, proti-krizni ukrepi in enakost spolov, ženski nogomet, promocija strokovnjakinj v medijih).

Enakost spolov se uresničuje z uporabo integracije načela enakosti spolov in uporabo splošnih in posebnih ukrepov, komplementarnima pristopoma k uporabi katerih so zavezana ministrstva in vladne službe. Ministrstva in vladne službe uresničujejo cilje in ukrepe opredeljene v *Resoluciji o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških za obdobje 2005 – 2013* na podlagi dvoletnih periodičnih načrtov, večinoma na način, da se pri proračunski porabi pozornost preusmerja v učinkovitejše in pospešeno vključevanje načela enakosti spolov v procese, ki že potekajo.

Organizacije civilne družbe

Organizacije civilne družbe so pomemben partner pri izvajanju različnih projektov, pri zagotavljanju enakih možnosti žensk in moških pa dejavno sodelujejo z dajanjem pobud, odzivanjem na zakonodajne predloge in ukrepe, spremljanjem stanja, poročanjem o položaju žensk in moških v Republiki Sloveniji, opozarjanjem na težave, s katerimi se soočajo ženske pri uživanju zajamčenih pravic, ipd. Sodelovanje nevladnih organizacij pri izvajanju določil konvencije za odpravo vseh oblik diskriminacije žensk je podrobneje predstavljeno pri poročanju o uresničevanju posameznih členov konvencije. Kot smo poročali že v prejšnjih poročilih imajo pomembno vlogo pri uresničevanju določil Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk predvsem nevladne organizacije, ki delujejo na področju enakosti spolov in boja proti nasilju nad ženskami, kot so: Ženski lobi Slovenije, Mirovni inštitut, Pravno informacijski center, Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, Društvo za nenasilno komunikacijo, Društvo ženska svetovalnica Ljubljana, Zavod Emma – Center za pomoč žrtvam nasilja, Društvo KLJUČ – Center za boj proti trgovini z ljudmi, CNVOS – Zavod Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij, posebna delovna telesa sindikatov in organizacije delodajalcev za področje enakih možnosti itd.

UVELJAVLJANJE DOLOČIL POSAMIČNIH ČLENOV KONVENCIJE

1. člen

DISKRIMINACIJA ŽENSK

1. Vlada Republike Slovenije je 26. Septembra 2013 sprejela *Predlog zakona o enakosti žensk in moških*, ki naj bi nadomestil dosedANJI *Zakon o enakih možnostih žensk in moških*, in ga posredovala v obravnavo državnemu zboru. Predlog zakona natančneje kot je bilo do sedaj, opredeljuje enakost spolov in prepoved diskriminacije zaradi spola. Enakost spolov pomeni, da imajo ženske in moški enako dostojanstvo, pravice in odgovornosti, da so ženske in moški enako udeleženi in imajo enako moč vplivati na načrtovanje in odločanje na vseh področjih javnega in zasebnega življenja, da imajo enak položaj ter enake možnosti za uživanje vseh pravic in za razvoj osebnih potencialov, s katerimi prispevajo k družbenemu razvoju, ter imajo enako korist od rezultatov, ki jih prinaša razvoj (3. člen). V 5. členu pa predlog zakona določa, da je na katerem koli področju prepovedano vsakršno ravnanje, ki pomeni diskriminacijo zaradi spola ter prepoveduje tudi vsakršno pozivanje k ravnanju, ki pomeni diskriminacijo ter spodbujanje takšnega ravnanja in prepoveduje povračilne ukrepe zoper osebe diskriminirane zaradi spola in osebe, ki pomagajo žrtvi diskriminacije. Ravnanja, ki pomenijo diskriminacijo so podrobneje opredeljena v 8., 9., 10., 11. in 12. členu, in sicer posredna in neposredna diskriminacija, nadlegovanje zaradi spola, spolno nadlegovanje in nasilje zaradi spola. Predlog zakona v primerih kršitve prepovedi diskriminacije določa kazni (36.člen).

2. in 3. člen

UKREPI ZA ZAGOTOVITEV NAČELA ENAKOSTI ŽENSK IN MOŠKIH

2. Vlada Republike Slovenije je v skladu iz sklepnih ugotovitev odbora okrepila svoja prizadevanja za preprečevanje diskriminacije in zagotovitev dejanske enakosti žensk. Od predložitve četrtega poročila do tokratnega poročanja je bil narejen pomemben korak na področju boja proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini tako na zakonodajni kot izvedbeni ravni. (Več o tem v poglavju 5. člen Odprava predsodkov in stereotipov, Nasilje nad ženskami in nasilje v družini.)

3. Ena od prioritet Urada za enake možnosti v preteklih letih je bila krepitev institucionalne usposobljenosti za izvajanje integracije načela enakosti spolov. V okviru projektov programa Progress Evropske komisije je urad leta 2009 - 2010 izvedel projekt *Udejanjimo integracijo načela enakosti spolov* in leta 2011 – 2012 projekt *Integracija načela enakosti spolov – strateško*.

4. V okviru projekta "*Udejanjimo integracijo načela enakosti spolov*" je bil pripravljen priročnik "*Pot k enakosti spolov: učinkovito integriranje načela enakosti spolov v politike*", ki vsebuje pregled stanja vključevanja vidika spola v državni upravi, metode in tehnike integracije načela enakosti spolov, smernice za vključitev vidika enakosti spolov na področju socialne zaščite in socialnega vključevanja ter zaposlovanja. Priročnik je bil poslan vsem najpomembnejšim akterjem in akterkam vlade ter bil uporabljen kot gradivo na izobraževalnih seminarjih. S pomočjo izobraževalnega modula, ki je bil razvit v okviru projekta, so se v okviru naslednjega projekta "*Integracija načela enakosti spolov – strateško*" izvajala po ministrstvih usposabljanja za integracijo načela enakosti spolov, ki so bila vsebinsko prilagojena politikam in pristojnostim posameznih ministrstev. V okviru tega projekta je bilo izvedeno tudi izobraževanje o vključevanju vidika spola v proračun in pripravljen pripomoček – kontrolna vprašanja za vključevanje vidika spola v proračun ter razvito spletno orodje za integracijo načela enakosti spolov.

5. Urad za enake možnosti je marca 2009 v sodelovanju s Tržnim inšpektoratom RS in Agencijo za zavarovalni nadzor organiziral strokovni posvet »*Enaka obravnava žensk in moških pri dostopu do blaga in storitev ter oskrbi z njimi*«. Posvet je bil namenjen ozaveščanju in prepoznavanju praks, ki pomenijo kršitev načela enakosti spolov pri dostopu do blaga in storitev ter oskrbe z njimi.

4. člen

SPODBUJANJE DEJANSKE ENAKOSTI SPOLOV Z ZAČASNIMI POSEBNIMI UKREPI

6. Kot je bilo navedeno že v prejšnjih poročilih je pravna podlaga za sprejemanje posebnih ukrepov podana v *Zakonu o enakih možnostih žensk in moških*. Predlog zakona o enakosti žensk in moških na področju sprejemanja posebnih ukrepov ne prinaša bistvenih sprememb. Predlog zakona v 13. členu navaja, da se za spodbujanje in uresničenje dejanske enakosti spolov uporabljajo splošni in posebni ukrepi ter integracija načela enakosti spolov. V 16. členu predlog zakona opredeljuje posebne ukrepe, kot začasne ukrepe, ki imajo za cilj uresničiti dejansko enakost žensk in moških na področjih, kjer se za posameznice in posameznike in/ali družbene skupine žensk in moških ugotavlja neuravnotežena zastopanost spolov oziroma neenak položaj in vloga oseb enega spola. Z vključitvijo družbenih skupin smo v predlogu zakona vzpostavili pravno podlago konceptu intersekcijske diskriminacije. Ob sprejemu posebnega ukrepa je potrebno določiti čas njegovega trajanja oziroma način preverjanja, ali je ukrep še potreben.

7. Od zadnjega poročanja ni prišlo do sprememb na zakonodajnem področju, ki ureja volitve v evropski parlament, državni zbor in lokalne volitve. V skladu s prehodnimi obdobji, opredeljenimi v volilni zakonodaji, se je postopno zviševal najnižji dopusten delež kandidatk in kandidatov na kandidatnih listah. Za lokalne volitve leta 2010 je tako veljala določba o najmanj 30-odstotni zastopanosti žensk in moških na kandidatnih listah, za držvnozborske volitve leta 2008 najmanj 25-odstotna zastopanost in leta 2011 najmanj 35-odstotna zastopanost žensk in moških.

8. Mnogi ukrepi, ki po svoji naravi ali namenu, zaradi katerega so bili uvedeni, sodijo med posebne ukrepe, so vključeni tudi v programske dokumente, namenjene npr. spodbujanju zaposlovanja, odpravljanju brezposelnosti in večji socialni vključenosti.

9. Na področju podjetništva je v *Akcijskem načrtu za izvajanje akta za mala podjetja 2012-2013* opredeljena uvedba »ženskega vavčarja«, preko katerega bo (potencialnim) podjetnicam omogočeno sofinancirano usposabljanje s področja tako splošnih kot tudi ciljni skupini prilagojenih tem. Cilj je dvig kompetenc podjetnic na področjih, ki so pomembne za njihov nadaljnji podjetniški razvoj.

5. člen

ODPRAVA PREDSDOKOV IN STEREOTIPOV

Izobraževanje za enakost spolov

10. Kot smo navedli že v prejšnjem poročilu je vzgoja za enakost spolov poseben cilj na področju vzgoje in izobraževanja, zastavljen v *Resoluciji o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2005 – 2013*. Izvedene so bile številne aktivnosti.

11. Dvoletni projekt (2008 – 2010), ki ga je v okviru javnega razpisa Evropskega socialnega sklada za izvajanje projektov o socialnih in državljskih kompetencah izvajal Šolski center Ravne na Koroškem z mrežo vzgojno-izobraževalnih zavodov je imel za cilj analizirati razmere, stanje in vrednote glede enakih možnosti spolov, ozaveščanje o stereotipih, ugotavljanje vzrokov zanje in oblikovanje strategij za odpravljanje stereotipov. Na podlagi analize in drugih aktivnosti (izobraževanja, intervjuji) so bili pripravljene primeri učnih ur, kako vključevati tematike enakosti spolov pri različnih predmetih in dejavnostih, izdan je bil zbornik "*Vzgoja za enake možnosti spolov*" ter oblikovani predlogi in priporočila za vključevanje vzgoje za enake možnosti v izvedbene kurikule ter v usposabljanje strokovnih delavk in delavcev v vzgoji in izobraževanju.

12. Zavod za šolstvo je leta 2009 v okviru projektne naloge "*Spol in spolno razlikovanje v vzgoji in izobraževanju*" opravil analizo veljavnih učnih načrtov za slovenščino, matematiko, spoznavanje okolja, športne, glasbene in okoljske vzgoje za prva tri leta osnovne šole, in sicer z vidika zastopanosti oziroma vključenosti načela enakih možnosti za oba spola (zapis rabe obeh spolov, ciljev in vsebin ter izvedbenih dejavnosti, ki se nanašajo na oba spola).

13. Urad za enake možnosti je leta 2010 in 2011 izvajal projekt "*Enakost v raznolikosti*", ki ga je sofinancirala Evropska komisija iz sredstev programa Progress, v okviru katerega je nastal izobraževalni igrani mladinski film "*Smehljaji*", ki obravnava tematiko stereotipov in predsodkov mladih do drugačnosti zaradi različnih osebnih okoliščin. Filmu, ki je bil posredovan vsem srednjim

šolam v Sloveniji, so bila priložena tudi izhodišča za razpravo ter dodatni vir informacij o tematiki raznolikosti in nediskriminacije.

14. O enakosti spolov se izobražujejo tudi različni profili kadrov v državnem sektorju, zlasti s pomočjo različnih izobraževanj, usposabljanj, delavnic, posredovanj gradiv, publikacij in spletnih strani. Center za izobraževanje v pravosodju, ki je nosilni organ za izobraževanje sodnic in sodnikov, državnih tožilk in tožilcev ter državnih pravobranilk in pravobranilcev, pogosto organizira šole in seminarje, ki vključujejo tudi področje varstva človekovih pravic žensk. Podobne programe izobraževanja imajo na primer tudi policija, zdravstveni sektor in centri za socialno delo.

15. V okviru predsedovanja Republike Slovenije Evropski uniji leta 2008 je Urad za enake možnosti s sofinanciranjem Evropske komisije priredil konferenco »*Odprava spolnih stereotipov: misija (ne)mogoče?*«. Konferenca je poskušala osvetliti napredek ter poudariti ključne izzive pri odpravljanju spolnih stereotipov, predvsem v vzgoji in izobraževanju, zaposlovanju, zasebnem oziroma družinskem življenju, sodelovanju in odločanju ter medijih, v različnih življenjskih obdobjih. Sprejete so bile zaveze za spodbujanje razvoja politik in programov za odpravo spolnih stereotipov in spodbujanje enakosti spolov v vzgojnih in izobraževalnih programih in praksah, vključno z usposabljanjem in ozaveščanjem vzgojno-izobraževalnega kadra ter študentk in študentov za izobraževalne poklice o enakosti spolov.

16. Urad za enake možnosti je k izobraževanju in vzgoji za enakost spolov prispeval tudi s posredovanjem različnih dokumentov mednarodnih in regionalnih medvladnih organizacij ciljnim skupinam ter zainteresiranim posameznicam in posameznikom, pripravljanjem in objavljanjem publikacij ter organiziranjem konferenc, posvetov in okroglih miz.

17. Pomembno vlogo pri odpravljanju stereotipov in ozaveščanju o enakosti spolov v znanosti ima Komisija za uveljavitev vloge žensk v znanosti (glej poglavje Splošni podatki, c) Institucije za zagotavljanje pravice do enakosti žensk in moških ter za odpravo kršitev prepovedi diskriminacije žensk), ki s svojimi dejavnostmi opozarja na diskriminatorne prakse do žensk v znanosti in širi zavedanje o teh vprašanjih. Leta 2012 je izvedla konferenco »*Neenakosti v znanosti: spolni, etnični in državljanski vidiki*«, leta 2013 pa konferenco »*Prikrite oblike diskriminacije žensk v znanosti*«.

Družinsko življenje

18. Leta 2012 je Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti naročilo raziskavo¹² o tem, kako je uresničevano načelo enakosti spolov v družinskem življenju in v partnerskih odnosih. Raziskava je pokazala, da so vsakodnevna opravila za dom v veliki večini domena žensk (v več kakor dveh tretjinah primerov je to večinoma domena ženske) – ženske tako veliko pogosteje kakor moški ali kakor pari skupaj pripravljajo hrano, pomivajo posodo ali jo zlagajo v pomivalni stroj, perejo perilo, čistijo stanovanje in likajo. Pri večjih opravilih je delo glede na spol bolj porazdeljeno – medtem ko moški večinoma poskrbijo za manjša popravila v stanovanju ali hiši in za urejanje okolice hiše ter skrbijo za avto, je delo na vrtu enakomerno porazdeljeno med partnerice in partnerje, o urejanju ali obnovi stanovanja oziroma gradnji ali obnovi hiše se pari v slabih dveh tretjinah odločajo skupaj, kadar pa se ne, to približno petkrat pogosteje počnejo moški. Odločanje o vsakdanjih stvareh glede življenja v partnerski skupnosti je nekaj, kar pari večinoma počnejo skupaj (kdo kdaj uporablja družinski avto, kaj jesti ob posebnih priložnostih, s kom se par druži v prostem času, kako bo preživljala prosti čas cela družina) – izjema sta vprašanja, kdaj je stanovanje dovolj čisto in pospravljeno ter kaj bo za večerjo, o katerih pogosteje odločajo ženske. Tudi pri opravilih, povezanih z otroki, se je pokazalo precej stereotipov. Kadar par teh opravil ne izvede skupaj, so ženske tiste, ki se pogosteje igrajo in družijo z otroki, nadzorujejo šolske obveznosti otrok, poskrbijo za obiske otrok pri zdravnici ali zdravniku, za oblačenje otrok, za urejanje administrativnih zadev za otroke, organizacijo varstva otrok v nujnih primerih in za organizacijo prevoza otrok na pristočasne dejavnosti. Raziskava je pokazala, da ima večina živečih v partnerskih skupnostih (61,4 odstotkov) ves denar skupen in z njim skupaj upravlja. Pri tistih, kjer ni tako, pa stanovanjske kredite večinoma odplačujejo moški (40,8 odstotkov), enako velja za kredite, namenjene nakupu avtomobila (49,0 odstotkov) in potrošniške kredite (46,0 odstotkov). Večje stroške stanovanja (mesečno stanovanjski stroški, večji stanovanjski stroški ter večja popravila ali adaptacije stanovanja oziroma hiše) in

¹² *Enakost spolov v družinskem življenju in v partnerskih odnosih*. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. 2012.

manjše stroške gospodinjstva (mobilni telefoni, internet, hrana, gospodinjske potrebščine), družinskih počitnic oziroma potovanj pa si partnerice in partnerji, ki z vsem denarjem sicer ne upravljajo skupaj, najpogosteje enakomerno porazdelijo. Tudi stroške, povezane z otroki, si partnerice in partnerji, ki z vsem denarjem sicer ne upravljajo skupaj, najpogosteje enakomerno porazdelijo. Kadar pa te stroške prevzame eden od staršev, je velika večina teh stroškov na ramenih žensk (plačilo vrtca, šolske potrebščine in šolski stroški, občasna varstva otrok, oblačila za otroke). Izjema je plačilo plačljivih prostočasnih dejavnosti otrok, kjer stroške nekoliko pogosteje pokrijejo očetje. Otroški dodatek, preživnino, znižano plačilo vrtca in dodatek za nego otroka večinoma uveljavljajo ženske – otroški dodatek sicer prejmeta slabi dve petini vseh sodelujočih gospodinjstev, preživnino slaba dvajsetina anketiranih oseb, znižano plačilo vrtca uveljavlja dobra desetina gospodinjstev, dodatek za nego otroka pa dober odstotek vseh, ki imajo otroke.

Nasilje nad ženskami in nasilje v družini

19. Na področju boja proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini je bil od zadnjega poročila narejen pomemben napredek tako na zakonodajni kot izvedbeni ravni.

20. Leta 2008 je bil sprejet *Zakon o preprečevanju nasilja v družini*, ki opredeljuje različne vrste nasilja v družini, določa vlogo, naloge, mrežo in sodelovanje različnih državnih organov in nevladnih organizacij pri obravnavanju nasilja v družini ter opredeljuje ukrepe za varstvo žrtve nasilja. Na podlagi 11. člena *Zakona o preprečevanju nasilja v družini* je bila leta 2009 sprejeta *Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009-2014*, ki določa cilje, ukrepe in ključne nosilce oziroma nosilke politik za preprečevanje in zmanjšanje nasilja v družini. Konkretno naloge in dejavnosti za doseganje njenih ciljev pa natančneje določajo dvoletni akcijski načrti. Trenutno se izvaja drugi akcijski načrt za obdobje 2012-2013, katerega poudarek je na dvigu kakovosti storitev za vse uporabnike oziroma uporabnice ter v zagotavljanju optimalno usklajenega delovanja pristojnih organov in služb. Dosedanje izkušnje namreč kažejo, da je vloga medresorskega povezovanja s področja aktivnosti po *Zakonu o preprečevanju nasilja v družini*, v katero so vključeni vsi nosilci oziroma nosilke politik in programov resorjev, nujna tako za koordinacijo kot tudi za strokovni diskurz z vidika učinkovitosti ukrepov za zmanjševanje pojavnosti nasilja v družini in družbi nasploh.

21. Na podlagi *Zakona o preprečevanju nasilja v družini* so bili sprejeti tudi štirje izvedbeni podzakonski akti: *Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini*, *Pravilnik o sodelovanju policije z drugimi organi in organizacijami pri odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini*, *Pravilnik o pravilih in postopkih pri obravnavanju nasilja v družini pri izvajanju zdravstvene dejavnosti* in *Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode*. Poleg tega so bila pripravljena tudi različna navodila in smernice za delovanje institucij na področju boja proti nasilju v družini. Pravilniki konkretizirajo ravnanja inštitucij v postopkih obravnave nasilja v družini z namenom povezati ukrepe različnih resorjev in zagotoviti učinkovite dejavnosti za zmanjšanje nasilja v družini, in sicer na ravni njegovega prepoznavanja in preprečevanja.

22. Leta 2008 je bil sprejet novi *Kazenski zakonik*, ki je v primerjavi s prejšnjo ureditvijo, o kateri smo poročali v prejšnjem poročilu, prinesel novost, opredelitev kaznivega dejanja nasilja v družini. *Kazenski zakonik* v 191. členu določa, da »kdor v družinski skupnosti z drugim grdo ravna, ga pretepa ali drugače boleče ali ponižujoče ravna, ga z grožnjo z neposrednim napadom na življenje ali telo preganja iz skupnega prebivališča ali mu omejuje svobodo gibanja, ga zalezuje, ga prisiljuje k delu ali opuščanju dela ali ga kako drugače z nasilnim omejevanjem njegovih pravic spravlja v skupnosti v podrejen položaj, se kaznuje z zaporom do petih let«. Ta določba velja tudi za nasilje v različnih oblikah trajnejše življenjske skupnosti. V primeru storitve opredeljenih dejanj proti osebi s katero je storilec živel v družinski ali drugi trajnejši skupnosti, ki je razpadla, je pa dejanje s to skupnostjo povezano, se storilec kaznuje z zaporom do treh let. V novem *Kazenskem zakoniku* je spremenjeno tudi zastaranje kazenskega pregona za kazniva dejanja zoper zakonsko zvezo, družino in otroke ter za kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost, ko so oškodovane mladoletne osebe (90. člen). Gre za podaljšanje zastaralnih rokov. *Zakon o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakonika* iz leta 2011 je na novo opredelil kaznivo dejanje grožnje. V primerjavi s prejšnjo ureditvijo se v primerih grožnje za katero je zagoržena denarna kazen ali zapor do šestih mesecev pregon začne na zasebno tožbo (135. člen), prej po uradni dolžnosti. To pomeni na področju nasilja nad ženskami nazadovanje pri pregonu storilcev oziroma storilk.

23. V prejšnjem poročilu smo navedli, da je Vlada Republike Slovenije sprejela *Predlog zakona o varstvu javnega reda in miru*. Zakon je bil sprejet v Državnem zboru in je stopil v veljavo leta 2006. V zakonu so prekrški, povezani z družinskim nasiljem, posebej opredeljeni v četrtem odstavku 6. člena. Določbe tega odstavka varujejo osebe pred nasiljem v družini (najpogostejša žrtev je ženska), v zaprtih zasebnih prostorih in tudi na javnem kraju, ko (še) niso podani zadostni pogoji oziroma znaki kaznivega dejanja. Za kršitelje oziroma kršiteljice iz kroga nasilja v družini je predlagana tudi višja globa (kvalificirana oblika prekrška). Zakon prav tako spodbuja proti-diskriminacijsko delovanje. Določba 20. člena zakona je namreč namenjena preprečevanju diskriminacijskega ravnanja, saj določa strožje sankcije, če so bili taksativno naštetih prekrški (npr. nasilno in predrzno vedenje, nespodobno vedenje...), storjeni z namenom diskriminacije. Z uveljavitvijo zakona se je izboljšalo tudi spremljanje tega področja.

24. V letu 2013 je bil sprejet *Zakon o nalogah in pooblastilih policije*, ki je dopolnil policijsko pooblastilo v primerih odreditve prepovedi približevanja tudi s pridržanjem kršitelja oziroma kršiteljice, ki ne spoštuje takšne prepovedi (60. in 61. člen).

25. Republika Slovenija je 8. septembra 2011 podpisala *Konvencijo Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter boju proti njima*, ki je bila v okviru Sveta Evrope sprejeta 7. aprila 2011. Gre za mednarodni pravni instrument, ki celovito določa obveznosti pogodbenic za preprečevanje nasilja, zaščito in podporo žrtev, pregon storilcev, celovito in koordinirano ukrepanje ter krepki odgovornost držav za spodbujanje enakosti spolov in varstvo človekovih pravic žrtev tovrstnega nasilja. Trenutno potekajo aktivnosti za ratifikacijo konvencije.

26. Ministrstvo za notranje zadeve je ključni vir podatkov o razširjenosti nasilja nad ženskami. Po podatkih ministrstva je policija v obdobju od leta 2008 do leta 2012 izdala 4.682 ukrepov prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi. Največ ukrepov prepovedi približevanja je bilo izdanih leta 2009 in sicer 1.121, najmanj 556 pa leta 2008.

27. Število prekrškov zoper javni red in mir po objektu nasilja v zadnjih letih upada. Leta 2008 jih je bilo 10.016, leta 2012 pa 6.286. Upadlo je tudi število prekrškov, ki so kvalificirani kot nasilje v družini in sicer z 2.171 ali 21,7 odstotkov v letu 2008 na 812 ali 12,9 odstotkov od vseh prekrškov zoper javni red in mir v letu 2012. Eden od razlogov je ta, da se del dejanj, ki so bila prej opredeljena kot prekršek, sedaj obravnava kot kaznivo dejanje nasilja v družini. Se je pa v obdobju od leta 2008 do leta 2012 povečal delež žensk, žrtev prekrškov zoper javni red in mir, in sicer iz 44,3 odstotkov na 54,8 odstotkov.¹³

28. Med žrtvami nasilja v družini je bilo od konca leta 2008, ko je začel veljati nov *Kazenski zakonik*, ki je uvedel kaznivo dejanje nasilja v družini (več o tem v 22. odstavku) do leta 2012 87,9 odstotkov žensk. Skoraj v vseh primerih (99,4 odstotkov) je bil storilec moški. V obdobju od leta 2008 do leta 2012 se je zgodilo v povprečju okoli 50 posilstev na leto. V 98 odstotkov primerov so bile žrtev ženske. V vseh primerih, razen enem, so bili storilci moški. Tudi v primerih spolnega nasilja so bile v navedenem obdobju žrtve večinoma ženske (95,2 odstotkov) in storilci večinoma moški, razen v enem primeru. Med žrtvami umorov je bilo v obdobju od leta 2008 do leta 2012 46 odstotkov žensk, storilci so bili v 92 odstotkih moški. V družini je bilo storjenih 74 umorov/ubojev (tudi poskusov) od tega je bilo med žrtvami 42 žensk (57 odstotkov).¹⁴

29. V Republiki Sloveniji je bila v obdobju od leta 2008 do leta 2011 izvedena prva nacionalna raziskava o nasilju v zasebni sferi in v partnerskih odnosih z naslovom "*Pojavnost nasilja in odzivnost na nasilje v zasebni sferi in partnerskih odnosih*", ki so jo sofinancirali Urad za enake možnosti, Ministrstvo za notranje zadeve – Policija in Agencija za raziskovalno dejavnost. Raziskava je sestavljena iz dveh delov. Prvi del je empirična raziskava o nasilju v zasebni sferi in partnerskih odnosih, drugi del pa je analiza učinkov sprejete in spremenjene zakonodaje na delo institucij pri obravnavanju nasilja v družini. Podatki o nasilju so bili zbrani na reprezentativnem vzorcu žensk, starih od 18 do 80 let. Po podatkih raziskave naj bi vsaka druga ženska (56,6 odstotkov) od dopolnjenega 15. leta starosti doživela eno od oblik nasilja. Najpogostje so doživljale psihično nasilje (49,3 odstotkov), potem fizično (23 odstotkov), premoženjsko (14,1 odstotek), omejevanje gibanja

¹³ Glej Dodatek, Tabela 11.

¹⁴ Vir: Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, 2013.

(13,9 odstotkov) in spolno nasilje (6,5 odstotkov). Med tistimi ženskami, ki so nasilje doživele v zadnjem letu, jih je največ doživelo psihično nasilje (49,9 odstotkov), manj pa fizično (5,9 odstotkov), spolno (1,5 odstotkov) in premoženjsko nasilje (7 odstotkov) ter omejevanje svobode (6,1 odstotek). Če ne upoštevamo psihičnega nasilja, je v zadnjem letu vsaka peta ženska doživela eno od naštetih oblik nasilja. Raziskava je tudi pokazala, da so ženske, ki doživljajo nasilje manj zdrave od žensk v splošni populaciji. Pogosteje doživljajo stres, tesnobo, prebavne motnje, izgubo teka, želodčne težave, glavobol, motnje spanja, slabo koncentracijo itd.¹⁵ Drugi del raziskave vsebuje analizo zadev, v katerih je policija izrekla ukrep prepovedi približevanja, analizo vpliva *Zakona o preprečevanju nasilja v družini* na sodno prakso višjih sodišč, vidik kazenskopravnega obravnavanja nasilja v družini in analizo dela centrov za socialno delo na področju preprečevanja nasilja v družini. Raziskava je med drugim pokazala, da narašča število primerov nasilja v družini, ki jih institucije zaznajo, prepoznajo in obravnavajo. K temu je prispevala uveljavitev zakonodaje, ki institucijam omogoča in nalaga učinkovito pomoč žrtvam in obravnavanje povzročiteljev nasilja. Poleg tega so razlogi za povečanje obravnavanih primerov še večja pripravljenost žrtev samih, da poiščejo pomoč ter povečanje znanja in občutljivosti zaposlenih v institucijah, ki so dolžne pomagat žrtvam nasilja v družini. Raziskava je pokazala, da število izrečenih ukrepov prepovedi približevanja narašča. Leta 2005 je policija izrekla 152 ukrepov, leta 2010 pa 1.080. V obdobju od leta 2005 do leta 2010 je bilo skupno izrečenih 3.694 ukrepov prepovedi približevanja. Podatki kažejo, da policija zaščiti žrtve s tem ukrepom v skoraj polovici odkritih primerov nasilja v družini. Nadalje je analiza izrečenih ukrepov prepovedi približevanja s strani policije pokazala, da je bilo 97 odstotkov storilcev moških, žrtve so bile najpogosteje žene in izvenzakonske partnerice nasilneža (48 odstotkov), sledijo jim starši povzročitelja nasilja (19 odstotkov), mladoletni otroci (15 odstotkov), bivši partnerji (7 odstotkov), polnoletni otroci (5 odstotkov) in ostali sorodniki (6 odstotkov). V 28 odstotkih zadev je policija izrekla prepoved približevanja zaradi psihičnega nasilja (različnih oblik groženj), ki mu ni bilo pridruženo tudi fizično nasilje. Izrečeni ukrep nadzira policija povprečno dvakrat dnevno. Delež kršitev ukrepov upada; v letu 2009 je ukrep spoštovalo 85 odstotkov povzročiteljev nasilja. Analiza dela centrov za socialno delo je pokazala, da so leta 2010 obravnavali 1.928 primerov nasilja v družini (2.975 žrtev in 1.854 povzročiteljev nasilja) in za njihovo obravnavo je bilo sklicanih 463 timov, v katerih so sodelovali predstavniki različnih institucij. Pri obravnavanju nasilja v družini so centri za socialno delo največ sodelovali s policijo, ki se je na njihovo vabilo po sodelovanju v multidisciplinarnem timu odzvala v 330 primerih. Največkrat (60 odstotkov) se na vabilo k sodelovanju ni odzvalo zdravstvo. V letu 2010 je bilo izdelanih 1.010 individualnih načrtov pomoči. Kot smo že navedli v 29. odstavku, *Kazenski zakonik* opredeljuje kaznivo dejanje nasilje v družini. Podatki organov pregona in sodišč v letih 2009 in 2010 kažejo, da je policija obravnavala 4.822 kaznivih dejanj nasilja v družini, tožilstva so vložila 807 obtožnic zoper povzročitelje nasilja, sodišča pa so izrekla 275 obsodilnih sodb storilcem tega kaznivega dejanja. Skoraj polovica storilcev je bila v priporu. Analiza je tudi pokazala, da je bil v več kot 80 odstotkov zadev postopek od vložitve obtožnice do pravnomočne sodbe zaključen v manj kot 6 mesecih.¹⁶

30. V obdobju od zadnjega poročila so bila izvedena različna izobraževanja in usposabljanja na področju preprečevanja nasilja nad ženskami in nasilja v družini. Pomembno vlogo pri izobraževanju ima Center za izobraževanje v pravosodju, ki je po *Zakonu o preprečevanju nasilja v družini* zadolžen za izvajanje izobraževanj na temo preprečevanja nasilja v družini. V letu 2008 je bil organiziran seminar o preprečevanju nasilja v družini, na katerem je bil predstavljen tudi *Zakon o preprečevanju nasilja v družini*, leta 2009 pa je Center za izobraževanje v pravosodju v sodelovanju z Društvom državnih tožilcev Slovenije priredil dvodnevni strokovni posvet za državne tožilce in tožilke z naslovom *Nasilje v družini* ter dvodnevni posvet *Dnevi slovenskega sodstva v zvezi z novostmi v družinski zakonodaji, vključno z nasiljem v družini*. V letu 2010 je Center za izobraževanje v pravosodju izvedel posvet "*Odprta vprašanja v zvezi z uporabo Zakona o preprečevanju nasilja v družini*" ter dvodnevni seminar "*Nasilje v družini*". Na izobraževanjih so bili obravnavani posamezni sklopi vprašanj, ki se nanašajo na uporabo *Zakona o preprečevanju nasilja v družini*, *Zakona o kazenskem postopku* in *Zakona o policiji*. V letu 2011 pa je bilo v sodelovanju s Pravno-informacijskim centrom nevladnih organizacij izvedeno izobraževanje "*Učinkovito sodelovanje na področju nasilja v družini*" ter posvet "*Nasilje nad otroki*", ki je bil organiziran v sodelovanju z Društvom državnih tožilcev Slovenije in Generalno policijsko upravo. Poleg samostojnih izobraževanj je bila problematika nasilja v družini v letu 2010 vključena v program kazenskopravne sodniške šole, seminar za preiskovalne sodnike in izobraževanje z naslovom "*Vloga in pomen državnega tožilca v odnosu do žrtev in oškodovancev kaznivih dejanj*".

¹⁵ Leskošek V., Urek M., Zaviršek D.: Poročilo o nacionalni raziskavi o nasilju v zasebni sferi in v partnerskih odnosih, 2010.

¹⁶ Filipčič K., Parazajda K., Rihtaršič M., Murgel S.: Delo institucij pri obravnavanju nasilja v družini.

31. Kot smo poročali že v prejšnjem poročilu, ima policija vzpostavljen sistem rednega letnega usposabljanja policistk in policistov, ki vključuje tudi usposabljanja in specializacije o nasilju v družini, nad otroci in ženskami. Prav tako Generalna policijska uprava in posamične policijske uprave organizirajo okrogle mize in posvete o nasilju v družini. Policija z namenom seznanjanja o možnostih preprečevanja nasilja in primernega odziva nanj izvaja tudi različne aktivnosti, kot so kampanje, izdaja letake in zloženke. Ena odmevnejših akcij Ministrstva za notranje zadeve oziroma Policije je potekala leta 2009 v sodelovanju z nevladnimi organizacijami. Kampanja za preprečevanje nasilja nad ženskami z naslovom »*Slišite?*« je opozarjala na nesprejemljivost nasilja, spodbujala žrtve, naj hitreje poiščejo pomoč, spodbujala ljudi, naj se ne umikajo, ko problem nasilja zaznajo v svoji okolici, in prevzamejo aktivno vlogo v boju proti nasilju, ter bila usmerjena v spodbuditev storilcev nasilja, da se soočijo z odgovornostjo za svoja dejanja.

32. Pomembno vlogo pri izobraževanju in osveščanju ima tudi Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. V letu 2010 sta bila izvedena dva seminarja za področje preprečevanja nasilja v družini, namenjena strokovnim delavcem in delavkam centrov za socialno delo, varnih hiš, materinskih domov in kriznih zavetišč ter regionalnim koordinatorkam oziroma koordinatorjem¹⁷. Poudarek je bil na delu z žrtvijo in povzročiteljem oziroma povzročiteljicam nasilja. Tudi v letu 2011 sta bila izvedena dva seminarja na področju preprečevanja nasilja v družini ter seminar namenjen preprečevanju nasilja nad starejšimi.

33. V zadnjih letih se je povečalo število kapacitet za nastanitev žrtev nasilja v družini. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je v letu 2012 sofinanciralo programe dvajsetih varnih hiš, zavetišč, zatočišč in materinskih domov, v katerih je na voljo okoli 445 ležišč. Ena od varnih hiš je tudi prilagojena invalidnim osebam, en krizni center pa starejšim osebam.

34. V okviru Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti so potekale različne preventivne akcije za življenje v družbi brez nasilja. Izdane so bile zloženka, namenjena osebam z izkušnjo nasilja, zloženka o ukrepu prepovedi približevanja določenemu kraju ali osebi ter zloženka z informacijami za osebe, ki izvajajo nasilje. Zloženke so bile prevedene v več jezikov, med njimi tudi v romščino. Izdana je bila tudi zloženka za vse osnovnošolske otroke »*Ustvarimo družbo brez nasilja*«. Ministrstvo je v okviru letnih javnih razpisov Programi v podporo družini sofinanciralo programe družinske mediacije in družinskih centrov.

35. Urad za enake možnosti je v obdobju od zadnjega poročanja izvedel različne dejavnosti na področju preprečevanja nasilja nad ženskami. Poleg prve nacionalne raziskave o nasilju nad ženskami (o tem je več napisanega v 29. odstavku), ki je bila predstavljena na dveh javnih posvetih, je urad odpiral predvsem nove teme na področju preprečevanja in odprave nasilja nad dekletimi in ženskami. Leta 2008 je izvedel raziskavo in posvet o nasilju nad invalidnimi osebami, leta 2010 pa organiziral posvet o nasilju med zmenjkanjem »*Enkrat ni nobenkrat*« ter pripravil gradiva za ozaveščanje o tovrstni problematiki. Posvet o nasilju med zmenjkanjem je bil namenjen svetovalnim delavkam in delavcem na osnovnih in srednjih šolah, zaposlenim na centrih za socialno delo, v vzgojno-izobraževalnih dejavnostih zdravstvenih domov, policiji, tožilstvih, nevladnih organizacijah in ostali zainteresirani javnosti. Zloženka »*A zmenkaš?*« je bila namenjena srednješolski in študentski populaciji, posebna brošura o nasilju med zmenjkanjem pa je bila namenjena osnovnošolski populaciji.

36. Urad za enake možnosti je na podlagi javnega razpisa za sofinanciranje projektov nevladnih organizacij v obdobju od leta 2008 do leta 2012 finančno podprl izvedbo trinajstih projektov s področja nasilja nad ženskami. Projekti so bili med drugim usmerjeni v prepoznavanje in obravnavanje nasilja nad starejšimi osebami, delovanju skupine za samopomoč, izobraževanju mladostnic in mladostnikov o nasilju nad ženskami, individualnemu in skupinskemu svetovanju in podpori žrtvam, preprečevanju nasilja in ozaveščanju širše javnosti.

37. Od leta 2008 je bilo tudi Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport vključeno v več dejavnosti za preprečevanje nasilja. Poleg različnih izobraževanj za strokovne delavce in delavke v vzgoji in izobraževanju s področja vrstniškega nasilja, nenasilne komunikacije za boljše medsebojne

¹⁷ Na centrih za socialno delo so zaposleni strokovni delavci oziroma delavke- koordinatorji oziroma koordinatorke, ki nudijo ustrezno podporo žrtvam nasilja. Trenutno je 12 koordinatorjev oziroma koordinatork.

odnose in nenasilnega reševanja konfliktov, je bilo izvedeno usposabljanje za obravnavo nasilja v družini. Usposabljanje, ki ga je izvajal Inštitut za kriminologijo, je vključevalo pomembne vsebine za ustrezno opolnomočenje strokovnih delavcev in delavk na področju prepoznavanja, preprečevanja in obravnavanja nasilja v družini, ki so nato na novo pridobljeno znanje v vlogi multiplikatorjev delili še v svojih vzgojnoizobraževalnih institucijah.

38. Pri preprečevanju in odpravljanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini imajo neprecenljivo vlogo nevladne organizacije, ki delujejo na tem področju, zato je sodelovanje z njimi izredno pomembno. Na področju preprečevanja nasilja nad ženskami in nasilja v družini so dejavne tudi izobraževalne, raziskovalne in druge institucije, mednarodne nevladne organizacije ter mediji.

Spolno nadlegovanje na delovnem mestu

39. *Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o delovnih razmerjih*, ki je bil sprejet leta 2007, je v 6. a členu prepovedal spolno in drugo nadlegovanje ter trpinčenje na delovnem mestu. S tem je bil dopolnjen 45. člen *Zakona o delovnih razmerjih* iz leta 2002, ki zagotavlja varovanje dostojanstva delavcev in delavk pri delu in o katerem smo poročali v prejšnjih poročilih. Leta 2013 je bil sprejet nov *Zakon o delovnih razmerjih*, ki ni bistveno posegel v določbe o spolnem in drugem nadlegovanju ter trpinčenju na delovnem mestu. Zakon v svojem 7. členu določa, da je prepovedano spolno in drugo nadlegovanje ter trpinčenje in opredeljuje tovrstna dejanja. Spolno nadlegovanje je kakršna koli oblika neželenega verbalnega, neverbalnega ali fizičnega ravnanja ali vedenja spolne narave z učinkom ali namenom prizadeti dostojanstvo osebe, zlasti kadar gre za ustvarjanje zastraševalnega, sovražnega, ponižujočega, sramotilnega ali žaljivega okolja. Nadlegovanje je vsako neželeno vedenje, povezano s katero koli osebno okoliščino, z učinkom ali namenom prizadeti dostojanstvo osebe ali ustvariti zastraševalno, sovražno, ponižujoče, sramotilno ali žaljivo okolje. Trpinčenje na delovnem mestu pa je vsako ponavljajoče se ali sistematično, graje vredno ali očitno negativno in žaljivo ravnanje ali vedenje, usmerjeno proti posameznim delavcem ali delavkam na delovnem mestu ali v zvezi z delom. Spolno in drugo ravnanje se šteje za diskriminacijo in odklonitev tovrstnih ravnanj s strani prizadetega kandidata ali kandidatke oziroma delavca ali delavke ne sme biti razlog za diskriminacijo pri zaposlovanju in delu. Prav tako delavka ali delavec, ki je žrtev trpinčenja, ne sme biti izpostavljen neugodnim posledicam zaradi ukrepanja, ki ima za cilj uveljavitev prepovedi trpinčenja na delovnem mestu. 45. člen, ki je postal 47. člen, je v novem *Zakonu o delovnih razmerjih* dopolnjen z obvezo delodajalca, da mora o sprejetih ukrepih za zagotavljanje delovnega okolja, v katerem noben delavec ali delavka ne bo izpostavljen spolnemu in drugemu nadlegovanju ali trpinčenju s strani delodajalca, predpostavljenih ali sodelavcev oziroma sodelavk pisno obvestiti delavce in delavke na pri delodajalcu običajen način (npr. na določenem oglasnem mestu v poslovnih prostorih delodajalca ali z uporabo informacijske tehnologije).

40. *Zakon o varnosti in zdravju pri delu* iz leta 2011 v 23. členu določa, da mora delodajalec na delovnih mestih, kjer obstaja večja nevarnost za nasilje tretjih oseb, poskrbeti za tako ureditev delovnega mesta in opremo, ki tveganje za nasilje zmanjšata in ki omogočata dostop pomoči na ogroženo delovno mesto. Delodajalec mora načrtovati postopke za primere nasilja in seznaniti z njimi delavke in delavce, ki na takih delovnih mestih delajo. Prav tako mora delodajalec sprejeti ukrepe za preprečevanje, odpravljanje in obvladovanje primerov nasilja, trpinčenja, nadlegovanja in drugih oblik psihosocialnega tveganja na delovnih mestih, ki lahko ogrozijo zdravje delavk in delavcev (24. člen).

41. Z namenom zagotoviti ustrezno delovno okolje, brez spolnega in drugega nadlegovanja ter trpinčenja je vlada leta 2009 sprejela *Uredbo o ukrepih za varovanje dostojanstva zaposlenih v organih državne uprave*. V uredbi so predvideni ukrepi, ki se naj izvajajo za preprečevanje spolnega in drugega nadlegovanja ali trpinčenja ter ukrepi, ki se naj izvajajo v primerih, ko že pride do spolnega in drugega nadlegovanja ali trpinčenja. Vsak organ mora imeti svetovalko ali svetovalca za pomoč in informiranje, ki se more predhodno udeležiti usposabljanja. Do sedaj se je usposabljanja za svetovalke oziroma svetovalce, ki ga je izvajal Urad za enake možnosti, sedaj Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, udeležilo že skoraj 500 oseb. Urad za enake možnosti je pripravil in izdal tudi *Smernice za zaščito zaposlenih pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem na delovnem mestu*.

42. Urad za enake možnosti je maja leta 2009 organiziral posvet z naslovom »Varovanje dostojanstva zaposlenih – od zakonodaje k praksi«, na katerem so bili predstavljeni zakonodaja in

ukrepi za preprečevanje in odpravljanje spolnega in drugega nadlegovanja ter trpinčenja na delovnem mestu, rezultati analize o sprejetih mehanizmi delodajalcev za preprečevanje in odpravljanje spolnega in drugega nadlegovanja ter trpinčenja na delovnem mestu, ki jo je opravil Urad za enake možnosti, primeri dobrih praks ter naloge in vloga inšpektorata za delo, sindikatov in delodajalcev. Posvet je bil namenjen delodajalkam in delodajalcem, sindikatom, odvetnicam in odvetnikom, zaposlenim na področju upravljanja s človeškimi viri ter laični in strokovni javnosti (policija, pravosodje, nevladne organizacije).

43. Inšpektorice in inšpektorji za delo redko ugotovijo kršitve, ki se nanašajo na spolno in drugo nadlegovanje ter trpinčenje. Razlog za to gre iskati predvsem v dejstvu, da jih je v praksi težko dokazati. Inšpektorice in inšpektorji v praksi precej lažje ugotovijo, ali delodajalec oziroma delodajalka v skladu s 45. oziroma sedanjim 47. členom *Zakona o delovnih razmerjih* zagotavlja varstvo pred spolnim in drugim nadlegovanjem ter trpinčenjem. Kršitev te določbe je bila v letu 2012 ugotovljena v 60 primerih.¹⁸

6. člen

TRGOVINA Z ŽENSKAMI IN PROSTITUCIJA

44. Leta 2008 je bil sprejet nov *Kazenski zakonik*, ki pa najbolj relevantnih kaznivih dejanj s področja boja proti trgovini z ljudmi, o katerih smo poročali v četrtem poročilu, ni spremenjal. Spremenile so se le številke posameznih členov, o katerih smo poročali v četrtem poročilu. 387.a člen (trgovina z ljudmi) je postal 113. člen, 185. člen (zloraba prostitucije) pa je postal 175. člen. S sprejemom *Zakona o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakonika*, novembra 2011, ki se je začel uporabljati dne 15. maja 2012, je bil spremenjen 113. člen *Kazenskega zakonika* (kaznivo dejanje trgovina z ljudmi), zlasti glede nadzora nad osebami in vprašanja njihove privolitve v trgovino z ljudmi. Prav tako je bil v 199. členu *Kazenskega zakonika* (kaznivo dejanje zaposlovanja na črno) dodan nov tretji odstavek, ki izrecno omenja izkoriščanje žrtev trgovine z ljudmi. Novost je prinesel tudi nov *Zakon o zaposlovanju in delu tujcev*, ki je začel veljati 23. aprila 2011 in je žrtvam trgovine z ljudmi kot posebni kategoriji tujcev oziroma tujk zagotovil dostop do slovenskega trga dela pod ugodnejšimi pogoji, in sicer zgolj na podlagi osebne delovne dovoljenja. Osebo delovno dovoljenje za žrtev trgovine z ljudmi Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje izda zgolj na podlagi dejstva, da ima tujec oziroma tujka statut žrtve trgovine z ljudmi, brez preverjanja morebitnih drugih pogojev. S tem se žrtvam trgovine z ljudmi omogoča zaposlitev oziroma delo.

45. V obdobju od leta 2008 do leta 2012 je bilo po podatkih policije 41 oškodovank in 4 oškodovanci kaznivega dejanja trgovine z ljudmi (113. člen *Kazenskega zakonika*), 4 oškodovanke in 3 oškodovanci kaznivega dejanja spravljanja v suženjsko razmerje (112. člen *Kazenskega zakonika*) in 51 oškodovank in 4 oškodovanci kaznivega dejanja zlorabe prostitucije (175. člen *Kazenskega zakonika*). Osumljenci oziroma osumljenke teh kaznivih dejanj so bili večinoma moški (74 odstotkov).¹⁹

46. V letu 2012 je policija obravnavala 4 kazniva dejanja trgovine z ljudmi po 113. členu *Kazenskega zakonika*, pri čemer je bilo ovadenih skupaj 10 osumljencev, 3 osumljenke in ena pravna oseba ter 6 primerov kaznivega dejanja zlorabe prostitucije po 175. členu *Kazenskega zakonika*, pri čemer je bilo ovadenih 7 moških in 2 ženski.²⁰

47. V letu 2012 je bilo izrečenih 8 obsodb za kazniva dejanja trgovine z ljudmi, spravljanje v suženjsko razmerje in zloraba prostitucije. Izrečena minimalna kazen zapora je bila 1 leto in maksimalna 3 leta in osem mesecev.

48. V zvezi s problematiko trgovine z ljudmi potekajo številna izobraževanja in usposabljanja namenjena javnim uslužbencem in uslužbenkam in drugim ciljnim skupinam, ki se pri svojem delu srečujejo s problemom trgovine z ljudmi. Policija oziroma kriminalistična policija redno izvaja izobraževanja in usposabljanja kriminalistov in kriminalistk ter policistov in policistk, ki se pri svojem delu prvi srečujejo s pojavnimi oblikami trgovine z ljudmi. Pozornost se posveča prepoznavanju pojavnih oblik trgovine z ljudmi, zaznavanju kaznivih dejanj in odkrivanju storilcev oziroma storilk,

¹⁸ Vir: Poročilo o delu Inšpektorata za delo RS za leto 2008, 2009, 2010, 2011, 2012.

¹⁹ Vir: Ministrstvo za notranje zadeve – Policija, 2013.

²⁰ Vir: Poročilo o delu Medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi v letu 2012.

kakor tudi prepoznavanju kazalcev mogočih žrtev trgovanja in nadaljnjim posebnim kriminalističnim postopkom obravnave takih kaznivih dejanj.

49. Policija na področju preprečevanja trgovine z ljudmi zelo dobro sodeluje z nevladnimi organizacijami s tega področja, tako pri usposabljanju in izobraževanju, kot pri obravnavi konkretnih primerov kaznivih dejanj.

50. Društvo Ključ in Slovenska karitas sta ključni nevladni oziroma humanitarni organizaciji, ki izvajata različna usposabljanja in izobraževanja ter ob financiranju pristojnih ministrstev nudita pomoč in zaščito žrtev trgovanja z ljudmi. Leta 2012 in 2013 Slovenska karitas izvaja program *Oskrba žrtev trgovanja z ljudmi - krizna namestitvev*, ki ga financira Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti v višini 71.250 EUR. V letu 2012 je Slovenska karitas v okviru krizne namestitve obravnavala 8 oseb, od tega 6 žensk, (20 oskrbnih dni), ki so jim ponudili namestitvev, prvo psihosocialno pomoč, prehrano, materialno pomoč in pomoč pri vrnitvi v domovino. Tudi drugi program *Oskrba žrtev trgovanja z ljudmi – varna namestitvev*, ki ga financira Ministrstvo za notranje zadeve v višini 40.000 EUR letno v letu 2012 in 2013 izvaja Slovenska karitas. V letu 2012 so bile v varne prostore nameščene 4 osebe ženskega spola in izvedenih je bilo 395 oskrbnih dni v varni namestitvi. Osebam v varnem prostoru so bili zagotovljeni namestitvev, prehrana, tedenska žepnina, mesečna avtobusna vozovnica, stalna psihosocialna pomoč, zdravstvene storitve v ambulanti za osebe brez zdravstvenega zavarovanja in zasebnih ambulantah, svetovanje, seznanjanje z njihovimi zakonitimi pravicami, pomoč pri urejanju dokumentacije in pridobitvi statusa in pripadajočih pravic, učenje slovenskega jezika, družabništvo, spremstvo, organizirana rekreacija in zagotovljeno spremstvo. Z vsako osebo, vključeno v varno namestitvev, je bil oblikovan posamični socialni načrt in sklenjen dogovor o pravilih programa, ki ga oseba podpiše v svojem materinem jeziku.

51. Dejavnosti so usmerjene tudi v ozaveščanje širše in strokovne javnosti. Že vrsto let poteka »Projekt *Vijolica*«, ki ga izvaja društvo Ključ.

7. člen

ŽENSKÉ V POLITIČNEM IN JAVNEM ŽIVLJENJU

52. Republika Slovenija je v Informaciji o uresničevanju prednostnih priporočil po obravnavi četrtega poročila podrobneje poročala o dejavnostih za povečanje števila žensk, ki sodelujejo v političnem življenju. Med drugim smo poročali o pobudi Urada za enake možnosti, da se preuči možnost financiranja ženskih skupin oziroma skupin za enake možnosti, ki delujejo znotraj političnih strank. Pobuda je bila vključena v *Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o političnih strankah*, ki ga je julija 2013 sprejela Vlada Republike Slovenije. Predlog zakona določa, da lahko ženske organizacije v političnih strankah, ki imajo status organizacije v javnem interesu na področju enakosti spolov, pridobivajo javna sredstva za sofinanciranje projektov in programov v skladu s predpisi, ki urejajo javni interes na področju enakosti spolov. Poročali smo tudi o *Predlogu sprememb in dopolnitev Zakona o volitvah v Državni zbor*, ki naj bi določil vsaj 40 odstotno zastopanost žensk in moških na kandidatnih listah namesto sedanjih 35 odstotkov in vseboval novo določbo, da morajo biti kandidatke in kandidati na prvi polovici kandidatne liste razporejeni izmenično po spolu, pri čemer morajo biti v štirih (od skupno osmih) volilnih enotah na prvem mestu kandidatne liste osebe enega spola, v drugih štirih pa osebe drugega spola. Leta 2010 je bil predlog zakona poslan v obravnavo državnemu zboru. Zakonodajni postopek *Predloga sprememb in dopolnitev Zakona o volitvah v Državni zbor* je bil v prvi obravnavi v državnem zboru ustavljen, saj so poslanci in poslanke sprejeli sklep, da zakon ni primeren za nadaljnjo obravnavo. Skupina poslank in poslancev je leta 2013 vložila *Predlog sprememb in dopolnitev Zakona o volitvah v Državni zbor*, ki določa najmanj 40 odstotno zastopanost obeh spolov na kandidatnih listah. Prav tako naj bi bila vsaka kandidatna lista sestavljena tako, da so kandidati in kandidatke na prvi polovici kandidatne liste razporejeni izmenično po spolu, pri čemer morajo biti v polovici volilnih enot na prvem mestu istoimenske kandidatne liste osebe enega spola, v drugi polovici volilnih enot pa osebe drugega spola. Pri istoimenskih listah kandidatov in kandidatk, ki so vložene v neparnem številu volilnih enot, je lahko razlika med spoloma na prvem mestu liste kandidatov in kandidatk največ za ena.

53. Zakonodaja, ki določa minimalni delež žensk in moških na kandidatnih listah in o kateri smo poročali v prejšnjem poročilu, je pripomogla do povečanja deleža žensk na položajih političnega odločanja.

Ženske na položajih političnega odločanja

54. Na volitvah v Državni zbor leta 2008 je bil delež žensk na kandidatnih listah političnih strank 35,28 odstotkov. Na 90 poslanskih mest je bilo izvoljenih 12 žensk ali 13,33 odstotkov. Delež žensk na kandidatnih listah se je še povečal na predčasnih volitvah leta 2011 in je znašal 43,15 odstotkov. Izvoljenih je bilo 29 žensk ali 32,22 odstotkov. Takšno povečanje deleža žensk je predvsem posledica velikega števila izvoljenih poslank dveh novih parlamentarnih strank, ki nista mogli vnaprej oceniti, v katerih okrajih imata večjo izvoljivost. Tokratne volitve kažejo, da so ženske pripravljene vstopiti v politiko in da kvote delujejo, seveda ob predpostavki, da politične stranke ne delajo računnic in ženske ne uvrstijo na kandidatne liste v zanje neizvoljivih volilnih okrajih.

55. O vplivu volilnih okrajev na izvoljivost žensk je Ženski lobi Slovenije leta 2011 opravil analizo, ki jo je sofinanciral Urad za enake možnosti. Analiza je pokazala, da je uspeh kandidatke ali kandidata odvisen od tega, v kako izvoljivem okraju nastopa. Večkratno nastopanje na volitvah političnim strankam omogoča dokaj zanesljivo presojo, v katerih volilnih okrajih oziroma katerim kandidatom in kandidatkam v teh volilnih okrajih bodo dodeljeni v volilni enoti osvojeni mandati. In kot ugotavljajo avtorice analize, sta oviri za doseganje uravnotežene zastopanosti žensk predvsem odsotnost politične volje in institucionalna neprilagojenost volilnega sistema delovanju ukrepov za zagotavljanje enakih možnosti žensk in moških. Omenjena analiza in analiza kandidatnih list političnih strank in list za predčasne volitve v Državni zbor leta 2011 je bila predstavljena na novinarski konferenci z naslovom »*Ali spolne kvote učinkujejo?*«, ki sta jo konec novembra 2011 organizirali Ženski lobi Slovenije in Urad za enake možnosti.

56. Delež žensk ostaja izredno nizek v Državnem svetu, kjer so bile po zadnjih volitvah leta 2012 od skupaj 40 članic in članov v svet izvoljene le tri ženske (7,5 odstotkov).

57. Tudi delež kandidatk na listah za mesta svetnic v mestnih in občinskih svetih je po uvedbi kvot narasel. Na zadnjih volitvah leta 2010 je bilo na kandidatnih listah 38 odstotkov kandidat, izvoljenih svetnic pa je bilo 23,26 odstotkov, kar je rahlo povišanje v primerjavi z volitvami leta 2006, ko je bil delež žensk na kandidatnih listah 32,28 odstotkov, izvoljenih pa je bilo 22 odstotkov svetnic. Tako na lokalnih volitvah leta 2006 kot leta 2010 je bila zakonsko določena zastopanost obeh spolov na kandidatnih listah presežena. Zakon o lokalnih volitvah v 40. členu določa 40-odstotno zastopanost obeh spolov, ki bo učinkovala šele ob rednih lokalnih volitvah leta 2014, v prehodnem obdobju pa je bilo potrebno zagotoviti za leto 2006 20 odstotno zastopanost, za leto 2010 pa 30-odstotno zastopanost.

58. Na podlagi *Zakona o lokalni samoupravi* imajo Rominje in Romi na območjih, kjer živi avtohtono naseljena romska skupnost, zagotovljeno predstavnico oziroma predstavnika v občinskem svetu. Med 18 izvoljenimi romskimi svetniki in svetnicami (volitve leta 2010) je ena romska svetnica oziroma 5,5 odstotkov. Na podlagi *Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji* je bila leta 2007 ustanovljena krovna organizacija romske skupnosti v Sloveniji, t.j. Svet romske skupnosti Republike Slovenije, ki mu od februarja 2012 predseduje predstavnica romske skupnosti, diplomirana socialna delavka.

59. Za položaj županje je na volitvah leta 2010 kandidiralo 11,95 odstotka žensk, kar je za 2,53 odstotni točki več kot leta 2006. Na 208 županijskih mest je bilo izvoljenih 10 žensk ali 5 odstotkov.²¹

60. Tako za lokalne volitve leta 2006 kot leta 2010 je bila izvedena analiza kandidatnih list in rezultatov volitev za članice in člane občinskih svetov ter županj in županov, katerih naročnik je bil Urad za enake možnosti. Cilj analiz je bil proučiti vpliv kvot na uravnoteženo zastopanost spolov na kandidatnih listah ter na izvoljivost in zastopanost žensk. Analiza lokalnih volitev leta 2010 je pokazala, da so pozitivni ukrepi pripomogli k višji zastopanosti žensk na kandidatnih listah. Manj učinkovit mehanizem uvedenih pozitivnih ukrepov je t.i. izmenično umeščanje kandidat in

²¹ Glej Dodatek, Tabela 14.

kandidatov na kandidatne liste po spolu, saj je večina političnih strank in ostalih predlagateljev oziroma predlagateljic zgolj sledila minimalnim zakonskim standardom in ženske izmenično umeščala na vsako sledeče tretje mesto na listi. Analiza je pokazala, da so pozitivni ukrepi pomemben, vendar ne zadosten mehanizem za povečanje deleža žensk v političnem odločanju na lokalni ravni. Hkrati je potrebna uvedba tudi manj tehničnih ukrepov in aktivnosti, usmerjenih v tvorjenje politične kulture, ki je odprta za spolno uravnoteženo zastopnost na položajih odločanja.

61. Uravnotežena zastopnost žensk in moških je dosežena med slovenskimi poslanci in poslankami v Evropskem parlamentu, kjer ima Republika Slovenija 4 poslanke in 4 poslance v mandatu 2009 - 2014. S 50-odstotno zastopnostjo žensk Republika Slovenija občutno presega povprečje zastopnosti žensk v Evropskem parlamentu.

62. Z namenom ozaveščanja in podpore večjemu angažmaju žensk v politiki je v letu 2011 potekal pilotni projekt mentoriranja mladih žensk v politiki z naslovom »*Mentorski dan s političarko*«. Namen projekta je bil dati študentkam, ki jih politika zanima, priložnost, da se поблиže seznanijo z delovanjem na področju političnega odločanja tako, da so bile političarke na najvišji ravni (ministrice in poslanke) mentorice potencialnih bodočih političark. Na mednarodni dan žensk, 8. marca 2011, so študentke preživele en dan s političarko, jo spremljale pri njenih obveznostih in se поблиže seznanile z njenim delom. Mentorstvo je zainteresiranim študentkam ponudila večina poslank in vse ministrice ter vodja kabineta predsednika državnega zbora. Mentorski dan se je zaključil z javno razpravo v državnem zboru, kjer so študentke in političarke izmenjale svoje izkušnje in razpravljale o spodbudah za večje vključevanje žensk v politiko. Izkušnje in opažanja političark in študentk o mentorskem dnevu ter predlogi za nadaljnje delo so bili objavljeni v publikaciji z naslovom »*Dan s političarko Pilotni projekt mentoriranja mladih žensk*«. Projekt je izvedel Urad za enake možnosti na pobudo strokovnjakinje in profesorice s področja politične participacije ter v sodelovanju z Vlado Republike Slovenije, Državnim zborom in nekaterimi fakultetami.

Ženske v vladi

63. Republika Slovenija je z imenovanjem nove vlade 20. marca 2013 prvič dobila predsednico Vlade Republike Slovenije. Na ministrskem položaju (13) je ena ministrica (8,3 odstotka) in ena ministrica brez resorja. V obdobju od leta 2004 do sedaj je bil najvišji delež ministric ob vzpostavitvi vlade leta 2008, ko je bilo v vladi pet ministric oziroma 27,8 odstotka. Generalni sekretariat vlade vodi generalna sekretarka, na položajih državnih sekretarjev oziroma sekretark pa je osem žensk oziroma 33,3 odstotka.

64. V vladnih organih in organih javne uprave je zastopnost žensk in moških v primerjavi z zastopnostjo na političnem področju bolj uravnotežena. Med generalnimi direktoricami oziroma direktorji je 43 odstotkov žensk, med predstojnicami oziroma predstojniki vladnih služb je 56 odstotkov žensk in med načelnicami oziroma načelniki upravnih enot je 59 odstotkov žensk.²²

Ženske v pravosodju

65. V sodni veji oblasti je delež sodnic v povprečju višji od deleža sodnikov. Med ustavnimi sodnicami oziroma sodniki prevladujejo ženske. V sestavi 9-članskega Ustavnega sodišča je pet ustavnih sodnic oziroma 55,5 odstotkov, predsednik sodišča je moški. Leta 2011 je bil delež sodnic najvišji na okrajnih sodiščih (82,8 odstotkov) in najnižji na vrhovnem sodišču (53,3 odstotkov)²³. V zadnjih letih je bolj uravnotežna zastopnost spolov tudi na vodilnih mestih. Predsednik Vrhovnega sodišča je moški, med predsedniki oziroma predsednicami višjih sodišč je 50 odstotkov žensk, Višjemu delovnemu in socialnemu sodišču predseduje ženska, prav tako ženska predseduje Upravnemu sodišču.²⁴

66. Med državnimi tožilci oziroma tožilkami je delež žensk nekoliko višji od deleža moških. Vendar je tudi na tožilstvih delež žensk med vodilnimi, bolj ko se vzpenjamo po hierarhiji tožilstev, vse nižji.

²² Vir: <http://www.vlada.si>. Lastni izračun. Stanje na dan 4.11.2013.

²³ Glej Dodatek, Tabela 15.

²⁴ Vir: <http://sodisce.si/>. Stanje na dan 31.7.2013.

Med vodji okrožnih državnih tožilstev je delež žensk 36,4 odstotke. Mesto generalnega državnega tožilca zaseda moški, prav tako moški vodi specializirano državno tožilstvo.²⁵

Ženske v gospodarstvu, organizacijah delodajalcev in sindikatih

67. Na najvišjih vodstvenih položajih v gospodarskih družbah, organizacijah socialnih partnerjev ter drugih združenjih in organizacijah je število žensk še vedno nizko. Leta 2012 je bilo v največjih družbah, ki kotirajo na borzi, samo 11 odstotkov predsednic in 14 odstotkov članic uprav (leta 2010 je bilo predsednic 6 odstotkov in članic uprav 10 odstotkov). Med osebami na menedžerskih položajih je bilo leta 2010 27 odstotkov žensk.²⁶

68. Urad za enake možnosti je oktobra 2011 skoraj osemstotim (782) največjim delodajalcem poslal vprašalnik o stanju na področju uravnotežene zastopanosti žensk in moških na mestih odločanja v njihovih organizacijah. Vrnjenih je bilo 32,35 odstotkov poslanih vprašalnikov. Raziskava je pokazala, da je v dobri petini (21,8 odstotkih) organizacij ženska trenutno na najvišjem mestu odločanja. Med njimi prevladujejo organizacije s finančnega in zavarovalniškega področja ter trgovine in predelovalne dejavnosti. Organizacij, ki bi imele sprejet interni akt ali ukrep za uravnoteženo zastopanost spolov je bilo 2,8 odstotkov. Med glavnimi razlogi, da ne dosegajo uravnotežene zastopanosti žensk in moških na mestih odločanja so podjetja navedla, da gre za panogo, kjer je en spol zastopan izrazito številčneje (40,2 odstotka) in da celotno skupino najvišjega menedžmenta predstavlja samo ena oseba (28,6 odstotkov). Da so še vedno prisotni tudi predsodki pa so pokazali odgovori, da med ženskami ni dovolj izkušenih in primernih kandidatk (5,6 odstotkov) in da za napredovanje moški izbirajo moške.

69. Urad za enake možnosti je v sodelovanju s Fakulteto za družbene vede in Združenjem Manager – Sekcijo managerk ob 8. marcu 2012, mednarodnem dnevu žensk, pripravil tematsko novinarsko konferenco z naslovom »*Ali res izkoriščamo ves potencial?*«, na kateri je bil izpostavljen problem neuravnotežene zastopanosti spolov na mestih odločanja v gospodarstvu. Predstavljene so bile prej omenjena raziskava, smernice za spodbujanje enakosti na mestih odločanja v gospodarstvu »*Vključi. Vse*« ter zloženka »*Ali res izkoriščamo ves potencial?*«.

70. V vseh največjih slovenskih konfederacijah sindikatov je na predsedniškem položaju moški. Pregled vodstvene strukture sindikatov, ki so člani konfederacij, kaže, da so na položajih predsednic oziroma predsednikov večinoma moški, ženske pa nekoliko bolj pogosto zasedajo mesta podpredsednice, a je njihov delež še vedno dokaj nizek.

71. Podobno je tudi v organizacijah delodajalcev (Združenje delodajalcev Slovenije, Gospodarska zbornica Slovenije, Obrtna zbornica Slovenije), kjer na najvišjem položaju predsednice oziroma predsednika organizacije ni nobene ženske.

8. člen

ŽENSKE KOT PREDSTAVNICE VLADE V MEDNARODNIH ORGANIZACIJAH IN V DIPLOMACIJI

67. Po podatkih Ministrstva za zunanje zadeve se je delež žensk med veleposlanicami oziroma veleposlaniki rahlo povečal (26,6 odstotkov) v primerjavi z letom 2004, ko je nastajalo prejšnje poročilo (22,6 odstotkov). Povečal se je tudi delež žensk med pooblaščenimi ministricami oziroma ministri, kjer je 56,1 odstotek žensk (leta 2004 38,6 odstotkov) in med ministricami svetovalkami oziroma ministri svetovalci, kjer je 63,6 odstotkov žensk (leta 2004 62,1 odstotek). Na položajih prve svetovalke oziroma prvega svetovalca je 50 odstotkov žensk (3 od 6), prav tako na položaju svetovalk oziroma svetovalcev (12 žensk in 12 moških). Ženske prevladujejo med sekretarkami oziroma sekretarji (75 odstotkov), na delovnem mestu atašeja pa je moški (1 delovno mesto).²⁷

68. V nadvladanih parlamentih, v Evropskem parlamentu in Parlamentarni skupščini Sveta Evrope, so deleži žensk naslednji: v Evropskem parlamentu so, kot navajamo zgoraj, med osmimi

²⁵ Vir: <http://www.dt-rs.si/>. Stanje na dan 25.10.2013

²⁶ Vir: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/gender-decision-making/database/business-finance/quoted-companies/index_en.htm

²⁷ Vir: Ministrstvo za zunanje zadeve. 2013. Gej Dodatek, Tabela 16.

slovenskimi poslankami in poslanci štiri ženske (50 odstotkov), v Parlamentarni skupščini Sveta Evrope so v šestčlanski slovenski delegaciji (trije člani oziroma članice in trije namestniki oziroma namestnice) 2 ženski in 4 moški. V Odboru regij Evropske unije je v skupini 14 predstavnic in predstavnikov Republike Slovenije (7 članic oziroma članov in 7 nadometnih članic oziroma članov) 14,3 odstotke žensk, v Ekonomsko-socialnem odboru Evropske unije pa med 7 predstavnicami in predstavniki Republike Slovenije ni nobene ženske.

69. V Organizaciji združenih narodov deluje 10 Slovenk med 18 Slovenkami oziroma Slovenci, v organizaciji OVSE sta med 7 zaposlenimi/napotenimi Slovenkami oziroma Slovenci 2 ženski, med sekundiranimi nacionalnimi ekspertkami oziroma eksperti v Evropski komisiji pa so 3 ženske oziroma 37 odstotkov.

70. Ministrstvo za zunanje zadeve je v sodelovanju z Inštitutom za slovensko izseljenstvo in migracije Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti leta 2009 izvedlo raziskovalni projekt in izdalo znanstveno monografijo »*Enake možnosti v slovenski diplomaciji*«. Namen raziskovalnega projekta je bil teoretično in empirično proučiti razmere na področju enakih možnosti glede na spol in druge dejavnike v slovenski diplomaciji ter na podlagi analize predlagati ukrepe za izboljšave. Po objavi rezultatov je bila na ministrstvu ustanovljena Delovna skupina za enake možnosti, katere namen je bil preučiti rezultate raziskave in predlagane ukrepe, opredeliti glavne težave in nerešena vprašanja na področju enakih možnosti in medosebnih odnosov ter poiskati primerne rešitve. Delovna skupina je določila štiri področja, v okviru katerih je identificirala probleme in predlagala ukrepe za njihovo reševanje. Eno izmed področij je Položaj ženske v diplomaciji. Ukrepi in priporočila na tem področju se nanašajo na uravnoteženost vodstvene strukture, problem podzastopanosti žensk na veleposlaniških mestih, spolno uravnoteženo srednjo hierarhično raven ministrstva in spolno uravnoteženo kadrovanje.

9. člen

DRŽAVLJANSTVO

71. V obdobju, za katerega Republika Slovenija poroča v tem poročilu, pri izvajanju določb tega člena ni bilo sprememb.

10. člen

IZOBRAŽEVANJE

72. V času od zadnjega poročanja je bilo kar nekaj sprememb in dopolnitev *Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja*, vendar se spremembe niso nanašale na področje enakosti spolov.

73. Na področju izobraževanja Rominj in Romov je prišlo v zadnjih letih do nekaterih sprememb. Leta 2011 je bila dopolnjena *Strategija vzgoje in izobraževanja Romov*, kjer je med drugim eden od namenov posvečanje posebne pozornosti izobraževanju odraslih Rominj in Romov za dvigovanje izobrazbene ravni in razvoj delovne sile, razvijanju svetovalnih središč oziroma omrežja v okoljih, kjer živijo Rominje in Romi. Strategija posebno pozornost namenja izobraževanju romskih deklet in žensk. Sprejet je bil dodatek h kurikulumu za vrtce za delo z romskimi otroki ter navodila za izvajanje programa osnovne šole za romske otroke. V vrtcih velja za oddelke, v katerih so romski otroci, ugodnejše razmerje otroci – odrasli, prav tako v osnovnih šolah veljajo za oddelke, kjer so vsaj trije romski otroci, ugodnejši normativi, eden izmed izbirnih predmetov v osnovni šoli je "*Romska kultura*", pri pouku v 1. razredu osnovne šole sta pri pouku ves čas dva učitelja oziroma učiteljici, osnovna šola z romskimi otroki, lahko zaposli dodatno učiteljico oziroma učitelja ali svetovalno delavko oziroma delavca ter v primerih, ko osnovno šolo obiskuje več kot 45 romskih otrok lahko ima šola dve dodatni pedagoški delavki oziroma delavca, ki nudijo učno in drugo pomoč.

Predšolska vzgoja in izobraževanje v vrtcih

74. Število otrok vključenih v vrtce se je v zadnjih letih zelo povečalo. V šolskem letu 2012/2013 je bilo vključenih 83.090 otrok oziroma 77,7 odstotkov vseh otrok od 1. do 6. leta starosti, kar je za 16,3 odstotne točke več kot leta 2004. K povečanju števila otrok, ki so vključeni v vrtec, je prispevala leta 2008 sprejeta sprememba *Zakona o vrtcih*. Spremenjeni 4. odstavek 32. člena je določil, da, če je v

vrtec vključen več kot en otrok iz družine, starši za starejšega otroka plačujejo za en razred nižjo ceno, za mlajše otroke pa so plačila oproščeni. Leta 2012 je s sprejemom *Zakona o uravnoveženju javnih financ* prišlo do spremembe te pravice. Starši, ki imajo v vrtec hkrati vključena dva ali več otrok, plačajo za mlajšega otroka 30 odstotkov plačila, ki jim je določeno v skladu z zakonom kot znižano plačilo vrtca, za vsakega nadaljnjega mlajšega otroka pa so plačila oproščeni. Sredstva v višini razlike do znižanega plačila vrtca, se vrtcem zagotavljajo iz državnega proračuna. Delež deklic med otroki, ki so vključeni v vrtec, je nekaj več kot 48 odstotkov, podobno kot delež deklic med živorojenimi otroki.

75. Zaradi povečanja števila otrok v vrtcih se je povečalo tudi število vrtcev in osebja. Struktura osebja po spolu ostaja skoraj nespremenjena, med osebjem prevladujejo ženske.²⁸

76. Z namenom lažjega in uspešnejšega vključevanja romskih otrok v osnovnošolsko izobraževanje je v obdobju od junija 2010 do avgusta 2013 potekal zelo uspešen projekt, katerega cilj je bil dvig socialnega in kulturnega kapitala v okoljih, kjer živijo predstavniki in predstavnice romske skupnosti. S projektom so se razvijale inovativne in ustvarjalne oblike vzgojno-izobraževalnega dela v romski skupnosti s posebnim poudarkom na predšolski vzgoji. Eden izmed inovativnih elementov projekta je vzpostavitev t. i. romskih izobraževalnih inkubatorjev, ki jih lahko opredelimo kot celovit program z najrazličnejšimi oblikami dela z romskimi otroki, mladino in njihovimi starši v njihovih okoljih. Julija 2011 je bilo v projekt vključenih 28 vrtcev in šol; v učno pomoč, druge oblike vzgojno-izobraževalnega dela ter v različne predšolske in obšolske dejavnosti je bilo vključenih 545 otrok, učenk in učencev ter dijakinj in dijakov; v programe usposabljanja pa 153 učiteljic in učiteljev ter drugih strokovnih delavcev.

Osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje

76. V Sloveniji je delež deklic in dečkov v osnovnih in srednjih šolah izenačen. V šolskem letu 2010/2011 je bil delež deklic med osnovnošolsko populacijo 48,6 odstotkov in med srednješolsko populacijo 49,2 odstotka.

77. Glede na področje srednješolskega izobraževanja je bilo v šolskem letu 2010/2011 največ dijakov in dijakinj vključenih v splošni izobraževalni program (41,3 odstotkov vseh dijakinj in dijakov). Med njimi je bilo nekaj več dijakinj (59,5 odstotkov). Poleg splošnega izobraževalnega programa sta oba spola uravnoveženo zastopana še v programih, ki izobražujejo za področje storitev (56,8 odstotkov dijakinj) ter kmetijstva, gozdarstva, ribištva in veterine (51,5 odstotkov dijakinj). Spolna neuravnoveženost je najbolj prisotna na področju naravoslovja, matematike in računalništva, kjer prevladujejo dijaki (96,5 odstotkov), tehnike, proizvodne tehnologije in gradbeništva (93,6 odstotkov dijakov) ter področju izobraževalnih ved in izobraževanja učiteljev in učiteljic, kjer prevladujejo dijakinje (93,3 odstotka).²⁹

78. V šolskem letu 2012 je bilo 1.724 otrok vpisanih v osnovne šole in zavode s prilagojenim programom, od tega je bilo 646 oziroma 37,5 odstotkov deklic. Med dijaki in dijakinjami je bilo leta 2012 3.508 dijakov in dijakinj s posebnimi potrebami, med njimi je bilo 37,9 odstotkov dijakinj.³⁰

79. Z namenom uspešnejšega vključevanja romskih otrok v predšolsko vzgojo in osnovno šolo se izvajajo različni projekti. Od maja 2008 do avgusta 2011 se je izvajal projekt, ki ga je koordinirala Zveza Romov Slovenije. Osnovni cilj projekta je bil uvedba romskega pomočnika oziroma pomočnice, ki otrokom pomaga prebroditi čustveno in jezikovno prepreko in predstavlja most med vrtcem oziroma šolo in romsko skupnostjo. Usposobljenih je bilo 30 romskih pomočnic oziroma pomočnikov, vzpostavljeni so bili šolski projektni timi, organizirana so bila usposabljanja, pripravljene so bili priročniki za strokovne delavke in delavce ter učna gradiva in didaktični pripomočki. Septembra 2011 se je kot nadaljevanje prej opisanega projekta začel izvajati projekt, ki ga koordinira Ljudska univerza Kočevje in bo potekal do konca avgusta 2014. Cilj tega projekta je uspešnejše doseganje standardov znanja romskih učenk in učencev v osnovni šoli in njihovo čim večje vključevanje v srednješolsko raven izobraževanja ter dvig izobrazbene ravni romskih pomočnic in

²⁸ Glej Dodatek, Tabela 17.

²⁹ Vir: Statistični letopis 2012. Glej Dodatek, Tabela 20 in 21.

³⁰ Glej Dodatek, Tabela 19.

pomočnikov. V projekt naj bi bilo do leta 2014 vključenih vsaj 30 vzgojno-izobraževalnih zavodov, vsaj 500 romskih otrok, romskih učenk in učencev in vsaj 20 romskih pomočnic in pomočnikov.³¹

Višješolski in visokošolski študij

80. V zadnjih letih se je trend povečevanja vpisa mladih na univerze in visokošolske zavode nadaljeval, z izjemo zadnjih dveh let. V Sloveniji danes študira vsak drug prebivalec oziroma prebivalka stara od 19 do 24 let. Pred desetimi leti je študiralo 35 odstotkov populacije te starostne skupine.

81. V letu 2011 je bilo v visokošolske programe vpisanih 104.003 študentk in študentov, od tega 60.044 oziroma 57,7 odstotkov žensk, v višješolske strokovne programe pa 14.403 študentk in študentov, od tega 6.403 oziroma 44,5 odstotkov žensk.³²

82. Pri izbiri študija v zadnjih letih ni prišlo do bistvenih sprememb. Tako kot v preteklih letih ženske še naprej prevladujejo na višjih in visokih šolah ter fakultetah, ki izobražujejo za področje zdravstva in socialnega dela ter za pedagoško delo. Do spremembe je prišlo le pri izobraževanju za področje znanosti, matematike in računalništva, kjer se je delež študentk od leta 2004 do leta 2011 povečal za skoraj 10 odstotnih točk. Glede na uspešen zaključek študija so študentke uspešnejše od študentov.³³

83. Povečalo se je tudi število podiplomskih študentov in študentk. V letu 2011 je naziv magistrica oziroma magister doseglo 1.630 oseb, od tega 896 žensk oziroma 60,5 odstotkov. Naziv doktorica oziroma doktor pa je doseglo 469 oseb, od tega 212 žensk oziroma 42,7 odstotkov.³⁴

84. Z namenom zmanjšanja segregacije zaradi spola v vzgojno-izobraževalnih programih na srednješolski in višješolski stopnji ter v različnih šolskih in obšolskih dejavnostih potekajo različne dejavnosti. V okviru projekta, ki ga je leta 2009 izvajal eden izmed šolskih centrov, je bila pripravljena informacija o trgu dela in spolni strukturi, v posameznih oddelkih tretjih letnikov pa so razpravljali o spolu in poklicu, Pedagoška fakulteta je pripravila program strokovnega usposabljanja »*Enake možnosti spolov*«, ki vključuje tudi vsebino: različne, dejavne in usmerjene metode za spodbujanje deklet in fantov k enakemu vpisovanju v srednješolske (poklicne) programe in visokošolske usmeritve ter k enakemu sodelovanju pri šolskih in obšolskih dejavnostih. Organizirana je bila »*Noč raziskovalcev*«, katere namen je bil približat znanost in poklic znanstvenika oziroma znanstvenice mladim in spodbuditi udeležbo študentov in študentk v podiplomskih študijskih programih.

Štipendije

85. V Sloveniji je leta 2011 prejemale štipendije slaba tretjina (29 odstotkov) študentov in študentk. V primerjavi z letom 2008 se je število štipendistov in štipendistk povečalo za 22 odstotkov. Največ študentov in študentk (20.149) je leta 2011 prejemale državne štipendije.

86. Povprečna višina štipendije je leta 2011 znašala za dijake in dijakinje 150,69 EUR, za študente in študentke pa 220,45 EUR. Med vsemi, ki so prejemale štipendije leta 2011, je bilo 38.521 oziroma 55,7 odstotkov žensk, od tega je štipendije prejemale 20.043 oziroma 51,4 odstotkov dijakinj in 18.374 oziroma 61,3 odstotka študentk. Delež žensk glede na vrsto štipendij je najnižji med prejemniki in prejemnicami kadrovske štipendij (26,6 odstotkov dijakinj in 38,8 odstotkov študentk) in najvišji med prejemniki in prejemnicami Zoisovih štipendij za nadarjene dijake in dijakinje ter študente in študentke (64,7 odstotkov dijakinj in 62 odstotkov študentk).³⁵

Vseživljenjsko učenje

³¹ Vir: Drugo poročilo Vlade Republike Slovenije o položaju romske skupnosti v Sloveniji – poročilo o izvajanju Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji in nacionalnega programa ukrepov za Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2010-2015. 2012

³² Glej Dodatek, Tabela 22.

³³ Glej Dodatek, Tabela 23 in 24.

³⁴ Glej Dodatek, Tabela 25.

³⁵ Glej Dodatek, Tabela 26.

87. Na področju izobraževanja odraslih vlada vsako leto sprejme program izobraževanja, s katerim se določajo izobraževalni programi in dejavnosti, ki se izvajajo in (so)financirajo iz javnih sredstev. Temeljni cilji *Letnega programa izobraževanja odraslih 2013* so izboljšati splošno izobraženost odraslih, dvigniti izobrazbeno raven, povečati zaposlitvene možnosti in povečati možnosti za učenje in vključenost v izobraževanje. V programu je navedeno, da je za doseg ciljne vrednosti – 15 odstotkov vključenih odraslih v vseživljensko učenje do leta 2020 potrebno nameniti ustrezno pozornost oviram, kot sta nizka motivacija in pomanjkanje vzgojno-varstvenih ustanov, ki bi ženskam in moškim pomagale pri usklajevanju družinskih in poklicnih obveznosti ter učenja.

88. Med prebivalstvom, starim od 18 do 64 leta, ki so bili leta 2011 vključeni v eno od oblik izobraževanja, je malo več žensk kot moških. Najpogostejša oblika izobraževanja je priložnostno učenje preko televizije, z uporabo audio- in videokaset, uporabo strokovne literature, računalnika ter obiska knjižnic in učnih centrov.³⁶

89. V okviru razpisa za programe splošnega neformalnega izobraževanja odraslih od leta 2012 do 2014 so vključene tudi Rominje, in sicer v programe: "*Izobraževanje Romov za boljšo kvaliteto življenja*", katerega ciljna skupina so odrasli Romi in Romkinje, ki želijo izboljšati kvaliteto življenja, "*Učimo in igramo se skupaj*", ki je namenjen romskim staršem, "*Institucije v vsakdanjiku Roma*", ki je namenjen odraslim Rominjam in Romom in "*Jaz-Ti-Mi*", ki je namenjen nižje izobraženim pripadnicam in pripadnikom romske skupnosti

11. člen

ZAPOSLOVANJE

Ženske na trgu dela

90. V času od četrtega poročila je prišlo do sprejetja nekaterih novih zakonov, ki urejajo področje zaposlovanja. Sprejeti so bil nov *Zakon o delovnih razmerjih* (leta 2013), *Zakon o varnosti in zdravju pri delu* (leta 2011), *Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju* (leta 2012) in *Zakon o urejanju trga dela* (leta 2010), ki je nadomestil *Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti*. Razen *Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju*, ki uvaja postopno izenačitev upokojitvenih pogojev za ženske in moške, ostali zakoni niso prinesli bistvenih sprememb, ki bi imele poseben vpliv na položaj žensk.

91. Novi *Zakon o delovnih razmerjih*, ki je začel veljati 4. aprila 2013 ni prinesel bistvenih sprememb glede določb o enakosti spolov v primerjavi z *Zakonom o delovnih razmerjih* iz leta 2002 in *Zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o delovnih razmerjih* iz leta 2007. 6. člen določa, da mora delodajalec iskalcu ali iskalki zaposlitve pri zaposlovanju ali delavcu ali delavki v času trajanja delovnega razmerja in v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi zagotavljati enako obravnavo ne glede na narodnost, raso ali etnično poreklo, nacionalno in socialno poreklo, spol, barvo kože, zdravstveno stanje, invalidnost, vero ali prepričanje, starost, spolno usmerjenost, družinsko stanje, članstvo v sindikatu, premoženjsko stanje ali drugo osebno okoliščino v skladu s tem zakonom, predpisi o uresničevanju načela enakega obravnavanja in predpisi o enakih možnostih žensk in moških. Enako obravnavo glede na osebne okoliščine mora delodajalec zagotavljati zlasti pri zaposlovanju, napredovanju, usposabljanju, izobraževanju, prekvalifikaciji, plačah in drugih prejemkih iz delovnega razmerja, odsotnostih z dela, delovnih razmerah, delovnem času in odpovedi pogodbe o zaposlitvi. Prepovedani sta neposredna in posredna diskriminacija zaradi katere koli osebne okoliščine. Neposredna ali posredna diskriminacija so tudi navodila za diskriminiranje oseb na podlagi katere koli osebne okoliščine. Za diskriminacijo se šteje manj ugodno obravnavanje delavcev ali delavk, ki je povezano z nosečnostjo ali starševskim dopustom. Dovoljeno je različno obravnavanje, ki ne pomeni diskriminacije, če zaradi narave dela oziroma okoliščin, v katerih se delo opravlja, določena osebna okoliščina predstavlja bistven in odločilen pogoj za delo in je takšna zahteva sorazmerna ter upravičena z zakonitim ciljem. V primeru spora, ki opravičuje domnevo, da je bila kršena prepoved diskriminacije, mora delodajalec dokazati, da v obravnavanem primeru ni kršil načela enakega obravnavanja oziroma prepovedi diskriminacije. Prav tako diskriminirane osebe in osebe, ki pomagajo žrtvi diskriminacije, ne smejo biti izpostavljene neugodnim posledicam zaradi ukrepanja, ki ima za cilj uveljavitev prepovedi diskriminacije.

³⁶ Vir: Si-stat, Statistični urad Republike Slovenije. Glej Dodatek, Tabela 27.

92. Zakon tudi določa prepoved spolnega in drugega nadlegovanja ter trpinčenja na delovnem mestu (7. člen). (Več o tem pišemo v poglavju 5. člen Odprava predsodkov in stereotipov, Spolno nadlegovanje na delovnem mestu.) V primeru kršitve prepovedi diskriminacije ali trpinčenja na delovnem mestu je delodajalec kandidatu ali kandidatki oziroma delavcu ali delavki odškodninsko odgovoren po splošnih pravilih civilnega prava. Kot nepremoženjska škoda, ki je nastala kandidatu ali kandidatki oziroma delavcu ali delavki, se štejejo tudi pretrpljene duševne bolečine zaradi neenake obravnave delavca ali delavke oziroma diskriminatornega ravnanja delodajalca oziroma zaradi ne zagotavljanja varstva pred spolnim ali drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem na delovnem mestu, ki ga je utrpel kandidat ali kandidatka oziroma delavec ali delavka. Pri odmeri višine denarne odškodnine za nepremoženjsko škodo se mora upoštevati, da je ta učinkovita in sorazmerna s škodo, ki jo je utrpel kandidat ali kandidatka oziroma delavec ali delavka in da odvrča delodajalca od ponovnih kršitev. (8. člen)

93. Sprememba, ki jo je prinesl nov *Zakon o delovnih razmerjih* je časovna opredelitev pravice delavke, ki doji otroka in dela s polnim delovnim časom do odmora za dojenje med delovnim časom, ki traja najmanj eno uro dnevno. 188. člen določa, da pripada ta pravica delavki, ki otroka doji do dopolnjenega 18. meseca otrokove starosti. Prej ji je pripadala ves čas, ko je otroka dojila.

94. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki je začel veljati 1. decembra 2013, v 27. členu določa, da moški in ženska pridobita pravico do starostne pokojnine pri starosti 65 let, če dopolnita najmanj 15 let zavarovalne dobe. Pravica se uveljavlja postopno (do konca leta 2019), zato v prehodnem obdobju veljajo ob dopolnjeni zavarovalni dobi najmanj 15 ali 20 let različne starosti za žensko in moškega. Ne glede na to določbo člen določa, da pravico do starostne pokojnine pridobita tudi moški in ženska, ki sta dopolnila 60 let starosti in 40 let pokojninske dobe brez dokupa dobe. Tudi ta pravica se uveljavlja postopno, do konca leta 2018.

95. Starostne meje za pridobitev pravice do starostne pokojnine se lahko znižajo zaradi skrbi za vsakega rojenega ali posvojenega otroka, za katerega je zavarovanec oziroma zavarovanka skrbela v prvem letu njegove starosti, ki ima državljanstvo Republike Slovenije, če ni z mednarodnim sporazumom drugače določeno, in sicer se starostna meja zniža za šest mesecev za enega otroka, za 16 mesecev za dva otroka, za 26 mesecev za tri otroke, za 36 mesecev za štiri otroke in za 48 mesecev za pet ali več otrok. Do znižanja starostne meje je upravičena ženska, razen če je pravico do nadomestila iz naslova starševstva užival moški. Na tej podlagi se ženski oziroma moškemu, če je dopolnil 38 let pokojninske dobe brez dokupa, lahko zniža starostna meja 65 let največ do dopolnjenega 61. leta starosti. Če sta ženska oziroma moški dopolnila 40 let pokojninske dobe brez dokupa, pa se lahko zniža starostna meja 60 let največ do dopolnjenega 56. leta starosti (ženska) oziroma do dopolnjenega 58. leta starosti (moški). Do konca leta 2018 velja prehodno obdobje (28. člen).

96. Zaradi gospodarske krize in z namenom zagotavljanja stabilnega in vzdržnega domačega makroekonomskega okolja je bil leta 2012 sprejet *Zakon o uravnoteženju javnih financ*, ki vsebuje nabor ukrepov, s katerimi se želi uravnotežiti javne finance. Med ukrepi, ki se nanašajo na področje zaposlovanja je znižanje višine starševskega nadomestila začasni ukrep, ki bolj vpliva na položaj žensk kot moških, saj so še vedno ženske tiste, ki v večji meri kot moški koristijo dopust za nego in varstvo otroka. Z *Zakonom o uravnoteženju javnih financ* se je znižala višina starševskega nadomestila, razen porodniškega nadomestila, iz 100 odstotkov osnove na 90 odstotkov osnove, kadar osnova presega 763,06 evrov (višina minimalne plače) (146. člen). Novost je tudi, da starševsko nadomestilo ni več omejeno navzgor na 2,5-kratnik temveč na 2-kratnik povprečne plače (2.862,84 evrov bruto mesečno) (145. člen). Omejitev na 2-kratnik povprečne plače je z uveljavitvijo *Zakona o interventnih ukrepih na področju trga dela in starševskega varstva* s 1. avgustom 2013 začela veljati tudi za porodniško nadomestilo, prav tako se je znižalo porodniško nadomestilo iz 100 odstotkov osnove na 90 odstotkov osnove (3. člen).

97. Kršitev prepovedi diskriminacije zaradi spola inšpektorji in inšpektorice za delo redko ugotovijo. Kljub temu ni mogoče trditi, da do teh kršitev prihaja zelo redko. Gre za kršitve, ki jih je v okviru inšpekcijskega postopka težko dokazati, obenem pa delavci oziroma delavke, ki so tem kršitvam izpostavljene, praviloma ne želijo razkriti svoje identitete. V letu 2010 je bilo ugotovljenih pet kršitev diskriminacije iskalca oziroma iskalke zaposlitve pri zaposlovanju (v letu 2011 - 4 kršitve), med temi je bilo v enem primeru ugotovljeno, da delodajalec za določena dela zaposluje le moške,

za druga pa le ženske. Inšpektorji so v letu 2010 ugotovili dve kršitvi diskriminacije delavca oziroma delavke v času trajanja delovnega razmerja, v letu 2011 pa tri kršitve. V letu 2010 in 2011 je inšpektorat v okviru kršitev v zvezi z diskriminacijo ugotovil po eno kršitev oziroma objavo delovnega mesta v nasprotju s 25. členom *Zakona o delovnih razmerjih* (enaka obravnava glede na spol). Ugotovljeni sta bili tudi dve kršitvi oziroma diskriminacija delavca oziroma delavke v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi (v letu 2011 tovrstne kršitve ni bilo evidentirane). Ugotovljen je bil tudi en primer kršitve v zvezi z manj ugodnim obravnavanjem zaposlenih, povezanim z nosečnostjo ali starševskim dopustom (kar šteje za diskriminacijo). V letu 2011 teh kršitev ni bilo ugotovljenih. Za diskriminacijo se štejejo tudi navodila za diskriminiranje oseb na podlagi katerekoli osebne okoliščine (tretji odstavek 6. člena), kar je bilo v letu 2011 ugotovljeno v enem primeru, v letu 2010 pa takšnih kršitev ni bilo evidentiranih. Kar zadeva ravnanje delodajalca pred sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi v nasprotju s 26. členom *Zakona o delovnih razmerjih*, v letu 2010 in 2011 ni bilo evidentiranih primerov kršitev.

98. *Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih*, ki je bil predstavljen že v tretjem poročilu, je bil leta 2006 spremenjen glede načina koriščenja neprenosljive pravice očetov do očetovskega dopusta v skupnem trajanju 90 dni. Očetovski dopust v trajanju 15 dni mora oče izrabiti do dopolnjenega šestega meseca otrokove starosti (prej v času porodniškega dopusta matere, ki traja 105 dni), preostalih 75 dni pa mora izrabiti najkasneje do 3. leta starosti otroka. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je v začetku leta 2013 pripravilo predlog novega *Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih*, ki je obstoječih 260 dni dopusta za nego in varstvo otroka opredelil kot individualno pravico očeta v trajanju 130 dni in individualno pravico mame v trajanju 130, od katerih se na drugega od staršev lahko prenese 100 dni. Predlog zakona je tudi vseboval določbo, da se v določenih primerih lahko vseh 130 dni prenese na drugega od staršev. V času javne razprave je ta določba naletela na burni odziv dela javnosti, da se posega v možnost izbire in se staršema vsiljuje način koriščenja. Po končani javni razpravi avgusta 2013 je pristojno ministrstvo to določbo v predlogu zakona črtalo oziroma spremenilo. Predlog zakona, ki je bil sprejet na vladi 11. oktobra 2013 sedaj vsebuje določbo, da ima vsak od staršev pravico do 130 dni starševskega dopusta. Mati lahko na očeta prenese 100 dni, oče pa na mater 130 dni. Istočasno se je 15 – dnevni očetovski dopust (za katerega so očetje upravičeni do očetovskega nadomestila) podaljšal na 30 dni in ukinil 75 – dnevni očetovski dopust, za katerega se očetom plačajo prispevki socialnega zavarovanja v višini minimalne plače. Ta pravica naj bi se uvedla postopno.

99. Z vidika spodbujanja skupne odgovornosti žensk in moških pri vzgoji otrok je pomembna zakonodaja, ki obema staršema omogoča skrb za otoka oziroma spodbuja očete k večji delitvi tovrstnih obveznosti. Očetovski dopust v trajanju 15 dni, za katerega so očetje tudi upravičeni do očetovskega nadomestila, večina očetov izkoristi. Leta 2012 je 15-dnevni očetovski dopust koristilo 17.468 (približno 85 odstotkov) očetov, več kot 15 dni (ko jim je zagotovljeno le plačilo prispevkov za socialno varnost od minimalne plače) pa je dopust koristilo 3.586 očetov. Dopust za nego in varstvo otroka, ki traja 260 dni in ga lahko koristita oba starša, v praksi še vedno koristijo predvsem matere. Leta 2012 je del tega dopusta koristilo 1.517 očetov, kar je približno 7,2 odstotka očetov. V zadnjih desetih letih se je delež očetov, ki koristi vsaj del dopusta za nego in varstvo otroka povečal za približno 5 odstotnih točk.

100. V letih 2006 in 2007 je Urad za enake možnosti izvajal medijsko kampanjo »*Očka, aktiviraj se!*«, sofinancirano s strani Evropske komisije programa Progress. Namen kampanje je bil vzpodbujanje dejavne vloge očetov v družinskem življenju, predstavitev pozitivnih vidikov odgovornega in dejavnega očetovstva, odpravljanje tradicionalnih stereotipov o družbenih vlogah spolov, vzpodbujanje delitve družinskih obveznosti med oba partnerja ter predstavitev prednosti deljenega in usklajenega poklicnega in družinskega življenja, tako za zaposlene kakor tudi za delodajalce. Kampanja je obsegala radijski spot, oddaje o očetovstvu in dokumentarno-izobraževalni film, ki ga je predvajala nacionalna televizija. Spodbujanje aktivnega preživljanja očetov z otroki ter ozaveščanje o pravicah očetov in pozitivnih vidikih aktivnega očetovstva za otroke in starše je potekalo tudi s pomočjo športno-ozaveščevalnega dogodka »*Teki očkov*«, ki jih je Urad za enake možnosti skupaj z občinami organiziral leta 2006, 2010 in 2011. Očki so tekli skupaj s svojimi otroki v vozičku, naročju, na ramenih, z roko v roki ali drug ob drugem. Teki očkov so v nekaterih občinah postali vsakoletna prireditve.

101. Novembra leta 2010 je Urad za enake možnosti, v sodelovanju z Združenjem Manager – Sekcijo managerk, Fakulteto za družbene vede ter Zvezo društev za kadrovske dejavnost, organiziral

konferenco »Raznolikost med zakonodajo in prakso. Vloga menedžmenta pri oblikovanju nediskriminacijskih politik«. Namen konference je bil predstaviti rezultate študije o pojavnosti različnih oblik diskriminacije na delovnem mestu, zakonske obveze delodajalcev, vlogo menedžmenta, pravice zaposlenih v zvezi z varstvom pred diskriminacijo, ter seznaniti udeležence in udeleženke s prakso inšpektorata za delo, zagovornika načela enakosti ter delovnega sodišča pri nadzoru in ukrepanju. Konference so se udeležili zaposleni na vodstvenih in vodilnih mestih, zaposleni v kadrovskih službah, tisti, ki se s področjem diskriminacije pri zaposlovanju srečujejo pri svojem delu, sindikati, ženske in moški iz akademskih krogov ter ostale zainteresirane javnosti.

Zaposlenost

102. Stopnja aktivnosti prebivalstva in stopnja delovne aktivnosti sta v zadnjih letih nekoliko padli. V letu 2012 je bila stopnja aktivnosti 56,9 odstotkov (51,6 odstotkov pri ženskah; 62,4 odstotkov pri moških), stopnja delovne aktivnosti pa 52,3 odstotkov (47,1 odstotek pri ženskah; 57,6 odstotkov pri moških). Tako pri moških kot pri ženskah je stopnja delovne aktivnosti najvišja v starostni skupini od 25. do 49. leta (87,0 odstotkov pri moških; 82,2 odstotka pri ženskah v letu 2012). V primerjavi s prejšnjimi leti je stopnja delovne aktivnosti tako pri ženskah kot pri moških najbolj upadla v starostni skupini od 15. do 24. leta. Pri ženskah je od leta 2008 do leta 2012 upadla za 11,2 odstotne točke, pri moških pa za 11,5 odstotne točke.³⁷

103. Med delovno aktivnim prebivalstvom po zaposlitvenem statusu prevladujejo zaposlene osebe. V letu 2012 (drugo četrtletje) je bilo med delovno aktivnimi ženskami največ zaposlenih (86,6 odstotka), sledijo samozaposlene (7,9 odstotkov) in pomagajoče družinske članice (5,5 odstotkov). Tudi med delovno aktivnimi moškimi je bilo največ zaposlenih (81,6 odstotkov), samozaposlenih je bilo 15,8 odstotkov in pomagajočih družinskih članov 2,6 odstotka.³⁸

104. Delež samozaposlenih žensk in moških v zadnjih letih narašča. Leta 2007 je bilo med samozaposlenim delovno aktivnim prebivalstvom 11,5 odstotkov samozaposlenih, leta 2012 pa 12,2 odstotka. Med njimi je bilo leta 2012 29,8 odstotkov žensk, kar je malo več kot leta 2007, ko jih je bilo 28,1 odstotek.³⁹

105. Večina delovno aktivnega prebivalstva so zaposlene osebe s polnim delovnim časom. Zaposlitev s krajšim delovnim časom je imelo leta 2012 12,4 odstotkov zaposlenih žensk in 8,9 odstotkov zaposlenih moških. V zadnjih letih je zaznati rahel trend povečevanja dela s krajšim delovnim časom pri ženskah in zmanjševanja pri moških.⁴⁰

106. Delež delovno aktivnega prebivalstva zaposlenega v javnem sektorju je bil leta 2012 29,1 odstotek. Med delovno aktivnim prebivalstvom zaposlenim v javnem sektorju prevladujejo ženske (61,0 odstotkov), med delovno aktivnim prebivalstvom zaposlenim v zasebnem sektorju pa prevladujejo moški (61,5 odstotkov).⁴¹

107. Ženske, kljub temu, da v povprečju dosegajo višjo izobrazbeno stopnjo od moških, v manjši meri kot moški zasedajo najvišja in najbolj plačana delovna mesta (visoke uradnice in uradniki, menedžerke in menedžerji, zakonodajalke in zakonodajalci). Leta 2012 je bil delež žensk na teh delovnih mestih 39,6 odstotkov. Glede na poklic je bil delež žensk leta 2012 višji od deleža moških med strokovnjaki oziroma strokovnjakinjami (61,5 odstotkov), v uradniških poklicih (56,2 odstotka), storitvah in prodaji (61,9 odstotkov), tehničnih in strokovnih službah (51,6 odstotkov) in poklicih za preprosta dela (56,9 odstotkov), najmanj pa jih je v poklicih za neindustrijski način dela (9,6 odstotkov).⁴²

108. Glede na dejavnosti ženske prevladujejo med zaposlenimi v storitvenih dejavnostih (55,3 odstotka), predvsem na področjih zdravstva in socialnega varstva, izobraževanja, finančnega

³⁷ Glej Dodatek, Tabela 28 in 29.

³⁸ Vir: Si-stat, Statistični urad Republike Slovenije.

³⁹ Vir: Si-stat, Statistični urad Republike Slovenije.

⁴⁰ Vir: Si-stat, Statistični urad Republike Slovenije.

⁴¹ Vir: Si-stat, Statistični urad Republike Slovenije.

⁴² Glej Dodatek, Tabela 30.

posredništva ter gostinstva in turizma. V nekmetijskih dejavnostih predstavljajo ženske eno tretjino vseh delovno aktivnih, najmanj žensk pa je zaposlenih na področju gradbeništva.⁴³

109. Leta 2012 je bilo delovno aktivnih 29.832 oseb z invalidnostjo. Med njimi je bilo 46,5 odstotkov žensk.⁴⁴

110. Podatki za leto 2011 kažejo, da je bila povprečna bruto plača žensk za 4,6 odstotne točke nižja od povprečne bruto plače moških. Med višje in visokošolsko izobraženimi je razlika najvišja, in sicer ženske zaslužijo v povprečju 81,32 odstotkov moške plače. Ženske v povprečju zaslužijo manj kot moški tako v javnem kot v zasebnem sektorju.⁴⁵ Ženske prav tako zaslužijo v povprečju manj kot moški v vseh skupinah poklicev, razen med uradnicami oziroma uradniki, kjer so ženske leta 2011 v povprečju zaslužile 12 EUR več na mesec kot moški. Tudi podatki po starostnih skupinah pokažejo, da ženske v povprečju zaslužijo manj kot moški v vseh starostnih skupinah, razen v starostni skupini od 55. do 64. leta.

Brezposelnost

111. Zadnja leta, v času gospodarske krize, brezposelnost narašča. Leta 2012 je stopnja anketne brezposelnosti znašala 8,2 odstotka in se je v primerjavi z letom 2007 povečala za 3,6 odstotnih točk. Pri ženskah je nekoliko višja kot pri moških in znaša 8,8 odstotkov, pri moških 7,7 odstotkov. Tudi stopnja registrirane brezposelnosti je pri ženskah višja kot pri moških. Leta 2012 je znašala stopnja registrirane brezposelnosti 12,3 odstotkov pri ženskah in 11,1 odstotkov pri moških.

112. Najvišja stopnja anketne brezposelnosti je med mladimi v starostnem obdobju od 15 do 24 let, kjer je bila v letu 2012 stopnja brezposelnih mladih žensk (18,5 odstotkov) in brezposelnih mladih moških (17,3 odstotka). Med brezposelnimi je glede na trajanje brezposelnosti največ tistih, ki iščejo delo že več kot 2 leti (26,9 odstotkov moških in 30,4 odstotkov žensk).⁴⁶

113. Izobrazba je eden od dejavnikov, ki vplivajo na možnost za zaposlitev. Med anketno brezposelnimi osebami še vedno ostajajo predvsem osebe z nižjimi stopnjami izobrazbe ali osebe z izobrazbo, po kateri na trgu dela ni povpraševanja. Stopnja anketne brezposelnosti je najvišja med tistimi, ki imajo nedokončano osnovno šolo, končano osnovno šolo ali pridobljeno nižjo poklicno izobrazbo (14,7 odstotkov pri ženskah in 16,2 odstotka pri moških) in najnižja med tistimi, ki imajo končano vsaj višje ali visokošolsko izobrazbo (6,8 odstotka pri ženskah in 5,8 odstotka pri moških).⁴⁷

Ukrepi za zagotavljanje enakosti spolov na trgu dela in pri zaposlovanju

114. Strateški dokumenti, katerih cilj je spodbujanje aktivnih oblik povečevanja zaposlenosti in reševanja problema brezposelnosti ter razvoj človeških virov so *Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007 – 2013*, *Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007 – 2013* in *Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2013 – 2015* na podlagi katerih se sprejmejo dvoletni načrti izvajanja. Enake možnosti žensk in moških pri zaposlovanju in delu je tudi eden od strateških ciljev, opredeljenih v *Resoluciji o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2005 – 2013*.

115. Uresničevanje načela enakosti spolov se v aktivnostih *Operativnega programa razvoja človeških virov* odraža na različne načine. Na področju spodbujanja podjetništva in prilagodljivosti je enakost med spoloma zagotovljena glede možnosti prijave, izbora in na vseh stopnjah izvajanja. Na področju spodbujanja zaposljivosti iskalcev oziroma iskalk dela in neaktivnih je cilj na ravni vseh operacij vključiti vsaj 55 odstotkov žensk. V okviru razvojne prioritete enakost možnosti in spodbujanje socialne vključenosti se izvajajo instrumenti, ki so namenjeni enakosti spolov. Projekt »*Družini prijazno podjetje*« omogoča lažje usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja in pozitivno vpliva na zmanjševanje diskriminacije na trgu dela ter krepi koncept enakih možnosti. Projekt »*Dan*

⁴³ Glej Dodatek, Tabela 31.

⁴⁴ Vir: Si-stat, Statistični urad Republike Slovenije.

⁴⁵ Glej Dodatek, Tabela 32.

⁴⁶ Glej Dodatek, Tabela 33.

⁴⁷ Vir: Eurostat.

za *punce*« omogoča osnovnošolkam vpogled v tipično moške poklice in spodbuja vpis deklet na srednje šole, kjer prevladujejo fantje.

116. V letu 2012 je bilo v aktivnosti *Operativnega programa razvoja človeških virov* vključenih 191.789 oseb od tega 64 odstotkov žensk. Med vključenimi je bilo 21,2 odstotka mladih, med njimi pa je bilo 56,5 odstotkov žensk. Delež žensk (61,3 odstotka) je bil višji od deleža moških tudi med vključenimi osebami z invalidnostjo.⁴⁸

117. Z namenom zmanjšanja razlik v stopnji zaposlenosti in brezposelnosti žensk, ki je poseben cilj, opredeljen v *Resoluciji o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2005 – 2013*, so se izvajali posebni programi za spodbujanje zaposlovanja in delovne aktivnosti v okviru aktivne politike zaposlovanja. Med drugim so se izvajali programi »*Spodbujanje zaposlovanja dolgotrajnih brezposelnih oseb 2009/2010*«, v katerem je bilo med vključenimi 63,2 odstotka žensk, »*Usposabljanje na delovnem mestu*«, v katerem je bilo med vključenimi leta 2010 56,8 odstotkov žensk, leta 2011 pa 53,1 odstotkov žensk, »*Zaposli.me*«, ki je namenjen spodbujanju zaposlovanja težje zaposljivih brezposelnih oseb in je bilo vanj v letu 2010 vključenih 44,3 odstotkov žensk, leta 2011 pa 49,8 odstotkov žensk, in »*Spodbujanje zaposlovanja iskalcev prve zaposlitve na področju socialnega varstva – »pripravniki*« v katerega je bilo do konca leta 2012 vključenih 262 pripravnikov oziroma pripravnic s področja socialnega varstva.⁴⁹

118. Ukrepi aktivne politike zaposlovanja, ki se sprejemajo za posamezno koledarsko leto ali plansko obdobje, opredeljujejo vrste programov in ciljne skupine brezposelnih, ki se lahko vanje vključijo. Med njimi so tudi Rominje in Romi. Leta 2008 je bilo v programe aktivne politike vključenih 890 Rominj in Romov od tega 366 žensk (41 odstotkov). Zaposlilo se jih je 79 od tega je bilo 27 ali 34,2 odstotkov žensk. Število vključenih Rominj in Romov v programe aktivne politike zaposlovanja narašča. Leta 2010 jih je bilo vključenih 1.100, leta 2011 pa 1.311. V okviru aktivnosti *Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007 – 2013* se je izvajal projekt »*Romano kher – Romska hiša*«, katerega cilj je bil opogumiti Rominje in Rome, izboljšati njihovo samopodobo in jih opremiti z znanji za uspešen vstop na trg dela. V projekt je bilo vključenih 100 Rominj in Romov.⁵⁰

119. Za povečanje in spodbujanje samozaposlenosti žensk in ženskega podjetništva, ki je prav tako eden izmed posebnih ciljev opredeljen v *Resoluciji o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2005 – 2013*, so se izvajali različni programi in projekti. V letu 2010 je bilo organiziranih pet promocijskih dogodkov za ženske podjetnice »*Postani podjetnica!*«, ki so bili pozitivno sprejeti s strani udeleženk dogodkov. Dogodkov se je udeležilo več kot 500 delujočih oziroma potencialnih podjetnic. V letu 2011 je Javna agencija za podjetništvo in tuje investicije organizirala konferenco z naslovom »*Socialno podjetništvo = humano podjetništvo*«, kjer je bil poseben poudarek tudi na predstavitvi primerov dobrih praks s strani ženskega podjetništva. Podjetništvo se spodbuja tudi s subvencijami za samozaposlitev. V programe je bilo leta 2010 vključenih 5.148 oseb, od tega 1.989 žensk (38,6 odstotkov), leta 2011 pa 4.502 osebi, od tega 1.832 žensk (40,7 odstotkov).

120. V preteklem obdobju so bili organizirani tudi različni dogodki, ki so opozarjali na problem neenakosti žensk in moških na trgu dela. Konferenca »*Raznolikost med zakonodajo in prakso*«, ki jo je leta 2010 organiziral Urad za enake možnosti v sodelovanju z Združenjem Manager – Sekcijo managerk in Fakulteto za družbene vede je opozorila na vlogo menedžmenta pri oblikovanju nediskriminacijske politike, z akcijo »*Ni ti treba povedati delodajalcu – lahko poveš nam*« pa je Urad za enake možnosti skupaj z Zavodom za zaposlovanje spodbudil kandidate in kandidatke k anonimni prijavi kršitve 26. člena *Zakona o delovnih razmerjih*, ki delodajalcem prepoveduje, da bi na razgovorih za zaposlitev spraševali o zakonskem stanu, številu otrok, načrtih glede družine, nosečnosti itd. Namen akcije je bil po eni strani opozoriti delodajalce, da jim zakonodaja prepoveduje postavljanje tovrstnih vprašanj, po drugi strani pa ozavestiti kandidate in kandidatke, da jim na takšna vprašanja ni potrebno odgovarjati.

⁴⁸ Vir: Letno poročilo 2012 o izvajanju Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007 – 2013.

⁴⁹ Vir: Poročilo o izvajanju Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških za leti 2010 in 2011.

⁵⁰ Vir: Drugo poročilo Vlade Republike Slovenije o položaju romske skupnosti v Sloveniji – poročilo o izvajanju Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji in nacionalnega programa ukrepov za Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2010-2015. 2012

12. člen

ZDRAVJE ŽENSK

121. Od nastanka četrtega poročila je bila v *Zakonu o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju* uvedena sprememba glede višine vrednosti zdravstvene storitve v zvezi z ugotavljanjem zmanjšane plodnosti in umetno oploditvijo, sterilizacijo ter umetno prekinitvijo nosečnosti, ki se zagotavljajo v obveznem zdravstvenem zavarovanju. Odstotni delež, ki je krit s strani obveznega zavarovanja, se je znižal na 80 odstotkov (23. člen).

122. Čeprav *Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju* v 23. členu določa, da je zdravstveno varstvo žensk v zvezi s svetovanjem pri načrtovanju družine, kontracepcijo, nosečnostjo in porodom v celoti krito z obveznim zdravstvenim zavarovanjem, naj bi bilo na podlagi *Pravilnika o razvrščanju zdravil na liste*, ki je bil sprejet aprila 2013, potrebno za nekatera kontracepcijska sredstva doplačati. Zaradi nasprotovanja in pomislekov, zlasti ginekologov in ginekologinj, do realizacije tega še ni prišlo.

123. *Resolucija o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2008 – 2013 »Zadovoljni uporabniki in izvajalci zdravstvenih storitev«*, ki je bila sprejeta leta 2008, temelji na načelu enakosti, da ima vsakdo možnost za čim boljše zdravje in za enega od svojih ciljev postavlja zmanjšanje neenakosti v zdravju med spoloma.

124. Leta 2010 je bila sprejeta *Nacionalna strategija kakovosti in varnosti v zdravstvu (2010 – 2015)*, katere namen je učinkovito razvijati sistematičnost in strokovnost aktivnosti nenehnega izboljševanja zdravstvene obravnave ter varnosti pacientov in pacientk. Eno od načel, ki se pri tem upošteva, je tudi enakopravnost.

125. V letu 2010 je bil sprejet *Državni program obvladovanja raka v Sloveniji 2010 – 2015*, ki določa programe dejavnosti, nalog in ukrepov, ki so potrebni za učinkovito delovanje na področju obvladovanja raka v Sloveniji in že vzpostavljenim aktivnostim dodaja tiste novosti, ki jih je še potrebno zagotoviti, da bi lahko v prihodnosti obvladovali to bolezen. V Sloveniji vsako leto za rakom zbolijo blizu 11.000 Slovencev in Slovenk, okrog 5.500 moških in 5.200 žensk, umre pa nekaj čez 5.000 ljudi, okrog 2.800 moških in 2.300 žensk. Pet let po diagnozi živi še polovica moških in 65 odstotkov žensk. K zmanjšanju umrljivosti zaradi raka dojk in raka materničnega vratu prispevata presejalna programa ZORA in DORA, ki smo jih v Sloveniji uvedli leta 2003 oziroma leta 2008 (več o tem v 129. in 130. odstavku).

Zdravstveno varstvo žensk

Reproduktivno zdravje

126. Slovenija je sprejela nadaljnje ukrepe za zmanjšanje stopnje maternalne umrljivosti, kar je priporočil v svojem poročilu ob obravnavi četrtega poročila Republike Slovenije tudi Odbor za odpravo diskriminacije žensk. Kot smo poročali že v četrtem poročilu na Inštitutu za varovanje zdravja Republike Slovenije deluje Delovna skupina za obravnavo podatkov o maternalnih smrtih, ki analizira vsak posamični primer maternalne smrti in izdela mnenje. Na podlagi teh analiz tudi pripravlja redna poročila, kjer navede svoje ugotovitve ter priporočila za strokovne in javnozdravstvene ukrepe na področju reproduktivnega zdravja in zdravstvenega varstva. Dejavnosti, ki so bile izvedene od leta 2008 dalje obsegajo: izvedba strokovnega posveta leta 2009 na temo *»Duševno zdravje in nosečnost, porod ter zgodnje starševstvo«*, izvedba učnih delavnic za specializante ginekologije in porodništva v letu 2010 in letu 2011 o obravnavi nosečnic z preeklampsijo, eklampsijo in HELP sindromom, o obravnavi problematike tromboz in trombombolij v nosečnosti ter o obravnavi problematike obporodnih krvavitev, leta 2009 je bilo izvedeno strokovno srečanje ginekologov in ginekologinj ter porodničarjev in porodničark, posvečeno obporodnim krvavitvam in problematiki preeklampsije in objavljene smernice na to temo, leta 2013 pa poteka priprava *Strategije razvoja ginekološko porodniške službe*.

127. V Sloveniji je bilo v obdobju od leta 2005 do leta 2009 zabeleženih 15 maternalnih smrti ali 15,0 na 100.000 živorojenih otrok.⁵¹

128. V Sloveniji je zagotovljena pravica do celostnega preventivnega zdravstvenega varstva za ženske v zvezi z reproduktivnim zdravjem, nosečnostjo in porodom. Izvajajo se: pregledi in svetovanje za načrtovanje družine, za rabo kontracepcije, proti spolno prenosljivim okužbam in posledični neplodnosti, preventivni pregledi v nosečnosti, skupaj 10 sistematičnih pregledov, vsaj dve ultrazvočni preiskavi, individualno svetovanje ter laboratorijske preiskave (tudi preiskave na sifilis, toksoplazmozo, hepatitis B), za nosečnice stare med 35 in 37 let se opravi presejalni test za Dawnov sindrom, za nosečnice, stare nad 37 let pa tudi amniocenteza, pregledi in svetovanja po porodu, po spontani in dovoljeni prekinitvi nosečnosti ter po zunajmaternični nosečnosti, pregledi in svetovanje v zvezi z menopavzo, preventivne aktivnosti v patronažni dejavnosti (preventivni obiski patronažne sestre oziroma zdravstvenika pri nosečnici, otročnici in novorojenčku na domu), program zgodnjega odkrivanja predrakavih in rakavih sprememb materničnega vratu (program ZORA) in program organiziranega zgodnjega odkrivanja raka dojk (program DORA).

129. Državni program ZORA je stekel leta 2003, o njem smo poročali že v prejšnjem poročilu, in ga izvajajo timi reproduktivnega zdravja – ambulantni ginekologi in ginekologinje, koordinacijo, centralni informacijski sistem in spremljanje programa pa izvaja Onkološki inštitut Ljubljana. V zadnjem triletнем obdobju (od leta 2009 do leta 2012) se je presejalnega pregleda udeležilo nekaj čez 70 odstotkov vseh žensk starih od 20 do 64 let. Največ je pregledanih mladih žensk; v starostni skupini 20-24 let, kjer pregledanost presega 80 odstotkov. Najbolj zaskrbljujoča je premajhna pregledanost pri ženskah starih 50 let ali več, ki ne dosega 70 odstotkov. V najstarejši starostni skupini (60-64 let) pa hodi na presejalne preglede le še polovica vseh žensk. Incidenca raka materničnega vratu se je v prvih osmih letih delovanja programa ZORA zmanjšala za dobro tretjino (z 210 novih primerov leta 2003 na 138 novih primerov leta 2011). Kakovost v programu se zagotavlja s standardiziranimi obrazci, enotnimi navodili in strokovnimi smernicami, rednim izobraževanjem strokovnih sodelavcev in sodelavk programa ter nadzorom kakovosti dela izvajalcev in izvajalk programa. Aktivnosti v naslednjih letih je potrebno usmeriti v doseganje dveh ciljev in sicer doseči, da bo 80 odstotkov žensk v starosti o 20 do 64 let imelo pregledan bris vsake tri leta, in zmanjšati incidenco raka materničnega vratu za 50 odstotkov glede na vrednost leta 2002 (največ 100 novih primerov).⁵²

130. Leta 2008 smo v Sloveniji začeli izvajati organiziran presejalni program tudi za rak dojk DORA. Z njegovim izvajanjem smo začeli v osrednji slovenski regiji in se bo postopoma širilo na celotno državo. Program je načrtovan kot centraliziran sistem z dvema stacionarnima diagnostično-presejalnima enotama (Ljubljana, Maribor) in z mobilnimi enotami, ki bodo vse opremljene z digitalnimi mamografi. V program bodo vključene ženske v starosti od 50 do 69 let; vse s spremembami v presejalnem mamogramu. Tudi pri tem programu so aktivnosti usmerjene v doseganje dveh ciljev: vključenost 80 odstotkov žensk v starosti od 50 do 69 let v organiziran program in zmanjšanje umrljivosti za rakom dojk med populacijo, ki se udeleži programa, za 30 odstotkov.⁵³

131. Šola za starše je namenjena izobraževanju nosečnic, partnerjev in drugih spremljevalcev oziroma spremljevalk o poteku nosečnosti, s telesnimi in duševnimi spremembami, nevarnostmi in nevarnimi znamenji, ki se lahko pojavijo, z zdravim načinom življenja, s pravilno prehrano, s higieno in rekreacijo v času nosečnosti, da bi nosečnost normalno potekala, z nego in prehrano novorojenčka, anatomijo in fiziologijo ženskih spolovil, nosečnostjo, pomenom telesne aktivnosti v nosečnosti, porodom in poporodnim obdobjem, preventivo v zobozdravstvu nosečnic in otrok, s psihološkim dogajanjem v nosečnosti, pri porodu in po njem ter s psihičnim razvojem otroka. Podatki kažejo, da se veliko moških udeležuje tovrstnih tečajev. V letu 2011 se je tovrstnih izobraževanj udeležilo 11.993 žensk (56,1 odstotek) in 9.383 moških (43,9 odstotkov), leta 2001 pa 12.833 žensk (62,0 odstotkov) in 7.858 moških (38,0 odstotkov).⁵⁴

⁵¹ Vir: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije, 2013.

⁵² Vir: Državni program obvladovanja raka v Sloveniji 2005 – 2013 in Izjava za javnost ob Evropskem tednu preprečevanja raka materničnega vratu 20. – 26. januar 2013.

⁵³ Vir: Državni program obvladovanja raka v Sloveniji 2005 – 2013

⁵⁴ Vir: Zdravstveni statistični letopis 2005 in 2011, Inštitut za varovanje zdravja.

132. Reproduktivno zdravstveno varstvo je v Republiki Sloveniji organizirano na več ravneh; na primarni, sekundarni in terciarni. Na primarni ravni (v zdravstvenem domu) deluje skupina, ki jo sestavljajo ginekologinja oziroma ginekolog, diplomirana babica oziroma babičar in medicinska sestra oziroma zdravstveni tehnik, ki celovito skrbi za reproduktivno zdravje žensk (dispanzer za ženske). V Sloveniji torej za žensko že na primarni ravni skrbi specialistka oziroma specialist ginekologije. Na primarni ravni je v letu 2011 na enega zdravnika oziroma zdravnico prišlo 6.797 žensk, kar predstavlja 95,6 odstotno preskrbljenost žensk z zdravnikom oziroma zdravnico glede na določen normativ. V primerjavi z letom 2005 je prišlo do povečanja števila žensk na enega zdravnika oziroma zdravnico. V primarnem reproduktivnem zdravstvenem varstvu žensk je bilo v letu 2011 671.600 preventivnih in kurativnih obiskov, kar je v primerjavi z letom 2005 za 12,2 odstotni točki manj.⁵⁵

133. Glede na dostopnost žensk do ginekologinje oziroma ginekologa že na primarni ravni je tudi dostopnost do kontracepcije za ženske vseh starostnih skupin dobra. Leta 2011 je bilo 80.343 uporabnic hormonske kontracepcije, IUV pa je bil vložen v 7.676 primerih. V primerjavi z letom 2005 je manj uporabnic hormonske kontracepcije (89.923 leta 2005) in več vložitev IUV (4.917 leta 2005).⁵⁶

134. V Republiki Sloveniji še naprej beležimo zniževanje dovoljene splavnosti. V zadnjih desetih letih se je znižala z 15,2/1.000 (leta 2001) na 9/1.000 (leta 2011). Znižala se je v vseh starostnih skupinah. Najnižje število dovoljenih splavov po starostnih skupinah je bilo leta 2011 med ženskami starimi od 15 do 19 let (8) in najvišje med ženskami starimi od 30 do 34 let (1.081).⁵⁷ Pri zniževanju splavnosti mladostnic in zgodnjega materinstva ima pomembno vlogo tudi izobraževanje o spolni vzgoji v osnovnih in srednjih šolah ter dejavnosti za ozaveščanje. Inštitut za varovanje zdravja je leta 2009 izdal zloženko »*Za zdravo in varno spolnost*«, namenjeno varovanju in krepitvi reproduktivnega zdravja mladih, ki so jo prejeli dijaki in dijakinje 3. letnikov srednjih šol. Ob svetovnem dnevu kontracepcije leta 2011 pa je bilo vsem dijakom in dijakinjam 1. letnikov srednjih šol razdeljena brošura »*Vse o kontracepciji*«, v kateri so predstavljene vse kontracepcijske metode, ki so na voljo, leta 2012 pa so dijaki in dijakinje podpisovali izjavo o varni spolnosti.

Obolenost in umrljivost žensk

135. Pomemben kazalec zdravja sta obolenost in umrljivost prebivalstva. V Republiki Sloveniji ženske obolevajo za boleznimi, ki so značilne za oba spola, ogrožene pa so tudi zaradi svoje reproduktivne vloge in bolezni, ki so značilne le zanje. Ženska, rojena v Sloveniji leta 2012, lahko pričakuje, da bo živela 82,9 let, kar je 5,8 let več od moškega. Čeprav moški umirajo mlajši, pa večina raziskav kaže, da ženske pogosteje obolevajo in večji delež svojega življenja preživijo v bolezni. Prebivalca Slovenije lahko pričakuje, da bo preživela v bolezni 21 let oziroma četrtno svojega življenja.⁵⁸

136. Tretjina žensk med 20. in 64. letom ima kakšno dolgotrajno bolezen ali zdravstveno težavo, okoli 7 odstotkov pa jih svoje splošno zdravstveno stanje ocenjuje kot slabo ali zelo slabo. Zdravnika oziroma zdravnico obiščejo večkrat kot moški, med glavnimi vzroki so akutne okužbe dihal in sečil, bolezni ženskih spolnih organov in skeletno mišične bolezni, pri mlajših tudi poškodbe in po 50. letu starosti srčno-žilne bolezni, predvsem zvišan krvni tlak. Pogosti so tudi preventivni pregledi, predvsem zaradi presejanja raka materničnega vratu, kontracepcijskega svetovanja in pregledov v nosečnosti. Vodilni razlogi za odsotnost z dela so skeletno mišične bolezni, poškodbe, akutne okužbe dihal in duševne motnje, pri mlajših beležimo tudi zelo pogoste in dolge bolniške v času nosečnosti ter pogoste odsotnosti zaradi nege družinskega člana oziroma članice.⁵⁹ Ženske v starosti od 20 do 64 let so pogosteje kot moški zdravljene v bolnišnici, vendar gre razlika na račun mlajših žensk in njihove reproduktivne vloge. Glavni razlogi za hospitalizacijo so namreč pri ženskah do 40. leta nosečnost in porod ter nevnetne bolezni spolnih organov. Slednje zavzemajo vodilno mesto vse do 60. leta starosti. Med pomembnejšimi vzroki hospitalizacij so še benigne in maligne

⁵⁵ Vir: Zdravstveni statistični letopis 2011 in 2005. Inštitut za varovanje zdravja. Glej Dodatek, Tabela 34, 35 in 36.

⁵⁶ Vir: Zdravstveni statistični letopis 2011 in 2005. Inštitut za varovanje zdravja.

⁵⁷ Glej Dodatek, Tabela 37.

⁵⁸ Vir: Zdravje v Sloveniji, Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije

⁵⁹ Glej Dodatek Tabela 43.

neoplazme, bolezni prebavil, predvsem žolčnika, poškodbe ter bolezni obtočil in mišično skeletnega sistema.⁶⁰

137. Leta 2009 je za rakom zbolelo 12.226 ljudi, 6.602 moških in 5.624 žensk, umrlo pa 5.787 ljudi, 3.260 moških in 2.527 žensk. Podatki *Registra raka* za Slovenijo kažejo, da je bil leta 2009 pri ženskah na prvem mestu rak dojk, dobra petina primerov vseh rakov (20,1 odstotek), sledili so mu nemelanomski kožni rak, rak debelega črevesa in danke ter pljučni rak. Pri moških je bil s skoraj 20 odstotkov vseh rakov na prvem mestu rak prostate, sledili so mu rak debelega črevesa in danke, nemelanomski kožni rak in pljučni rak. Najpogostejši raki so v raznih življenjskih obdobjih različni. Pri otrocih in mladostnikih do 20. leta je rak zelo redka bolezen, v zadnjih letih (2005–2009) je v povprečju letno zbolelo 34 dečkov in 31 deklic. Najpogostejše pri dečkih so bile levkemije (24,0 odstotkov), sledili so jim tumorji centralnega in avtonomnega živčnega sistema (18,7 odstotkov) in Hodgkinova bolezen (11,7 odstotkov), pri deklicah pa so bili na prvih dveh mestih tudi levkemije (30,1 odstotek) in tumorji centralnega in avtonomnega živčnega sistema (16,3 odstotke), na tretjem pa kostni tumorji (8,5 odstotkov). Mlajših odraslih moških (starih od 20 do 34 let) je zbolelo v povprečju 129 letno; med njimi je skoraj polovica primerov raka mod (42,4 odstotkov), sledi kožni melanom (9,6 odstotkov), nemelanomski kožni rak (7,1 odstotek) in tumorji centralnega in avtonomnega živčnega sistema (6,1 odstotek). Pri mlajših ženskah (v povprečju je letno 152 novih primerov) pa je bil na prvem mestu rak dojk (15,2 odstotka), sledili so kožni melanom (14,9 odstotkov) in rak materničnega vratu (14,8 odstotkov). Pri ženskah se večja incidenčna stopnja raka dojk, čeprav v zadnjih letih manj, kot v devetdesetih letih. Več je tudi pljučnega raka in raka materničnega telesa, medtem ko se incidenčna stopnja raka materničnega vratu od leta 2003 počasi manjša. Pri obeh spolih se večja pogostost raka debelega črevesa in danke, malignega melanoma in drugih kožnih rakov, podobno kot drugod v svetu pa je želodčnega raka pri obeh spolih počasi vse manj.⁶¹

138. Na pričakovano trajanje življenja in zdravje pomembno vpliva tudi socialno-ekonomski položaj ljudi. Dejavniki, kot so izobrazba, zaposlenost, dohodek, socialna varnost in socialna omrežja, vplivajo na življenjski slog, dejavnike tveganja, uporabo zdravstvenih in drugih storitev ter posledično na obolevnost, umrljivost in pričakovano trajanje življenja. Ministrstvo za zdravje je leta 2011 izdalo publikacijo »*Neenakosti v zdravju v Sloveniji*«, v kateri je prikazano zdravstveno stanje prebivalstva Slovenije v povezavi s socialno-ekonomskimi dejavniki, kar bo v pomoč pri oblikovanju politik, ki bodo prispevale k zmanjšanju neenakosti.⁶²

139. Junija leta 2013 je bil organiziran posvet »*Družbeni vidiki neenakosti v zdravju žensk*«, ki sta ga v sodelovanju s Svetovno zdravstveno organizacijo organizirala Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije in Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani. Na podlagi predstavljenih ugotovitev na znanstvenem posvetu so bili oblikovani predlogi, ki bi prispevali k zmanjšanju neenakosti, med drugim, da je potrebno bolj sistematično spremljanje neenakosti v zdravju v prihodnje in da je potrebno pri pripravi novih ukrepov zdravstvene politike upoštevati njihove možne vplive na povečanje razlik v zdravju pri ženskah.⁶³

Duševno zdravje žensk

140. Duševne motnje predstavljajo veliko breme. V primerjavi z moškimi sta pri ženskah pogostejši depresija in anksioznost, pojavljajo pa se tudi specifične motnje, kot so pred- in poporodne duševne motnje. Depresija je najpogostejša duševna motnja žensk. Po podatkih iz leta 2007 jo je kadar koli v življenju imelo 4,6 odstotkov prebivalk Republike Slovenije, starih od 20 do 65 let. Podatki so najverjetneje podcenjeni, saj bolezen pogosto ostaja neprepoznana. Prevalenca pri ženskah v Evropi je ocenjena na 17 odstotkov. Pogost zaplet nezdravljene depresije je samomorilno vedenje. Ženske prevladujejo v skupini poskusov samomora, čeprav je med tistimi, ki dokončajo samomor več moških.

141. Leta 2012 je v Sloveniji za posledicami samomora umrlo 443 ljudi, od tega 80 žensk, kar predstavlja 18,1 odstotek vseh samomorov. Samomorilni količnik (število umrlih zaradi samomora na 100 000 prebivalcev) je znašal 21,54. V zadnjem desetletju je samomorilni količnik upadel s 30 na

⁶⁰ Vir: Zdravje v Sloveniji, Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije

⁶¹ Vir: Register raka za Slovenijo. Onkološki inštitut Ljubljana.

⁶² Vir: Neenakost v zdravju v Sloveniji, Ministrstvo za zdravje.

⁶³ Vir: Zaključki znanstvenega sestanka: Družbeni vidiki neenakosti v zdravju žensk.

20/100 000 prebivalcev. Razloge za upad samomorilnega količnika lahko najdemo v številnih preventivnih dejavnostih in dobrem sodelovanju med vsemi ključnimi deležniki.

Spolno prenosljive bolezni, aids in HIV

142. Med najpogostejše spolno prenosljive okužbe v Sloveniji se uvrščajo klamidijske okužbe, gonoreja, nespecifični uretritis, genitalni herpes in genitalne bradavice, zaslediti pa je tudi primere sifilisa. V letu 2011 je bilo okuženih več moških kot žensk, razen v primeru sifilisa.⁶⁴

143. Kot smo poročali že v prejšnjem poročilu, je v Sloveniji vsem prebivalkam in prebivalcem omogočeno testiranje za HIV, ki je brezplačno ter enako dostopno obema spoloma. V letu 2011 je bilo v Sloveniji prijavljenih 55 primerov okužbe s HIV, in sicer 7 pri ženskah in 48 pri moških (od tega en otrok, deček). Za aidsom pa je zbolelo 12 moških in 3 ženske.⁶⁵

13. člen

DRUGA PODROČJA EKONOMSKEGA IN DRUŽBENEGA ŽIVLJENJA

144. S 1. januarjem 2012 sta se začela uporabljati dva zakona, *Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev* in *Zakon o socialnovarstvenih prejemkih*. Zakona sta posegla v zakonodajo, ki je do tedaj urejala socialne in družinske prejemke ter subvencije, in v sistem pravic, ki se zagotavljajo iz javnih sredstev, prinesla pomembne spremembe. V skladu s prizadevanji Slovenije po konsolidaciji javnih financ sta bila uveljavljena tudi dva interventna zakona, ki sta še nadalje posegla na področje pravic iz javnih sredstev. Prvi, *Zakon o dodatnih interventnih ukrepih*, se je začel uporabljati s 1. januarjem 2012, torej na isti dan kot nova socialna zakonodaja. Drugi, *Zakon za uravnoteženje javnih financ*, se je začel uporabljati 31. maja 2012.

145. *Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev* je vzpostavil centralno evidenco pravic iz javnih sredstev in povezavo informacijskih sistemov, vzpostavil eno mesto odločanja (center za socialno delo), poenotil elemente, ki vplivajo na odločitev o socialnih pravicah in spremenil kriterije za upravičenost do nekaterih socialnih pravic.

146. Z uvedbo nove socialne zakonodaje je otroški dodatek postal del enotnega sistema uveljavljanja pravic iz javnih sredstev. Do otroškega dodatka je upravičen starš otroka oziroma otrok do dopolnjenega 18. leta starosti, ne glede na njegov status. Pred uvedbo nove socialne zakonodaje so bili do otroškega dodatka upravičeni starši otrok oziroma otroci tudi po 18. letu starosti, če so imeli status učenca oziroma učenke, vajenca oziroma vajenke, dijaka oziroma dijakinje ali študenta oziroma študentke, vendar najdlje do 26. leta starosti. Izjemoma so bili upravičeni do otroškega dodatka tudi starejši od 26. let, če so se šolali ali če zaradi daljše bolezni ali poškodbe ali služenja vojaškega roka med šolanjem niso končali šolanja v predpisanem roku. V teh primerih so lahko upravičenke oziroma upravičenci otroški dodatek prejeli do zaključka šolanja, ki se je zaradi navedenih razlogov podaljšalo. V primerjavi s prejšnjo zakonodajo (o kateri smo poročali v prejšnjih poročilih) se je spremenila lestvica dohodkovnega razreda za odmero otroškega dodatka tako, da sta se povišala dohodkovni cenzus za posamezni dohodkovni razred ter višina otroškega dodatka za dijakinje in dijake. Podatki kažejo, da je bilo decembra leta 2011 do otroškega dodatka upravičenih 296.077 mladoletnih oseb, novembra 2012 pa 267.872 mladoletnih oseb. Eden od razlogov za zmanjšanje števila prejemnikov oziroma prejemnic je sprejetje *Zakona za uravnoteženje javnih financ*, ki je ukinil sedmi in osmi razred za otroški dodatek.⁶⁶

147. Z novo socialno zakonodajo je pravica do denarne socialne pomoči urejena v *Zakonu o socialnovarstvenih prejemkih* (prej v *Zakonu o socialni varnosti*) in v *Zakonu za uravnoteženje javnih financ*. Ključna novost pri dodelitvi denarne socialne pomoči je upoštevanje lastnega dohodka za pridobitev pravice. Podatki o številu izplačanih denarnih socialnih pomoči kažejo, da je število vlagateljic in vlagateljev v zadnjih desetih letih nekaj več kot 50.000. V juniju 2011 je bilo izplačanih 51.591 denarnih socialnih pomoči, od tega je bilo 49,43 odstotkov prejemnic.⁶⁷

⁶⁴ Vir: Statistični letopis 2011. Inštitut za varovanje zdravja RS.

⁶⁵ Vir: Statistični letopis 2011. Inštitut za varovanje zdravja RS. Glej Dodatek, Tabela 38.

⁶⁶ Vir: Ocena učinkov izvajanja nove socialne zakonodaje, Inštitut RS za socialno varstvo, 2013.

⁶⁷ Glej Dodatek Tabela 39.

148. Stopnja tveganja revščine⁶⁸ je, ob upoštevanju dohodka v denarju in naravi, v letu 2011 znašala 13,3 odstotka (11,9 odstotkov za moške in 14,6 odstotkov za ženske). To pomeni, da je v Sloveniji pod pragom revščine živelo približno 271.000 oseb. Podatki o stopnjah tveganja revščine različnih socialno-ekonomskih kategorij oseb in gospodinjstev kažejo, da so bila v najslabšem položaju gospodinjstva brez delovno aktivnih članov oziroma članic (36,6 odstotkov oseb pod pragom revščine), še posebej tista z vzdrževanimi otroki (70,1 odstotek). Glede na tip gospodinjstva so bila v najslabšem položaju enočlanska (39,9 odstotkov), stopnja tveganja revščine za ženska enočlanska gospodinjstva je bila 42,4 odstotkov, za moška enočlanska gospodinjstva pa 36,4 odstotkov. V primerjavi z letom 2008 se je tveganje revščine enočlanskih gospodinjstev rahlo znižalo (za 4,4 odstotne točke, pri ženskah za 1,4 odstotne točke, pri moških za 8,4 odstotne točke). Med gospodinjstva z višjim tveganjem revščine od slovenskega povprečja spadajo tudi enostarševska gospodinjstva z najmanj enim vzdrževanim otrokom (30,7 odstotkov), katerih velika večina so materinske enostarševske družine. Višjo stopnjo tveganja revščine imajo tudi brezposelni (43,8 odstotkov ženske; 44,8 odstotkov moški) ter najemnice in najemniki stanovanj (31,8 odstotkov ženske; 27,6 odstotkov moški). V obdobju od leta 2008 do 2011 se je stopnja tveganja revščine v vseh teh skupinah povišala.⁶⁹

149. Med odraslimi prebivalkami in prebivalci Slovenije je redno intenzivno telesno dejavna dobra desetina, redno zmerno intenzivno telesno dejavna pa petina, od tega v vseh starostnih skupinah več moških kot žensk (EHIS, 2007). Telesna dejavnost z izobrazbo praviloma narašča. Največ telesno povsem nedejavnih je v najnižji izobrazbeni skupini (15 odstotkov), medtem ko je v najvišji izobrazbeni skupini telesno povsem nedejavnih le 5 odstotkov. V vseh izobrazbenih skupinah je telesno nedejavnih več žensk kot moških.⁷⁰

14. člen KMEČKE ŽENSKE

150. *Program razvoja podeželja Republike Slovenije 2007 – 2013* sistematično spodbuja enake možnosti in dostopnost do vseh ukrepov ne glede na spol, etnično, versko ali katerokoli drugo pripadnost. Ministrstvo za kmetijstvo in okolje v okviru programa razvoja podeželja daje poudarek enakosti spolov pri oblikovanju in izvajanju ukrepov. Načeli integracije enakosti spolov in spodbujanje enakih možnosti sta vključeni tudi v izbirna merila pri posameznih ukrepih. Pri posameznih ukrepih se uvajajo pozitivni ukrepi, usmerjeni v izboljšanje položaja žensk in povečanje deleža žensk.

151. Statistični urad Republike Slovenije vsako leto ob svetovnem dnevu kmetic objavi posebno poročilo o kmečkih ženskah v Sloveniji. V letu 2012 je v kmetijskih dejavnostih delalo 37.000 žensk, kar pomeni, da je skoraj 9 odstotkov vseh slovenskih delovno aktivnih žensk delalo v kmetijskih dejavnostih. Povprečna starost kmetic je bila 51 let in v povprečju so delale 39 ur na teden. V zadnjih desetih letih se je stopnja izobrazbe kmečkih žensk povišala. Leta 2002 je bilo skoraj 70 odstotkov kmečkih žensk z osnovnošolsko izobrazbo ali celo nižjo, leta 2012 pa nekaj manj kot 50 odstotkov. Delež kmetic s srednješolsko izobrazbo je v omenjenem obdobju narasel s 26 odstotkov na 44 odstotkov, delež kmečkih žensk z višješolsko ali visokošolsko izobrazbo pa s 5 odstotkov na 9 odstotkov.

152. Po podatkih Popisa kmetijstva 2010 je med upravitelji oziroma upraviteljicami družinskih kmetij 20.300 žensk (27,3 odtotke). Njihova povprečna starost je 60 let (pri moški 56 let).

153. Pomembno vlogo pri povezovanju kmetic, njihovemu izobraževanju, promociji dejavnosti, ki jih opravljajo kmetice, druženju itd. ima Zveza kmetic Slovenije, ki je nevladna organizacija, ki združuje 124 lokalnih organizacij in ima preko 9.000 članic. Za članice zveze so organizirana različna predavanja, delavnice, tečaji in ekskurzije, kjer pridobivajo dodatna znanja in spretnosti. Njihova dejavnost obsega tudi ozaveščanje o pravicah podeželskih žensk in preprečevanju nasilja nad ženskami, otroci in mladoletniki oziroma mladoletnicami.

⁶⁸ Izražena kot odstotek oseb, ki živijo v gospodinjstvih z neto ekvivalentnim dohodom pod pragom tveganja revščine. Podatki o stopnji tveganja revščine so glede na dohodek v denarju in naravi.

⁶⁹ Glej Dodatek, Tabela 40.

⁷⁰ Vir: Neenakost v zdravju v Sloveniji, Ministrstvo za zdravje.

154. Ministrstvo za kmetijstvo in okolje s financiranjem stanovskih organizacij in različnih društev na podeželju, kjer se srečujejo različne ciljne skupine prebivalstva, podpira tudi programe za izboljšanje dela in življenja kmečkih in podeželskih žensk, še posebej najranjivejših skupin, s poudarkom na ostarelih in socialno šibkejših ženskah. V letih 2012 in 2013 je Zveza kmetič Slovenije opravljala dejavnosti, s katerimi je svoje članstvo ozaveščala z namenom izboljšanja družbenega položaja članic, vlogi kmečkih žensk in njihov vpliv oziroma prizadevanje k spodbujanju enakosti med spoloma ter s tem krepila samozavest svojih članic. V ta namen se v okviru delovanja zveze izvajajo tudi različne aktivnosti. Leta 2013 sta bili na regionalni ravni izvedeni okrogli mizi, na katerih so spregovorili o položaju žensk in pomenu njihove vloge na podeželju. Med drugim je bilo opozorjeno, da ženske na podeželju opravijo veliko dela, a še vedno si zasluge pogosto pripišejo drugi, prav tako ženske ne sodelujejo pri odločanju v enaki meri kot partnerji in drugi družinski člani, problem je tudi nasilje v družini. V okviru ene od okroglih miz je bila izvedena anketa o zavarovanju žensk, ki je pokazala, da je zelo malo anketiranih žensk na podeželju zavarovanih. V večini primerih so zavarovani njihovi partnerji. Med tistimi ženskami, ki so zavarovane, so to večinoma lastnice posestev.

155. Med podeželskimi ženskami so še posebej prizadete Rominje, saj marsikatera romska družina še vedno živi v neprimernih bivanjskih razmerah (brez elektrike in tekoče vode). Zato je eno izmed prioritarnih področij *Nacionalnega programa ukrepov za Rome 2010 – 2015* izboljšanje bivalnih razmer in ureditev romskih naselij. Med aktivnosti sodijo priprava primerov dobrih praks, objava javnega razpisa za sredstva za urejanje osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih v letu 2012 in priprava akcijskih načrtov občin, kjer živi romska populacija, za realizacijo ukrepov iz nacionalnega programa.⁷¹

15. člen

ENAKOST PRED ZAKONOM

156. V obdobju, za katerega Republika Slovenija poroča v tem poročilu, pri izvajanju določb tega člena ni bilo sprememb.

16. člen

ZAKONSKA ZVEZA IN DRUŽINSKA RAZMERJA

157. Od zadnjega poročanja ni bilo zakonskih sprememb. Junija 2011 je Državni zbor sicer sprejel nov *Družinski zakonik*, ki pa je bil na referendumu marca 2012 zavrnjen. Nov *Družinski zakonik* je določal drugačno zasnovo življenjskih skupnosti, saj ne glede na pomen, ki ga ima življenjska skupnost moškega in ženske v zvezi z nataliteto, je pravno in po družbenem pomenu izenačil zakonsko in zunajzakonsko skupnost z istospolno skupnostjo, razširil možnosti posvojitve v istospolne skupnosti, zakonski zvezi pa ni več priznaval posebnega družbenega pomena, ki je v zasnovanju družine. Prav tako je nov *Družinski zakonik* vseboval jasnejše opredelitve, katere premoženjske pravice sestavljajo skupno premoženje, na kar je opozoril odbor v zadnjih sklepnih priporočilih.

158. Na področju družinskega življenja v Sloveniji opazamo podobne socio-demografske značilnosti in razvojne trende kot drugod po Evropi. Ob »klasičnih« družinah poročenega para z otroki narašča število enostarševskih družin, dopoljenih ali reorganiziranih družin, zunajzakonskih družinskih skupnosti in družin istospolnih partneric in partnerjev.

159. Po popisu prebivalstva iz leta 2011 je bilo v Sloveniji med družinami 25 odstotkov enostarševskih družin, kar je za 6 odstotnih točk več kot ob prejšnjem popisu prebivalstva, leta 2002. Med enostarševskimi družinama prevladujejo materinske enostarševske družine, ki jih je 84 odstotkov. Med družinskimi oblikami pa prevladuje nuklearna družina poročenih parov z otroki (56 odstotkov), parov v izvenzakonski skupnosti z otroki pa je bilo ob popisu 12 odstotkov.⁷²

160. Število sklenjenih zakonskih zvez ostaja zadnja leta približno enako, okoli 6.600 na leto, prav tako število razvez. V povprečju se razveže vsaka tretja sklenjena zakonska zveza. Otroci se

⁷¹ Vir: Drugo poročilo Vlade Republike Slovenije o položaju romske skupnosti v Sloveniji – poročilo o izvajanju Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji in nacionalnega programa ukrepov za Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2010-2015. 2012

⁷² Glej Dodatek, Tabela 41.

večinoma rodijo zunaj zakonske zveze. Leta 2011 se je zunaj zakonske zveze rodilo 56,8 odstotkov otrok.⁷³ Med razvezanimi zakonskimi zvezami je približno polovica družin (leta 2012 49,5 odstotkov), v katerih so živeli tudi vzdrževani otroci. Ob ločitvi so bili otroci v 77 odstotkih primerov dodeljeni materam, v 7 odstotkov primerov očetom in v 14 odstotkih primerov obema staršema.

161. Po podatkih Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je večina preživnin določena na podlagi sodne poravnave (31.279), sledijo preživnine določene na podlagi sodbe (15.200), dogovora med staršema na centru za socialno delo (13.305) in izvršljivega notarskega zapisa (1.396). V večini primerov so prejemnice preživnin matere otrok (v 71 odstotkov primerov) ali pa otroci sami (v 23 odstotkov primerov). Zavezanci za plačilo preživnine so v 90 odstotkov primerov očetje otrok.⁷⁴ Povprečna višina preživnine znaša 130 EUR.

⁷³ Glej Dodatek, Tabela 42.

⁷⁴ Vir: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2013.

Uporabljeni pravni viri

1. Ustava Republike Slovenije, Ur.l. RS, št. [331/1991](#), [331/1991-I-UZIU](#), [42/1997](#), [66/2000](#), [24/2003](#), [69/2004](#), [69/2004](#), [69/2004](#), [68/2006](#), [47/2013](#), [47/2013](#),
2. Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja, Ur. l. RS, št. [93/2007-UPB1](#),
3. Zakon o enakih možnostih žensk in moških, Ur.l. RS, št. [59/2002](#), št. [61/2007-ZUNEO-A](#),
4. Zakon o političnih strankah, Ur.l. RS, št. [100/2005-UPB1](#), [103/2007](#), [99/2013](#),
5. Zakon o volitvah poslancev iz Republike Slovenije v evropski parlament, Ur.l. RS, št. [40/2004-UPB1](#), [41/2007-ZVRK](#), [109/2009](#),
6. Zakon o lokalnih volitvah, Ur.l. RS, št. [94/2007-UPB3](#), [45/2008](#), [83/2012](#),
7. Zakon o volitvah v državni zbor, Ur.l. RS, št. [109/2006-UPB1](#), [54/2007](#) Odl.US: U-I-7/07-22, Up-1054/07-24, [49/2008](#) Skl.US: U-I-272/07-12
8. Kazenski zakonik, Ur.l. RS, št. [55/2008](#) ([66/2008](#) popr.), [39/2009](#), [55/2009](#) Odl.US: U-I-73/09-19, [56/2011](#) Odl.US: U-I-262/10-18, [91/2011](#), [34/2012](#) Odl.US: U-I-24/10-12, [50/2012-UPB2](#), [63/2013](#) Odl.US: U-I-134/11-16,
9. Zakon o kazenskem postopku, Ur.l. RS, št. [32/2012-UPB8](#), [36/2012](#) Odl.US: U-I-275/10-10, Up-1507/10-20, [55/2012](#) Odl.US: Up-402/12-16, U-I-86/12-1, [47/2013](#),
10. Zakon o policiji, Ur.l. RS, št. [66/2009-UPB7](#), [22/2010](#), [26/2011](#) Odl.US: U-I-271/08-19, [58/2011-ZDT-1](#), [40/2012-ZUJF](#), [96/2012-ZPIZ-2](#), [15/2013-ZNPPol](#), [15/2013-ZODPol](#),
11. Zakon o varstvu javnega reda in miru, Ur. l. RS, št. [70/2006](#),
12. Zakon o državljanstvu, Ur.l. RS, št. [24/2007-UPB2](#),
13. Zakon o delovnih razmerjih, Ur.l. RS, št. [21/2013-ZDR-1](#) ([78/2013](#) popr.),
14. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih Ur. l. RS, št. [69/2004-UPB1](#), [101/2007](#) Odl.US: U-I-328/05-12, [122/2007](#) Odl.US: U-I-11/07-45, [90/2011](#) Odl.US: U-I-85/10-10, [84/2012](#) Odl.US: U-I-30/12-12,
15. Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, Ur. l. RS, št. [110/2006-UPB2](#), [114/2006-ZUTPG](#), [122/2007](#) Odl.US: U-I-11/07-45, [10/2008](#), [62/2010-ZUPJS](#), [40/2012-ZUJF](#), [63/2013-ZIUPTDSV](#), [99/2013-ZSVarPre-C](#),
16. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, Ur. l. RS, št. [16/2007-UPB5](#), [101/2007](#) Odl.US, [36/2008](#), [22/2009](#) Odl.US: U-I-205/07-10, [55/2009](#) Skl.US: U-I-356/07-13, [58/2009](#) ([64/2009](#) popr., [65/2009](#) popr.), [16/2010](#) Odl.US: U-I-256/08-27, [47/2010](#) Odl.US: U-I-312/08-31, [20/2011](#), [34/2011](#) Odl.US: U-I-205/10-23, [40/2012-ZUJF](#), [57/2012-ZPCP-2D](#),
17. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, Ur. l. RS, št. [96/2012-ZPIZ-2](#)
18. Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, Ur. l. RS, št. [72/2006-UPB3](#), [114/2006-ZUTPG](#), [91/2007](#), [71/2008](#) Skl.US: U-I-163/08-7, [76/2008](#), [118/2008](#) Skl.US: U-I-163/08-12, [47/2010](#) Odl.US: U-I-312/08-31, [62/2010-ZUPJS](#), [87/2011](#), [40/2012-ZUJF](#), [21/2013-ZUTD-A](#), [63/2013-ZIUPTDSV](#), [91/2013](#), [99/2013-ZUPJS-C](#), [99/2013-ZSVarPre-C](#),
19. Zakon o varnosti in zdravju pri delu, Ur. l. RS, št. [43/2011-ZVZD-1](#),
20. Zakon o socialnem varstvu, Ur. l. RS, št. [3/2007-UPB2](#) ([23/2007](#) popr., [41/2007](#) popr.), [122/2007](#) Odl.US: U-I-11/07-45, [61/2010-ZSVarPre](#), [62/2010-ZUPJS](#), [57/2012](#),
21. Zakon o tujcih, Ur. l. RS, št. [64/2009-UPB6](#), [26/2011](#) Odl.US: Up-456/10-22, U-I-89/10-16, [50/2011-ZTuj-2](#) ([57/2011](#) popr.),
22. Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, Ur.l. RS, št. [62/2010](#), . [40/2011](#), [40/2012-ZUJF](#), [57/2012-ZPCP-2D](#), [14/2013](#), [56/2013-ZŠtip-1](#), [99/2013](#),
23. Zakon o preprečevanju nasilja v družini, Ur.l. RS, št. [16/2008](#),
24. Zakon o kazenskem postopku, Ur. l. RS, št. [32/2012-UPB8](#), [36/2012](#) Odl.US: U-I-275/10-10, Up-1507/10-20, [55/2012](#) Odl.US: Up-402/12-16, U-I-86/12-1, [47/2013](#),
25. Zakon o nalogah in pooblastilih policije, Ur.l. RS, št. [15/2013](#),
26. Zakon o zaposlovanju in delu tujcev, Ur. l. RS, št. [76/2007-UPB2](#), [26/2011-ZZDT-1](#),
27. Zakon o lokalni samoupravi, Ur. l. RS, št. [94/2007-UPB2](#), [27/2008](#) Odl.US: Up-2925/07-15, U-I-21/07-18, [76/2008](#), [100/2008](#) Odl.US: U-I-427/06-9, [79/2009](#), [14/2010](#) Odl.US: U-I-267/09-19, [51/2010](#), [84/2010](#) Odl.US: U-I-176/08-10, [40/2012-ZUJF](#),
28. Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji, Ur.l. RS, št. [33/2007](#), [54/2010](#) Odl.US: U-I-15/10-13,
29. Zakon o vrtcih, Ur. l. RS, št. [100/2005-UPB2](#), [25/2008](#), [98/2009-ZIUZGK](#), [36/2010](#), [62/2010-ZUPJS](#), [94/2010-ZIU](#), [40/2012-ZUJF](#),
30. Zakon o socialno varstvenih prejemkih, Ur.l. RS, št. [61/2010](#), [40/2011](#), [110/2011-ZDIU12](#), [40/2012-ZUJF](#), [14/2013](#), [99/2013](#),
31. Zakon o urejanju trga dela, Ur.l. RS, št. [80/2010](#), [40/2012-ZUJF](#), [21/2013](#), [63/2013-ZIUPTDSV](#), [63/2013](#), [100/2013](#),

32. Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških, 2005 – 2013, Ur. l. RS, št. 100/2005,
33. Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009–2014, Ur. l. RS, št. [41/2009](#),
34. Resolucija o nacionalnem programu zdravstvenega varstva 2008-2013 "Zadovoljni uporabniki in izvajalci zdravstvenih storitev", Ur. l. RS, št. [72/2008](#) ([47/2008](#) popr.),
35. Uredba o ukrepih za varovanje dostojanstva zaposlenih v organih državne uprave, Ur. l. RS, št. [36/2009](#),
36. Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini, Ur. l. RS, št. [31/2009](#),
37. Pravilnik o sodelovanju policije z drugimi organi in organizacijami pri odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini, Ur. l. RS, št. [25/2010](#),
38. Pravilnik o pravilih in postopkih pri obravnavanju nasilja v družini pri izvajanju zdravstvene dejavnosti, Ur. l. RS, št. [38/2011](#),
39. Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode, Ur. l. RS, št. [104/2009](#)
40. Pravilnik o razvrščanju zdravil na listo, Ur. l. RS, št. [110/2010](#), [35/2013](#).

Tabela 1: Prebivalstvo RS po spolu 31. 12., od leta 2004 do 2012

Leto	Skupaj	Moški	Ženske	% žensk
2004	1.997.590	977.052	1.020.538	51,09
2005	2.003.358	981.465	1.021.893	51,01
2006	2.010.377	986.982	1.023.395	50,91
2007	2.025.866	1.000.624	1.025.242	50,61
2008	2.025.866	1.000.624	1.025.242	50,61
2009	2.032.362	1.003.945	1.028.417	50,60
2010	2.046.976	1.014.107	1.032.869	50,46
2011	2.050.189	1.014.563	1.035.626	50,51
2012	2.055.496	1.016.731	1.038.765	50,54

Vir: Statistični letopisi 2004 - 2013, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 2: Prebivalstvo in državljanke/državljeni RS po spolu, leto 2002 in leto 2012

	Skupaj			Državljeni in državljanke RS		
	Skupaj	Ženske	% žensk	Skupaj	Ženske	% žensk
2002	1.964.036	1.005.460	51,2	1.924.677	992.281	51,6
2012	2.055.496	1.038.765	50,5	1.969.941	1.012.424	51,4

Vir: Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj, 31. 3. 2002 in Si-stat, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 3: Število živorojenih otrok po spolu in stopnja rodnosti RS, od leta 2004 do 2012

	Št. živorojenih otrok	Št. živorojenih dečkov	Št. živorojenih deklic	% živorojenih deklic	Stopnja rodnosti
2004	17.961	9.101	8.860	49,33	1,25
2005	18.157	9.355	8.802	48,48	1,26
2006	18.932	9.762	9.170	48,44	1,31
2007	19.823	10.152	9.671	48,79	1,38
2008	21.817	11.126	10.691	49,00	1,53
2009	21.856	11.309	10.547	48,26	1,53
2010	22.343	11.504	10.839	48,51	1,57
2011	21.947	11.248	10.699	48,75	1,56
2012	21.938	11.319	10.618	48,40	1,58

Vir: Statistični letopisi 2005 - 2013, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 4: Starost matere (pri živorojenih otrocih) in starost matere ob rojstvu prvega otroka, RS, od leta 2004 do 2012

	Starost matere pri živorojenih	Starost matere ob rojstvu 1. Otroka
2004	29,2	27,5
2005	29,4	27,8
2006	29,7	28,0
2007	29,9	28,2
2008	30,1	28,4
2009	30,1	28,5
2010	30,3	28,7
2011	30,4	28,8
2012	30,5	28,9

Vir: Statistični letopisi 2005 - 2013, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 5: Sklenitve zakonskih zvez in razveze zakonskih zvez, RS, od leta 2004 do 2012

	Sklenitve zakonskih zvez	Sklenitve zakonskih zvez na 1.000 prebivalcev	Razveze zakonskih zvez	Razveze zakonskih zvez na 1.000 prebivalcev
2004	6.558	3,3	2.411	1,2
2005	5.769	2,9	2.647	1,3
2006	6.368	3,2	2.334	1,2
2007	6.373	3,2	2.617	1,3
2008	6.703	3,3	2.246	1,1
2009	6.542	3,2	2.297	1,1
2010	6.528	3,2	2.430	1,2
2011	6.671	3,3	2.298	1,1
2012	7.057	3,4	2.509	1,2

Vir: Si-stat, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 6: Povprečna starost ženina in neveste, RS, od leta 2004 do 2012

	Ženin	Nevesta
2004	32,6	29,6
2005	33,0	29,8
2006	32,8	30,0
2007	33,2	30,3
2008	33,2	30,2
2009	33,1	30,3
2010	33,7	30,8
2011	34,0	31,2
2012	34,3	31,5

Vir: Si-stat, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 7: Pričakovano trajanje življenja ob rojstvu, po spolu, RS, od leta 2004 do 2012

	Moški	Ženske
2004	74,08	81,30
2005	74,84	81,89
2007	74,61	81,80
2008	75,42	82,26
2009	75,76	82,31
2010	76,30	82,65
2011	76,61	82,90
2012	76,96	82,89

Vir: Statistični letopis 2005 - 2013, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 8: Umrli po spolu, RS, od leta 2004 do 2012

	Skupaj	Moški	Ženske	% žensk
2004	18.523	9.479	9.044	48,83
2005	18.825	9.413	9.412	50,00
2006	18.180	9.270	8.910	49,01
2007	18.584	9.473	9.111	49,03
2008	18.308	9.174	9.134	49,89
2009	18.750	9.293	9.457	50,44
2010	18.609	9.292	9.317	50,07
2011	18.699	9.235	9.464	50,61
2012	19.257	9.412	9.845	51,12

Vir: Statistični letopis 2005 - 2013, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 9: Umrljivost dojenčkov po spolu, RS, od leta 2004 do 2012

	Skupaj	Dečki	Deklice	% deklic	Umrljivost dojenčkov/1000 živorojenih
2004	66	32	34	51,52	3,7
2005	75	41	34	45,33	4,1
2006	64	32	32	50,00	3,4
2007	55	27	28	50,91	2,8
2008	52	30	22	42,31	2,4
2009	52	25	27	51,92	2,4
2010	56	24	32	57,14	2,5
2011	64	41	23	35,94	2,9
2012	36	18	18	50,00	1,6

Vir: Statistični letopis 2005 - 2012, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 10: Kazniva dejanja zoper življenje in telo in delež žensk, žrtev teh dejanj, RS, od leta 2008 do 2012

Leto		Umor	Posebno huda telesna poškodba	Huda telesna poškodba	Lahka telesna poškodba	Ogrožanje z nevarnim orodjem
2008	skupaj	5	21	187	1.920	199
	zoper ženske	3	2	24	469	36
	% žensk	60	9,5	12,8	24,4	18,1
2009	skupaj	16	8	203	1.969	166
	zoper ženske	9	0	50	543	42
	% žensk	56,2	0	24,6	27,6	25,3
2010	skupaj	19	10	206	1.962	145
	zoper ženske	10	2	44	561	25
	% žensk	52,6	20	21,4	28,6	17,2
2011	skupaj	19	11	178	1.780	145
	zoper ženske	6	3	32	496	25
	% žensk	31,6	27,3	18	27,9	17,2
2012	skupaj	19	8	211	1.802	113
	zoper ženske	8	3	32	505	17
	% žensk	42,1	37,5	15,2	28	15

Vir: Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, 2013.

Tabela 11: Število prekrškov zoper javni red in mir, število in delež oškodovanih žensk, število in delež prekrškov z elementi nasilja v družini po kraju, RS, od leta 2008 do 2012

Leto	Število prekrškov zoper javni red in mir po objektu nasilja/stanovanje	Število oškodovanih žensk	% oškodovanih žensk	Število prekrškov, kvalificiranih kot nasilje v družini	% prekrškov, kvalificiranih kot nasilje v družini
2008	10.016	4.445	44,3	2.171	21,7
2009	8.647	4.043	46,4	1.532	17,7
2010	7.699	3.944	51,2	1.271	16,5
2011	7.490	3.873	51,7	1.193	15,9
2012	6.286	3.447	54,8	812	12,9

Vir: Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, 2013.

Tabela 12: Kandidatke in kandidati za volitve po spolu in delež žensk na volitvah v Državni zbor, RS, leta 2000, 2004, 2008 in 2011

Leto	2000	2004	2008	2011
Skupaj	1.007	1.395	1.182	1.300
Ženske	236	347	417	561
% žensk	23,4 %	24,9 %	35,28	43,15

Vir: Statistični letopis 2004-2012, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 13: Število in delež žensk v parlamentarnih strankah, volitve v Državni zbor, RS, leta 2004, 2008 in 2011

Parlamentarne stranke	2004			2008			2011		
	Delež (%)	Število žensk	% žensk	Delež (%)	Število žensk	% žensk	Delež (%)	Število žensk	% žensk
Slovenska demokratska stranka (SDS)	32,22	3	10,3	31,11	2	7,14	28,89	7	26,92
Liberalna demokracija Slovenije (LDS)	25,56	3	13,0	5,56	1	20,00			
Socialni demokrati* (SD)	11,11	2	20,0	32,22	8	27,59	11,11	2	18,18
Slovenska ljudska stranka (SLS)**	7,78	0	0	5,56	0	0	6,67	0	0
Nova Slovenija – Krščanska ljudska stranka (NSi)	10,00	2	22,2				4,44	2	50,00
Demokratska stranka upokojencev (DeSUS)	4,44	0	0	7,78	0	0	6,67	3	33,33
Slovenska nacionalna stranka (SNS)	6,67	1	16,7	5,56	0	0			
Zares – nova politika				10,00	1	11,11			
Državljanska lista Gregorja Viranta (DLGV)							8,89	4	50,00
LZJ-PS - Lista Zorana Jankoviča-Pozitivna Slovenija							31,11	12	42,86
Predstavnik narodnih skupnosti	2,22	1	50,0	2,22	0	0	2,22	0	0

* Do 2. 4. 2005 Združena lista socialnih demokratov (ZLSD)

** Na volitvah leta 2008 kandidira skupaj s Stranko mladih Slovenije (SMS)

Vir: Državni zbor RS, 2013.

Tabela 14: Župani in županje na lokalnih volitvah, RS, leta 1998, 2002, 2006 in 2010

Leto	1998	2002	2006	2010
Županska mesta (skupaj)	191	193	210	208
Moški	183	181	203	198
Ženske	8	12	7	10
% žensk	4,2	6,2	3,3	4,8

Vir: Statistični letopis 2005 - 2012, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 15: Sodniki in sodnice po vrsti sodišč, RS, leti 2002 in 2011

Leto	2002			2011			
	Sodišča	Vsi	Sodnice	% žensk	Vsi	Sodnice	% žensk
SKUPAJ		764	521	68,2	1.016	786	77,4
Okrajna		300	229	76,3	476	394	82,8
Okrožna		229	150	65,5	269	207	76,9
Višja		100	58	58,0	143	102	71,3
Vrhovno		37	13	35,1	35	13	37,1
Upravno		27	20	74,0	33	27	81,8
Višje DSS*		18	8	44,4	15	8	53,3
DS in DSS**		53	43	81,1	45	35	77,8

* Višje delovno in socialno sodišče.

** Delovno sodišče in delovno in socialno sodišče

Vir: Statistični letopis 2003 in 2012, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 16: Diplomatk in diplomati po spolu, RS, leti 2005 in 2013

Naziv	2005			2013		
	Vsi	Ženske	% žensk	Vsi	Ženske	% žensk
Veleposlanik/veleposlanica	53	12	22,6	64	17	26,6
Generalni konzul/konzulka	5	1	20,0	0	0	0
Pooblaščen minister/ministrca	44	17	38,6	164	92	56,1
Minister/ministrca svetovalka	66	41	62,1	88	56	63,6
Prvi svetovalec/svetovalka	4	3	75,0	6	3	50
Svetovalec/svetovalka	78	43	55,1	24	12	50
I. sekretar/sekretarka	48	27	56,2	25	17	68
II. sekretar/sekretarka	25	16	64,0	3	3	100
III. sekretar/sekretarka	78	40	51,3	4	4	100
Ataše/atašejka	6	3	50,0	1	0	0
Konzul/konzulka	2	1	50,0	0	0	0
Vicekonzul/vicekonzulka	2	1	50,0	0	0	0
Konzul/konzulka 1. razreda	2	0	0	0	0	0
Diplomatke/diplomati skupaj	413	205	49,6	379	204	53,8

Vir: Ministrstvo za zunanje zadeve, 2005, 2013.

Tabela 17: Vrtci in priprava na osnovno šolo, RS, v šolskih letih od leta 2006/2007 do 2012/2013

Leto	Vrtci	Otroci skupaj	Deklice	% deklic	Osebe skupaj	Ženske	% žensk
2006/07	793	58.127	27.787	47,80%	7.346	7.255	98,76

2007/08	811	61.359	29.315	47,78%	7.708	7.602	98,62
2008/09	845	65.966	31.816	48,23%	8.223	8.101	98,52
2009/10	863	71.124	34.158	48,03%	8.906	8.754	98,29
2010/11	891	75.972	36.367	47,87%	9.640	9.475	98,29
2011/12	922	81.221	39.105	48,15%	10.198	9.994	98,00
2012/13	938	83.090	40.031	48,18%	10.453	10.240	97,96

Vir: Statistični letopis 2005 - 2032, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 18: Število učenk/učencev osnovnih šol in dijakinj/dijakov srednjih šol, RS, od konec šolskega leta 2009/10 do 2012/13

Leto	Osnovne šole			Srednje šole		
	Skupaj	Deklice	% deklíc	Skupaj	Dijakinje	% dijakinj
2009/10	160.252	77.795	48,5	85.030	41.300	48,6
2010/11	159.508	77.552	48,6	82.267	42.330	51,4
2011/12	159.701	77.732	48,7	79.901	38.737	48,5
2012/13	161.051	78.409	48,7	78.208	37.887	48,4

Vir: Si-sta, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 19: Število učenk/učencev osnovnih šol in zavodov s prilagojenim programom in dijakinj/dijakov srednjih šol s posebnimi potrebami, RS, od konec šolskega leta 2009/10 do 2012/13

Leto	Osnovne šole			Srednje šole		
	Skupaj	Deklice	% deklíc	Skupaj	Dijakinje	% dijakinj
2009/10	1553	569	36,6	3.940	1.501	38,1
2010/11	1538	560	36,6	2.900	1.073	37,0
2011/12	1656	616	37,2	3.184	1.202	37,5
2012/13	1724	646	37,5	3.508	1.328	37,9

Vir: Si-sta, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 20: Dijakinje/dijaki po vrsti srednješolskega izobraževanja, RS, konec šolskega leta 2008 in 2011

Leto	2008			2011		
	Skupaj	Dijakinje	% dijakinj	Skupaj	Dijakinje	% dijakinj
SKUPAJ	83.300	41.068	49,3	77.741	38.128	49,0
Nižje poklicno	1.017	232	22,8	780	221	28,3
Srednje poklicno	12.248	3.807	31,1	11.273	3.477	30,8
Srednje tehniško in drugo strokovno	35.296	16.389	46,4	34.006	15.640	46,0
Srednje splošno	34.739	20.640	59,4	31.682	18.790	59,3

Vir: Si-sta, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 21: Srednje šole – dijakinje/dijaki po področjih izobraževanja, RS, konec šolskega leta 2010/2011

Leto	2011		
	Skupaj	Ženske	Delež žensk (%)
SKUPAJ	79.830	39.289	49,2
Splošni izobraževalni izidi	33.004	19.649	59,5
Izobraževalne vede in izobraževanje učiteljev	2.073	1.935	93,3
Umetnost in humanistika	2.263	1.409	62,3
Družbene, poslovne, upravne in pravne vede	8.764	5.631	64,3
Naravoslovje, matematika in računalništvo	2.883	101	3,5
Tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo	15.561	995	6,4
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in veterina	2.244	1.155	51,5
Zdravstvo in sociala	6.139	4.495	73,2
Storitve	6.899	3.919	56,8

Vir: Statistični letopis 2012, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 22: Vpisani študenti in študentke ter diplomanti in diplomantke na univerzah in samostojnih visokošolskih zavodih po spolu, RS, od leta 2005 do 2011

Leto	Vpisani			Diplomirani		
	Skupaj	Ženske	% žensk	Skupaj	Ženske	% žensk
2005	114.794	67.010	58,37	15.787	9.750	61,76
2006	115.944	67.588	58,29	17.145	10.614	61,91
2007	115.445	67.123	58,14	16.680	10.303	61,77
2008	114.391	66.304	57,96	17.221	10.808	62,76
2009	114.873	66.445	57,84	18.103	11.192	61,82
2010	107.134	64.952	60,63	19.694	12.163	61,76
2011	104.003	60.044	57,73	20.461	12.346	60,34

Vir: Si-sta, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 23: Študentke/študenti po področjih izobraževanja, RS, od leta 2006 do 2011

	2006	2007	2008	2009	2010	2011

	Spol - SKUPAJ	Delež žensk (%)	Spol - SKUPAJ	Delež žensk (%)	Spol - SKUPAJ	Delež žensk (%)	Spol - SKUPAJ	Delež žensk (%)	Spol - SKUPAJ	Delež žensk (%)	Spol - SKUPAJ	Delež žensk (%)
Področja izobraževanja - SKUPAJ	115.944	58,29	115.445	58,14	114.391	57,96	114.873	57,84	107.134	60,63	104.003	57,73
Izobraževanje	9.703	80,94	9.298	81,09	8.822	80,00	8.497	81,41	8.234	90,85	8.258	83,05
Umetnost in humanistika	9.022	72,97	9.365	72,35	9.341	71,32	9.566	68,95	9.078	73,76	9.016	69,41
Družbene vede, poslovne vede in pravo	48.310	66,50	45.372	67,11	43.437	67,60	43.025	67,50	37.134	67,36	34.962	66,32
Znanost, matematika in računalništvo	6.446	33,56	6.827	33,47	7.066	36,14	7.685	39,17	7.530	50,07	7.779	41,02
Tehnika, proizvodne in predelovalne tehnologije in gradbeništvo	19.374	24,68	20.952	25,13	21.787	25,35	21.734	25,43	20.915	27,76	20.027	25,05
Kmetijstvo in veterina	3.705	57,09	3.819	59,18	3.788	58,92	3.689	56,17	3.435	59,36	3.249	54,63
Zdravstvo in sociala	8.381	79,01	8.720	78,92	9.283	78,24	10.006	77,04	10.664	80,99	11.135	77,48
Storitve	11.003	48,54	11.092	51,09	10.867	51,99	10.671	52,19	10.144	54,32	9.577	53,9%

Vir: Si–sta, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 24: Diplomantke/diplomanti po področjih izobraževanja, RS, leti 2004 in 2011

Področje izobraževanja	2004			2011		
	Skupaj	Ženske	% žensk	Skupaj	Ženske	% žensk
Skupaj	11.608	7.334	63,2	15.629	9.872	63,2
Izobraževanje	1.407	1.209	85,9	1.426	1.234	86,5
Umetnost in humanistika	692	510	74,0	1.208	947	78,4
Družbene vede, poslovne vede, pravo	5.237	3.554	67,9	6.366	4.373	68,7
Znanost, matematika in računalništvo	407	163	40,0	1.084	451	41,6
Tehnika, proizvodnja in gradbeništvo	1.500	396	26,4	2.447	728	29,8
Kmetijstvo in veterina	319	188	58,9	431	263	61,0
Zdravstvo in sociala	1.261	1.049	83,2	1.581	1.252	79,1
Storitve	695	265	38,1	1.086	624	57,5

Vir: Statistične informacije št. 142/2005 in Statistični letopis 2012, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 25: Število, tistih, ki so dosegli naziv doktoric/doktorjev znanosti ter magistric/magistrov po spolu, RS, od leta 2008 do 2011

	Doktorice in doktorji skupaj	Doktorice	% doktoric	Magistrice in magistri ter specialistke in specialisti skupaj	Magistrice in specialistke	% magistric in specialistk
2008	405	193	47,7	1.645	949	57,7
2009	466	209	44,8	1.920	1.111	57,9
2010	465	214	46,0	1.710	1.003	58,7
2011	523	238	42,7	1.726	1.031	60,5

Vir: Statistični letopis 2008-2012, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 26: Študentke/študenti in dijakinje/dijaki štipendistke/štipendisti po vrstah štipendij, RS, od leta 2007 od 2011

		2007		2008		2009		2010		2011	
		Spol - SKUPAJ	Delež žensk %	Spol - SKUPAJ	Delež žensk %	Spol - SKUPAJ	Delež žensk %	Spol - SKUPAJ	Delež žensk %	Spol - SKUPAJ	Delež žensk %
SKUPAJ	Vrsta štipendije – SKUPAJ	54.630	54,02	54.722	54,61	61.110	55,24	62.692	55,62	69.169	55,69
	Kadrovske štipendije – Skupaj	7.309	33,60	7.193	32,74	6.555	32,49	5.624	33,62	4.724	34,27
	Državne štipendije	34.581	57,07	34.000	57,30	40.181	56,66	42.561	56,12	51.441	55,82
	Zoisove štipendije	12.571	57,59	12.977	59,63	14.072	61,61	13.170	62,23	12.523	63,34
	Štipendije za Slovence v zamejstvu in po svetu	-		92	71,74	130	74,62	144	77,08	171	69,59
DIJAKI/-NJE	Vrsta štipendije – SKUPAJ	30.024	48,62	30.134	49,59	34.194	50,74	34.718	51,22	38.976	51,42
	Kadrovske štipendije – Skupaj	2.804	22,15	2.834	22,94	2.466	22,71	2.089	26,81	1.755	26,55
	Državne štipendije	22.098	51,61	21.468	51,59	25.206	51,16	26.313	50,64	31.136	50,26
	Zoisove štipendije	5.055	50,25	5.707	55,41	6.493	59,83	6.297	61,68	6.048	64,73
	Štipendije za Slovence v zamejstvu in po svetu	-		-		-		-		1	100,00
ŠTUDENTJE/-TKE	Vrsta štipendije – SKUPAJ	24.606	60,61	24.588	60,78	26.913	60,96	27.895	61,10	29.984	61,28
	Kadrovske štipendije – Skupaj	4.505	40,73	4.359	39,11	4.089	38,40	3.522	37,73	2.967	38,79
	Državne štipendije	12.483	66,75	12.532	67,08	14.974	65,92	16.212	65,00	20.149	64,50
	Zoisove štipendije	7.516	62,5%	7.270	62,94	7.578	63,14	6.843	62,74	6.436	62,00
	Štipendije za Slovence v zamejstvu in po svetu	-		92	71,74	130	74,62	144	77,08	170	69,41
N	Vrsta štipendije –	-		-		3	33,33	79	54,43	209	49,76

SKUPAJ											
Kadrovske štipendije – Skupaj	-		-		-		13	15,38		2	100,00
Državne štipendije	-		-		1		36	61,11		156	44,87
Zoisove štipendije	-		-		1		30	63,33		39	69,23
Štipendije za Slovence v zamejstvu in po svetu	-		-		-		-			-	

Vir: Si-sta, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 27: Udeležnost prebivalstva, starega 18 do 64 let, v formalnem in neformalnem izobraževanju, RS, leto 2011

	Prebivalstvo, staro 18 do 64 let	Udeleženi v formalnem izobraževanju	Udeleženi v neformalnem izobraževanju	Udeleženi v oblikah priložnostnega učenja
Skupaj	1.328.387	143.141	458.511	609.650
Ženske	645.254	80.996	232.697	316.070
Delež žensk (%)	48,6	56,6	50,8	51,8

Vir: Si-sta, Statistični urad Republike Slovenije, lastni izračun.

Tabela 28: Mere aktivnosti prebivalstva po spolu (2. četrletje), RS, od leta 2007 do 2012

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Stopnja aktivnosti						
skupaj	60,2	59,2	59,4	59,2	57,8	56,9
moški	66,8	65,3	65,5	65,0	63,7	62,4
ženske	54,0	53,3	53,5	53,7	52,1	51,6
Stopnja delovne aktivnosti						
skupaj	57,5	56,8	56,1	55,0	53,3	52,3
moški	64,4	63,1	61,8	60,1	58,6	57,6
ženske	50,9	50,7	50,5	50,1	48,2	47,1
Stopnja brezposelnosti						
skupaj	4,6	4,2	5,6	7,1	7,8	8,2
moški	3,6	3,5	5,6	7,5	8,0	7,7
ženske	5,8	4,9	5,5	6,7	7,5	8,8

Vir: Anketa o delovni sili, Statistični urad Republike Slovenije

Tabela 29: Stopnje delovne aktivnosti po starostnih skupinah in spolu (2. četrletje), RS, od leta 2008 do 2012

Starostne skupine (leta)	2008	2009	2010	2011	2012
Skupaj					
15-24	37,3	34,8	33,0	30,9	25,8
25-49	88,5	86,7	85,7	84,8	84,6
50-64	49,7	51,9	50,6	46,3	46,8
65+	6,5	7,9	6,9	6,3	5,2
Moški					
15-24	42,6	38,8	35,2	35,1	30,7
25-49	90,5	88,9	86,2	85,4	87,0
50-64	58,0	58,4	57,9	53,5	51,4
65+	8,6	10,7	10,6	9,7	6,9
Ženske					
15-24	31,4	30,3	30,3	26,2	20,2
25-49	86,3	84,4	85,1	84,2	82,2
50-64	41,5	45,4	43,0	39,1	42,1
65+	5,1	6,1	4,6	4,1	4,1

Vir: Anketa o delovni sili, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 30: Delež žensk med delovno aktivnim prebivalstvom po glavnih poklicnih skupinah, (2. četrletje), RS, od leta 2005 do 2012

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
SKUPAJ	45,9	46,2	45,4	45,5	45,9	46,2	46,0	45,8
Zakonodajalci, visoki uradniki, menedžerji	32,9	32,6	34,0	35,3	34,2	35,9	37,3	39,6
Strokovnjaki	60,4	58,5	59,2	60,7	59,6	61,3	62,0	61,5
Tehniki in drugi strokovni sodelavci	53,5	53,0	53,4	51,2	50,4	51,7	53,2	51,6
Uradniki	64,7	63,4	59,6	64,0	63,9	60,8	56,8	56,2
Poklici za storitve, prodajalci	64,6	62,7	63,0	64,5	64,4	62,6	60,3	61,9
Kmetovalci, gozdarji, ribiči	46,2	43,0	43,7	44,4	44,1	41,6	35,2	43,1
Poklici za neindustrijski način dela	(8,2)	9,8	7,1	8,0 ^M	7,8 ^M	7,7 ^M	10,0	9,6
Upravljalci strojev in naprav, ind. izdelovalci in sestavljalci	33,1	32,6	31,3	28,1	28,0	28,8	28,1	27,9
Poklici za preprosta dela	58,3	59,1	57,9	56,4	61,0	58,6	59,1	56,9
Vojaški poklici	.	.	N	N	38,9 ^M	N	18,1 ^M	N
Nerazvrščeni	((17,5))	41,4	...	-	-	-	49,3 ^M	40,7 ^M

(()) Nenatančna ocena / Inaccurate estimate: 20 <CV< 30

. Zelo nenatančna ocena, vendar različna od nič

Vir: Anketa o delovni sili, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 31: Delež žensk med delovno aktivnim prebivalstvom po dejavnosti in spolu, (2. četrletje), RS, leta 2008, 2010 in 2012

	2008	2010	2012
Skupaj	45,5	46,2	45,8
Kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo	45,0	45,3	45,4
Rudarstvo	N	N	N
Predelovalne dejavnosti	35,5	35,4	31,9
Oskrba z električno energijo, plinom in paro	16,5 ^M	16,7 ^M	18,9 ^M
Oskrba z vodo, ravnanje z odpadki in odpadki, saniranje okolja	22,3 ^M	17,6 ^M	21,1 ^M
Gradbeništvo	10,2	11,5 ^M	10,7 ^M
Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil	53,8	54,3	51,6
Promet in skladiščenje	17,4 ^M	18,8 ^M	16,7 ^M
Gostinstvo	61,8	57,6	63,6
Informacijske in komunikacijske dejavnosti	30,9 ^M	36,4	37,5 ^M
Finančne in zavarovalniške dejavnosti	70,3	66,7	61,6
Poslovanje z nepremičninami	65,9 ^M	50,1 ^M	N
Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti	53,5	46,7	51,8
Druge raznovrstne poslovne dejavnosti	54,3	47,2 ^M	45,2
Dejavnost javne uprave in obrambe, dejavnost obvezne socialne varnosti	47,0	47,3	51,8
Izobraževanje	78,2	78,1	77,2
Zdravstvo in socialno varstvo	78,4	81,9	79,4
Kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti	44,0 ^M	47,7 ^M	47,2 ^M
Druge dejavnosti	70,1 ^M	63,1 ^M	68,7 ^M
Dejavnost gospodinjstev z zaposlenim hišnim osebjem, proizvodnja za lastno rabo	N	N	100
Dejavnost eksteritorialnih organizacij in teles	N	N	N
Neznano	57,9 ^M	44,4 ^M	47,2 ^M

^M manj natančna ocena - previdna uporaba

N za objavo premalo natančna ocena

Vir: Anketa o delovni sili, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 32: Povprečne mesečne bruto plače v javnem in zasebnem sektorju po spolu, RS, leti 2008 in 2011

	2008				2011			
	Skupaj	Sektor država	Javne družbe	Zasebni sektor	Skupaj	Sektor država	Javne družbe	Zasebni sektor
Spol - SKUPAJ	1427	1742	1646	1287	1582	1886	1832	1430
Moški	1474	1945	1721	1352	1617	2078	1932	1482
Ženske	1368	1647	1524	1181	11542	1796	1701	1344
Delež moške plače %	92,80	84,67	88,55	87,35	95,36	86,43	88,04	90,69

Vir: Si-sta, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 33: Stopnja brezposelnosti po starostnih skupinah in spolu, 2. četrletje, RS, od leta 2007 do 2012

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Skupaj	4,6	4,2	5,6	7,1	7,8	8,2
nad 15 do 24 let	8,5	9,3	12,4	15,8	13,4	17,7
nad 25 do 49 let	4,4	3,6	5,2	6,9	7,3	7,9
nad 50 let	3,6	3,6	4,0	4,4	7,2	6,7
Moški	3,6	3,5	5,6	7,5	8,0	7,7
nad 15 do 24 let	8,0	7,9	10,8	16,8	12,5	17,3
nad 25 do 49 let	3,0	2,8	5,1	7,2	7,6	7,0
nad 50 let	3,4	3,3	5,0	4,5	7,4	6,9
Ženske	5,8	4,9	5,5	6,7	7,5	8,8
nad 15 do 24 let	9,2	11,3	14,4	14,4	14,9	18,5
nad 25 do 49 let	5,9	4,4	5,3	6,5	6,9	8,9
nad 50 let	4,0	4,0	4,7	6,0	6,9	6,5

Vir: Anketa o delovni sili, Statistični urad RS.

Tabela 34: Stopnja preskrbljenosti žensk, starih 15 let in več, z zdravstvenim osebjem iz delovnih ur, RS, od leta 2005 do 2011

Leto	Št. žensk (15 let in več) na zdravstveno delavko/delavca iz delovnih ur/1430 ur ¹				% preskrbljenih žensk z zdravnicami/zdravniki iz delovnih ur ²	Št. zdravstvenih delavk/delavcev ¹		
	Na zdravnico oziroma zdravnika	Na zaposlene z visoko oz. univerzitetno izobrazbo	Na višjo izobrazbo	Na srednjo izobrazbo		Visoka oz. univerzitetna izobrazba ³	Višja izobrazba ⁴	Srednja izobrazba ⁵
2005	6.391,2	40.302,4	25.217,8	6.082,9	101,7	0,2	0,3	1,1
2006	6.561,7	35.008,0	27.382,8	6.238,1	99,1	0,2	0,2	1,1
2007	6.386,9	27.149,2	27.830,1	6.776,9	101,8	0,2	0,2	0,9
2008	6.636,4	22.877,7	33.582,7	6.676,2	97,9	0,3	0,2	1,0
2009	6.661,7	24.757,9	36.943,6	7.018,9	97,6	0,3	0,2	0,9
2010	7.328,8	24.086,9	52.603,9	7.886,8	88,7	0,3	0,1	0,9
2011	6.796,9	22.332,0	41.511,2	6.913,5	95,6	0,3	0,2	1,0

1) Zdravstvena delavka/delavec iz delovnih ur

2) Izračun na zdravnice/zdravnike iz delovnih ur

3) Visoka strokovna/univerzitetna izobrazba – všteti so diplomirane medicinske sestre in babice ter zdravstvene delavke/delavci z univerzitetno izobrazbo

4) Višja izobrazba – vštete so višje medicinske sestre – zdravstvenice/zdravstveniki

5) Srednja izobrazba – všteti so zdravstveni tehniki s srednjo izobrazbo, babice in druge zdravstvene delavke/delavci s srednjo izobrazbo

Vir: Zdravstveni statistični letopis 2005-2012, Inštitut RS za varovanje zdravja.

Tabela 35: Preventivni obiski v dispanzerjih za ženske ter delež napotenih k specialistu in v bolnišnico, RS od leta 2005 do 2011

	Vsi obiski	Vsi preventivni obiski	Preventivni obiski
--	------------	------------------------	--------------------

Leto		Obiski		Nosečnice		Kontracepcija		Drugi razlogi	
			%		%		%		%
2005	764.971	364.343	47,63	131.857	36,19	96.390	26,46	136.096	37,35
2006	734.323	369.357	50,30	134.978	36,54	94.767	25,66	139.612	37,80
2007	738.915	380.417	51,48	143.770	37,79	97.059	25,51	139.588	36,69
2008	757.501	408.277	53,90	152.773	37,42	104.434	25,58	151.070	37,00
2009	705.458	369.817	52,42	155.340	42,00	67.159	18,16	147.318	39,84
2010	706.941	387.958	54,88	165.627	42,69	61.624	15,88	160.707	41,42
2011	671.600	369.481	55,02	159.099	43,06	50.233	13,60	160.149	43,34

Vir: Zdravstveni statistični letopis, Inštitut za varovanje zdravja.

Tabela 36: Kurativni obiski v dispanzerjih za ženske, RS, od leta 2005 do 2011

Leto	Vsi obiski	Vsi kurativni obiski	Prvi kurativni obiski		Prvi kurativni obiski nosečnic		Napoteni k specialistki oz. specialistu		Napoteni v bolnišnico	
				%		%		%		%
2005	764.971	400.628	247.207	61,7	30.889	7,7	43.907	5,7	18.582	2,4
2006	734.323	364.966	247.480	67,8	34.091	9,3	47.537	6,4	16.627	2,2
2007	738.915	358.498	242.877	67,7	37.417	10,4	48.601	6,6	16.706	2,3
2008	757.501	349.244	235.919	67,6	42.128	12,1	47.491	6,3	16.342	2,2
2009	705.458	335.641	231.035	68,8	43.691	13,0	49.783	7,1	17.663	2,5
2010	706.941	318.983	218.609	68,5	49.606	15,6	51.795	7,3	14.929	2,1
2011	671.600	302.119	195.578	64,7	49.752	16,5	N	N	N	N

N - za leto 2011 ni več podatkov

Vir: Inštitut za varovanje zdravja, Zdravstveni statistični letopis 2002.

Tabela 37: Starostno specifična dovoljena splavnost na 1.000 žensk (15-49 let), RS, od leta 2004 do 2011

Leto	Skupaj	15-19 let	20-24 let	25-29 let	30-34 let	35-39 let	40-44 let	45-49 let
2004	12,7	8,2	17,0	18,9	19,5	16,4	8,6	0,7
2005	11,7	7,7	15,6	16,8	18,3	15,5	7,5	0,7
2006	11,3	7,4	15,4	16,8	16,7	15,7	6,9	0,8
2007	10,5	7,4	14,0	15,1	16,5	14,3	6,0	0,7
2008	10,1	7,8	14,1	14,9	14,6	14,0	5,7	0,6
2009	9,6	6,6	13,4	14,8	15,1	11,9	5,2	0,6
2010	9,0	6,3	12,3	12,7	14,4	11,8	5,1	0,5
2011	9,0	6,7	12,1	12,8	14,0	12,2	5,2	0,5

Vir: Zdravstveni statistični letopis 2011, Inštitut RS za varovanje zdravja.

Tabela 38: Skupno število prijavljenih primerov HIV glede na spol, RS, od leta 2005 do 2011

Leto	Skupaj	Moški	Ženske	Delež žensk %
2005	35	32	3	8,57
2006	33	30	3	9,09
2007	36	34	2	5,56
2008	48	45	3	6,25
2009	48	40	8	16,67
2010	35	31	4	11,43
2011	55	48	7	12,73

Vir: Zdravstveni statistični letopis 2005-2011. Inštitut za varovanje zdravja RS.

Tabela 39: Izplačane denarne socialne pomoči za mesec po spolu vlagateljice/vlagatelja, RS, leta 2002, 2005, 2008 in 2011

	Julij 2002	Julij 2005	Junij 2008	Junij 2011
Skupaj	39.224	59.488	39.180	51.591
Ženske	19.082	32.159	21.668	25.500
Delež žensk (%)	48,6	54,1	55,3	49,4

Vir: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2013.

Tabela 40: Kazalniki socialne povezanosti - dohodek in revščina, RS, leta 2005, 2008 in 2011

Stopnja tveganja revščine (%)	Dohodek z dohodkom v naravi		
	2005	2008	2011
Skupaj	11,5	11,9	13,3
Moški	9,6	10,4	11,9
Ženske	13,2	13,2	14,6
stari nad 65 let - skupaj	19,2	20,3	20,2
Moški	9,2	10,7	9,7
Ženske	25,6	26,6	27,1
Stopnja tveganja revščine glede na najpogostejši status aktivnosti in spol starih od 16 do 64 let (%)			
delovno aktivni	4,4	4,8	5,8
moški	4,6	5,1	6,9
ženske	4,2	4,5	4,3
delovno neaktivni	18,0	19,4	20,5
moški	14,9	17,7	20,8
ženske	20,3	20,7	20,2
brezposelni	25,2	36,3	44,3
moški	22,5	37,7	44,8

Stopnja tveganja revščine (%)	Dohodek z dohodkom v naravi		
	2005	2008	2011
ženske	27,8	35,2	43,8
upokojeni	16,0	17,2	13,8
moški	9,3	12,0	15,8
ženske	20,2	20,5	12,3
drugi neaktivni	20,5	20,9	15,2
moški	21,5	23,4	13,0
ženske	19,6	18,8	17,0
Stopnja tveganja revščine glede na tip gospodinjstva			
gospodinjstva brez vzdrževanih otrok	14,8	15,1	15,1
enočlansko gospodinjstvo	43,8	42,0	39,9
moško	31,8	36,8	36,4
žensko	49,8	44,6	42,4
gospodinjstva z vzdrževanimi otroki	9,3	9,6	11,8
enostarševsko gospodinjstvo z najmanj enim vzdrževanim otrokom	25,4	30,3	30,7

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (SILC).

Tabela 41: Družine po številu otrok in tipu družine, RS, popis leta 1991 in 2002, stanje januar 2011

Tip družine	Popis 1991 (delež %)	Popis 2002 (delež %)	Stanje januar 2011 (delež %)
Skupaj pari	82	81	75
Zakonski pari z otroki	59	53	42
Zakonski pari brez otrok	20	21	22
Zunajzakonski partnerji z otroki	2	5	9
Zunajzakonski partnerji brez otrok	1	2	2
Enostarševske družine	18	19	25
Matere z otroki	15	16	21
Očetje z otroki	2	3	4

Vir: Statistični letopis 2004, Statistični urad Republike Slovenije in Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj, 31.3.1991, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela 42: Otroci, rojeni v zakonski in zunaj zakonske zvezi, RS, od leta 2001 do 2012

Leto	Skupaj	Rojeni v zakonski zvezi	Rojeni v izvenzakonski zvezi	Delež rojenih v izvenzakonski zvezi (%)
2001	17.477	10.596	6.881	39,4
2002	17.501	10.464	7.037	40,2
2003	17.321	9.967	7.354	42,5
2004	17.961	9.908	8.053	44,8

2005	18.157	9.682	8.475	46,7
2006	18.932	9.989	8.943	47,2
2007	19.823	9.752	10.071	50,8
2008	21.817	10.286	11.531	52,9
2009	21.856	10.089	11.767	53,8
2010	22.343	9.902	12.441	55,7
2011	21.947	9.484	12.463	56,8
2012	21.938	9.305	12.633	57,5

Vir: Statistični letopis 2005, Statistični urad Republike Slovenije.

Tabela: 43: Primeri in izgubljeni dnevi bolniškega staleža, od 20 do 64 let po spolu, RS, leto 2012

Bolezni	Vsi		Ženske			
	Primeri	Dnevi	Primeri	Dnevi	% žensk primeri	% žensk dnevi
Skupaj	722.320	12.332.892	440.871	6.512.408	61,0	52,8
Infekcijske in parazitske bolezni	63.957	416.460	36.774	237.812	57,5	57,1
Neoplazme	10.760	754.106	6.755	446.281	62,8	59,2
Bolezni krvi in krvotvornih organov	1.552	41.017	1.270	27.933	81,8	68,1
Endokrine prehranske in presnovne bolezni	4.309	87.470	2.521	50.501	58,5	57,7
Duševne in vedenjske motnje	18.381	798.180	11.725	483.816	63,8	60,6
Bolezni živčevja	7.849	280.204	5.632	172.073	71,7	61,4
Bolezni očesa in adneksov	7.292	112.733	3.975	51.922	54,5	46,1
Bolezni ušesa in mastoida	6.625	70.570	3.598	37.283	54,3	52,8
Bolezni obtočil	14.241	601.907	6.640	189.699	46,6	31,5
Bolezni dihal	106.560	832.275	45.494	416.959	42,7	50,1
Bolezni prebavil	38.899	440.370	20.868	198.326	53,6	45,0
Bolezni kože in podkožja	12.551	182.284	6.391	79.890	50,9	43,8
Bolezni mišičnoskeletnega sistema in veziva	79.041	2.494.158	41.325	1.254.502	52,3	50,3
Bolezni sečil in spolovil	19.503	289.316	15.395	220.668	78,9	76,3
Nosečnost, porod in poporodna doba	12.423	673.949	12.423	673.949	100,0	100,00
Stanja, ki izvirajo v perinatalnem obdobju	0	0	0	0	0	0
Prirojene malformacije, deformacije in kromosomske nenormalnosti	529	13.924	411	10.587	77,7	76,0
Simptomi, znaki, nenormalnosti, izvidi	28.541	372.306	18.161	219.132	63,6	58,8
A Poškodbe in zastrupitve pri delu	19.280	840.829	5.747	231.946	29,8	27,6
B Poškodbe in zastrupitve izven dela	53.336	1.894.485	16.537	567.463	31,0	29,9
Dejavniki, ki vplivajo na zdravstveno stanje in stik	84.836	508.641	59.299	364.826	69,9	71,7
Nega družinskega člana	131.433	622.768	104.167	512.041	79,2	82,2
Nerazvrščeno	422	4.940	226	1.872	53,5	37,9

Vir: Inštitut za varovanje zdravja, 2013 (lastni izračun).

